

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΤΗΣ

ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΙΑ ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΝΕΑΝ ΜΕΘΟΔΟΝ

ΥΠΟ

Θ. Ν. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

πρώτου τακτικού διδασκάλου τοῦ παρὰ τῷ ἐν Ἀθήναις
Διδασκαλείῳ Προτύπου Σχολείου.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΠΑΡΑ ΤΩ ΕΚΔΟΤῃ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔῃ.

1885.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ 1885-136

ΤΗΣ

ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΙΑ ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΝΕΑΝ ΜΕΘΟΔΟΝ

ΥΠΟ

Θ. Ν. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

πρώτου τακτικοῦ διδασκάλου τοῦ παρὰ τῷ ἐν Ἀθήναις
Διδασκαλείῳ Προτύπου Σχολείου.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΠΑΡΑ Τῷ ΕΚΔΟΤῇ ΑΝΕΣΤῇ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔῃ.

1885.

Πᾶν ἀντίτυπον μὴ φέρον τὴν σφραγίδα τοῦ συν-
τάκτου καὶ τὴν τοῦ ἐκδότου θεωρεῖται κλεψίτυπον
καὶ καταδικάζεται ὁ τυποκλόπος.

Θ. Καραγιάννης

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οἱ δημοδιδάσκαλοι, οὓς ἐφέτος ἐδίδασκον ἐν τῷ ἐνταῦθα Διδασκαλείῳ τὸ νέον τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως σύστημα, ὥς καὶ ἐκεῖνοι, οὓς πέρυσιν ἤσκησα ἐν Σύρῳ, πολὺ μὲ παρεκάλεσαν νὰ συντάξω καὶ δημοσιεύσω εὐμέθοδόν τινα Γεωγραφίαν διὰ τὰ Δημοτικὰ Σχολεῖα, ἥς μεγάλην ἡσθάνοντο τὴν ἔλλειψιν καὶ πολλὰς ἀπήντων τὰς δυσχερείας. Ἐπεχείρησα λοιπὸν τὴν σύνταξιν τοῦ παρόντος ἐγχειριδίου, ἐπιμεληθεὶς νὰ συμπεριλάβω ἐν τούτῳ πᾶν ὅ,τι εἶναι ἀναγκαῖον διὰ τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον.

Ἡ μέθοδος, ἣν ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τοῦ ἔργου ἠκολούθησα εἶναι ἐκείνη, καθ' ἣν τὸ μάθημα τῆς Γεωγραφίας πρέπει νὰ διδάσκηται ἐν τῷ Δημοτικῷ Σχολείῳ. Ἐν ἀρχῇ τοῦ βιβλίου προτάσσω εἰσαγωγικὰς τινὰς γνώσεις, εἴτα κάμνω λόγον εἰδικώτερον περὶ Ἑλληνικῆς Χερσονήσου καὶ τελευταῖον καταλήγω εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὴν Ἑλλάδα ἐξετάζω περιηγηματικῶς ὑπὸ φυσικὴν πρῶτον ἑποψίαν καὶ εἴτα ὑπὸ πολιτικὴν καὶ οἰκονομικὴν ᾄμα. Τῇ εἰς τρία δὲ φυσικῇ ταύτης διαιρῶται ἐπόμενος διήρεσα τὴν ὅλην τοῦ βιβλίου εἰς μέρη τρία, ὧν τὸ πρῶτον πραγματεύεται περὶ τῆς Πελοποννήσου, τὸ δεύτερον περὶ

τῆς Στερεᾶς καὶ τῶν Νέων Ἐπαρχιῶν καὶ τὸ τρίτον περὶ τῶν Νήσων. Ἀρχομαι δὲ τῆς περιγραφῆς ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου, διότι αὕτη εἶναι τὸ νοτιώτατον ἄκρον τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου, μεταβαίνω εἰς τὴν Στερεάν Ἑλλάδα καὶ τὰς Νέας Ἐπαρχίας καὶ τέλος εἰς τὰς Νήσους, ὧν ἐξετάζω ὁμοῦ φυσικὴν, πολιτικὴν καὶ οἰκονομικὴν κατάστασιν, διότι ἐκάστη τούτων εἶναι ἐλάχιστον τμήμα γῆς παρουσιάζον ταυτοχρόνως ἀπάσας αὐτοῦ τὰς ιδιότητες.

Ἡ πρώτη διδασκαλία τῆς Γεωγραφίας ἄρχεται ἐν τῷ Δημοτικῷ Σχολείῳ ἀπὸ τῶν κατωτάτων τάξεων καὶ καλεῖται Π α τ ρ ι δ ο γ ρ α φ ί α ἢ Χ ω ρ ο γ ν ω σ ί α. Τότε ὁ μαθητὴς αὐτενεργῶν μ α ν θ ά ν ε ι δι' ἰδίας παρατηρήσεως τὰ περὶ ἑαυτὸν, ἤτοι τὸ σχολεῖον, τὴν αὐλήν, τὸν κήπον, τὰς ὁδοὺς, τὴν ἀγοράν, τὴν ἐκκλησίαν, τὸν μύλον, τὸν ποταμόν, τὴν λίμνην, τὸν λόφον, τὸ ὄρος, τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος, τὸ χωρίον ἢ τὴν πόλιν, τὰ περὶχωρα, τὸν δῆμον, τὴν ἐπαρχίαν κλπ. Ἐπὶ τῶν τοιούτων γνώσεων τοῦ μαθητοῦ ἡ Γεωγραφία συνεχίζεται θεμελιστὶ τὴν ὕλην αὐτῆς.

Κανόνα δ' ἀπαράβατον ἐχέτω ὁ διδάσκαλος ὅτι κατὰ τὴν διδασκαλίαν του οὐδέποτε πρέπει ν' ἀφίνη ἀπὸ τῶν χειρῶν του τὴν κρητίδα, ἀλλὰ δεόν νά ἔχνογραφῇ καὶ σημειῇ διὰ ταύτης ἐπὶ τοῦ μελανοπίνακος ἐν πρὸς ἐν πάντα τὰ διδασκόμενα, ὅρη, λί-

μνας, ποταμούς ἢ πόλεις. Ταῦτα ἐφείλουσι νὰ ἰγνο-
γραφῶσι κατόπιν ἐν τῷ σχολείῳ ἢ κατ' οἶκον καὶ εἰ
μαθηταὶ ἀντιγράφοντες ἐκ τοῦ γεωγραφικοῦ τῶν
χάρτου μόνον τὰ διδασκόμενα καὶ γνωστὰ αὐτοῖς τυγ-
χάνοντα, ἅτινα βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον συμπλη-
ροῦσι συμπῶνως τῇ διδασκαλίᾳ. Τότε τὸ μάθημα
ἐντυποῦται εἰς τὴν συνείδησιν τῶν μαθητῶν.

Λοιπὸν χώρα τις πρέπει νὰ ἐξετάζηται πρῶτον
ὑπὸ φυσικὴν ἔποψιν καὶ δεύτερον ὑπὸ πολιτικὴν καὶ
οἰκονομικὴν ἄμα, νὰ συνδυάζεται δ' αὕτη πρὸς ἐκεί-
νην. Δὲν γινώσκει τις χώραν τινά, ὅταν γνωρίζῃ
μόνον ὅτι διακρίεσθαι αὕτη ὑπὸ τοῦ δεῖνα ἢ δεῖνα
ποταμοῦ, ὅτι ἔχει ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν σειρὰν ὀ-
ρέων, ὅτι κατοικεῖται ὑπὸ τόσων χιλιάδων ἢ ἑκα-
τομμυρίων ἀνθρώπων, ὅτι ἔχει τοιοῦτον πολίτευμα,
ἀλλ' ὅταν πρὸς τοῦτοις γνωρίζῃ τί παράγει τὸ ἔδα-
φος αὐτῆς, πῶς ὁ πληθυσμὸς τῆς διαίτᾳται, τίνα
θέσιν κατέχει αὕτη ἐν τῷ ἐμπορικῷ καὶ βιομηχανικῷ
κόσμῳ, τίνας τέλους σχέσεις ὑφίστανται μεταξὺ αὐ-
τῆς καὶ τοῦ ἄλλου κόσμου. Τότε ἡ Γεωγραφία κα-
τέχει τὴν ἐμπρέπουσαν αὐτῇ θέσιν, τότε εἶναι αὕτη
μάθημα τερπνὸν καὶ μορρωτικὸν καὶ οὐχὶ ἀηδὲς καὶ
ἄγονον, ὅπως μέχρι τοῦδε παρ' ἡμῶν εἶναι.

Τοὺς Νομοὺς μετὰ τῶν Ἐπαρχιῶν ἑταῖα εἰς τὸ
τέλος ἐκάστου τῶν τριῶν τοῦ βιβλίου μερῶν. Οὕτω
τάσσονται ἐκεῖ αἱ πολιτικαὶ διαιρέσεις καὶ ὑποδιαιρέ-

ε'.

σαις ὡς συστηματοποιήσεις καὶ συμπλήρωσις τῶν περιηγηθέντων τόπων.

Ἡ διδασκαλία δὲ τῆς Γεωγραφίας ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ δὲν πρέπει νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα μόνον, ἀλλὰ δεῖον νὰ ἐπεκταθῇ εἰδικώτερον μὲν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Χερσόνησον, γενικώτερον δὲ εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἔτι γενικώτερον εἰς τὰς ἄλλας ἡπείρους. Οὕτω μόνον θὰ δυνηθῇ ὁ μαθητὴς νὰ ἔχῃ πλήρη καὶ στρογγύλην τοῦ ὅλου κόσμου ἰδέαν.

Σήμερον παραδίδω εἰς τὴν δημοσιότητα τὴν παροῦσαν Γεωγραφίαν ἐπιθυμῶν νὰ συμπληρώσω ταύτην ἐν μελλούσῃ ἐκδόσει. Δὲν συμπεριλαμβάνω ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδόσει τὰ περὶ Ἑλληνικῆς Χερσονήσου, Εὐρώπης καὶ τῶν ἄλλων ἡπείρων, ἀλλὰ περιορίζομαι μόνον εἰς τὴν Ἑλλάδα, διότι τὸ σχολικὸν ἔτος ἤρξατο καὶ ὁ χρόνος δὲν μοι ἐπιτρέπει νὰ ἐργασθῶ πλείονον. Τῆς μελλούσης δὲ ἐργασίας μου γνώμων ἔσται ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύτη ὑποδοχὴ, ἥς θὰ τύχῃ παρὰ τοῖς φίλοις διδασκάλοις ἢ παροῦσα ἐκδόσις. Ἐύχομαι δὲ νὰ εἶναι αὕτη εὐμενής, ἵνα μὲ ἐνθαρρύνῃ εἰς τὴν περαιτέρω ἐργασίαν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Ὀκτωβρίου 1884.

Θ. Διοστολοπούλου.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ.

Ι. Ἡ Ἑλλάς.

Ἡ Χώρα, εἰς τὴν ὁποῖαν οἱ Ἕλληνες κατοικοῦμεν, καλεῖται Ἑλλάς. Ἡ Ἑλλάς εἶναι ἡ μεγάλη καὶ ἑνδοξος πατρίς ἡμῶν.

Ἡ Ἑλλάς ἄλλοτε δὲν ἦτο τόσο μικρά, ὅσον εἶναι αὕτη σήμερον. Ἦτο πολὺ μεγαλειότερα. Ὑπῆρξεν ἐποχή, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἡ Ἑλλάς ἦτο τὸ μέγιστον βασιλεῖον τοῦ κόσμου. Ἡ Ἑλλάς εἶναι ἐν ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων βασιλείων. Πρὸ τριῶν καὶ πλέον χιλιᾶδων ἐτῶν ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἀρχαία ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ εἶναι ἡ δόξα καὶ τὸ καύχημα τοῦ κόσμου ὅλου.

Ἀλλὰ δυστυχῶς ὅσον ἀρχαία, μεγάλη καὶ ἑνδοξος καὶ ἂν ὑπῆρξεν ἡ Ἑλλάς, δὲν ἠδυνήθη νὰ διατηρήσῃ τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς. Διόφοροι βάρβαροι λαοὶ ἐγένοντο κύριοι αὐτῆς, μέχρις ὅτου πρὸ τετρακοσίων τριάκοντι ἐνὸς ἐτῶν ἀπὸ σήμερον, τὸ 1453 ἔτος, ἔπεσεν αὕτη εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων. Ἡ Κωνσταντινούπολις ἦτο ἄλλοτε πόλις τῶν Ἑλλήνων, ἐλευθέρη. Τώρα εἶναι πρωτεύουσα τῶν Τούρκων, δούλη.

Οἱ Ἕλληνες μὴ δυνάμενοι νὰ εἶναι δοῦλοι τῶν βαρ-
βάρων Τούρκων ἐπικνεστέτησαν κατ'αὐτῶν τῷ 1821 καὶ
μετὰ ἐπὶ τῶν πόλεμον κατ'ώρθωσαν νὰ ἐλευθερώσω-
σιν ἐν μικρὸν μόνον μέρος τῆς ἐλληνικῆς γῆς. Τῷ 1881
ἠλευθερώθη καὶ ἡ Θεσσαλία καὶ μέρος τῆς Ἡπείρου. Ἐξ
ὅλης τῆς ἐλληνικῆς γῆς μόλις τὸ ἐν ἑβδόμῳ αὐτῆς
εἶναι σήμερον ἐλεύθερον, τὸ ὅποτον καλεῖται Ἑλλάς καὶ
εἶναι ἡ πατρὶς ἡμῶν. Γρήγορα ὅμως πρέπει νὰ φροντί-
σωμεν οἱ Ἕλληνες νὰ ἐλευθερώσωμεν καὶ τὴν ἄλλην
Ἑλλάδα, εἰς τὴν ὁποίαν κατοικοῦσιν οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν.

2. Ξηρά καὶ Θάλασσα.

Ἡ πατρὶς ἡμῶν Ἑλλάς εἶναι ἐν ἐλάχιστον μόνον
μέρος τῆς ὅλης Γῆς.

Ἡ γῆ, ἐπὶ τῆς ὁποίας κατοικοῦμεν οἱ ἄνθρωποι, εἶναι
ἐν ἀπὸ τὰ ἀνκρίθηκα σώματα τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἔχει σχῆ-
μα στρογγύλον, ὅπως ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη καὶ ὅλα τὰ ἄστρα.

Τὸ πρόσωπον τῆς γῆς παρουσιάζει μορφήν ἀνώμα-
λον ἐξ ὑψώματων καὶ κοιλωμάτων. Τὰ πολὺ βυθῆα κοι-
λώματα εἶναι πεπληρωμένα ὕδατος στασίμου. Τὰ δὲ
ὑψώματα εἶναι ὄγκοι γῆς ἄλλοι μεγάλοι καὶ ἄλλοι μι-
κροὶ προεξέχοντες ὑπὲρ τὴν ἐπιφανείαν τῶν ὑδάτων.
Ὡστε τὸ πρόσωπον τῆς γῆς σύγκειται ἀπὸ δύο μέρη.
Τὸ ἐν μέρος εἶναι ῥευστὸν καὶ ὀνομάζεται Θάλασσα, τὸ
δὲ ἄλλο εἶναι στερεὸν καὶ ὀνομάζεται Ξηρά. Ἡ θάλασσα
εἶναι τετραπλάσιον τῆς ξηρᾶς.

Ἐπὶ τῆς ξηρᾶς φύονται τὰ χόρτα καὶ τὰ δένδρα, ἐπ' αὐτῆς ζῇ ὁ ἄνθρωπος καὶ τὰ ἄλλα ζῶα. Ἐπὶ τῆς θαλάσσης πλέουσι τὰ πλοῖα καὶ ἐντὸς αὐτῆς ζῶσιν οἱ ἰχθύες. Ὡστε ἡ κατοικία τῶν ἰχθύων εἶναι τετραπλᾶσις τῆς κατοικίας τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ θάλασσα δὲν εἶναι ὅλη εἰς τὸ αὐτὸ μέρος καὶ ἡ ξηρὰ εἰς ἄλλο, ἀλλὰ ἡ μὲν εἰσχωρεῖ εἰς τὴν δὲ καὶ τοιοῦτοτρόπως σχηματίζεται ἡ μεγάλη ποικιλία τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης, τὴν ὁποῖον βλέπομεν ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς γῆς ἐὰν περικτηρήσωμεν εἰς ἓνα γεωγραφικὸν χάρτην¹.

Ὁλόκληρον δὲ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ξηρὸν καὶ θάλασσαν, περιβάλλει ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀήρ, τὸν ὁποῖον ἀναπνέομεν καὶ ἔνευ τοῦ ὁποῖου οὐδὲν ζῶον ἢ φυτὸν δύναται νὰ ζήσῃ.

3. Ἡπειροί. — Νῆσοι. — Χερσόνησοι.

Ἡ θάλασσα εἰσχωροῦσα εἰς τὴν ξηρὰν διαιρεῖ αὐτὴν εἰς κομμάτια ἄλλα μὲν μεγάλα ἄλλα δὲ μικρά. Τὰ μεγάλα κομμάτια τῆς ξηρᾶς καλοῦνται Ἡπειροί. Αἱ ἡ-

1) Ἐδῶ ὁ διδάσκαλος δεικνύει τοῖς μαθηταῖς τὸν χάρτην τῶν ἡμισφαιρίων ἢ ἄλλον τινά, ἂν δὲν ἔχῃ τοῦτον, ποιῶν καταφανῆ διὰ δεικτικῆς ἐπὶ τοῦ χάρτου διδασκαλίας τὸν διασχηματισμὸν τοῦ προσώπου τῆς γῆς.

πειροι εἶναι πέντε, ἡ Εὐρώπη, ἡ Ἀσία, ἡ Ἀφρική, ἡ Ἀμερική καὶ ἡ Πολυνησία¹.

Ἡ Εὐρώπη εἶναι ἡ γνωστοτέρα τῶν ἡπείρων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ κατωκίετο πάντοτε ἀπὸ τῶν μᾶλλον πεπολιτισμένων λαῶν τῆς ὀφελείας. Εἰς τὴν ἡπείρον τῆς Εὐρώπης ἀνήκει καὶ ἡ Ἑλλάς.

Τὰ δὲ μικρὰ τμήματα τῆς ξηρᾶς, ὅταν εἶναι πικνυτελῶς κεχωρισμένοι τῶν μεγάλων τμημάτων αὐτῆς καὶ βρέχονται γύρωθεν ἀπὸ θάλασσαν καλοῦνται *Νῆσοι*. Ὅταν δὲ βρέχονται μὲν ἀπὸ θάλασσαν, ἀλλ' ἐν μόνον μέρος τῶν συνέχεται μὲ τὴν ξηρὰν, ὀνομάζονται *Χερσόνησοι*. Ἡ ἑλληνικὴ χώρα εἶναι μία μεγάλη χερσόνησος τῆς Εὐρώπης, ἡ ὁποία καλεῖται *Ἑλληνικὴ Χερσόνησος*². Ἡ Ἑλληνικὴ Χερσόνησος λοιπὸν εἶναι ἡ μεγάλη πατρὶς τῶν Ἑλλήνων.

Εἰς τὴν Εὐρώπην ἀνήκουσι καὶ ἄλλαι χερσόνησοι. Εἰς τὴν νότιον αὐτῆς πλευρὰν ἐπίσημοι εἶναι ἡ Ἰταλικὴ χερσόνησος καὶ ἡ Ἰσπανικὴ ἢ Ἰβηρικὴ χερσόνησος. Ἐκ τούτων ἡ δουτικοτέρα εἶναι ἡ Ἰσπανικὴ, ἡ μέση εἶναι ἡ Ἰταλικὴ καὶ ἡ ἀνατολικοτέρα εἶναι ἡ Ἑλληνικὴ Χερσόνησος.

1 Δεικνύει ταύτας ἀνὰ μίαν ἐπὶ τοῦ χάρτου ὁ διδάσκαλος, ὥνα οἱ μαθηταὶ λάβωσιν ὀρισμένην τινὰ γενικὴν ἰδέαν τῆς ὅλης ἐπιφανείας τῆς γῆς.

2 Δεικνύει ὁ διδάσκαλος ἐπὶ τοῦ χάρτου τὴν Ἑλλην. Χερσόνησον οὐχὶ μεμονωμένην, ἀλλὰ μαθ' ἀπάσης ἐπὶ τῆς Εὐρώπης ἠνωμένην. Δὲν εἶναι καιρὸς ἀκόμη ν' ἀποχωρισθῇ αὕτη τῆς Εὐρώπης.

4. Μεσόγειος Θάλασσα.—'Ωκεανός.

Παραλία.—Πορθμός.

"Όλη ἡ νότιος πλευρὰ τῆς Εὐρώπης καὶ αἱ χειρόνησοι αὐτῆς βρέχονται ὑπὸ μιᾶς μεγάλῃς θαλάσσης, ἡ ὁποία καλεῖται Μεσόγειος Θάλασσα. Ἡ Μεσόγειος Θάλασσα εἶναι ἡ γνωστοτάτη τῶν θαλάσσων τοῦ κόσμου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων.

Ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι θαλάσσαι μικρότεραι τῆς Μεσισογείου καὶ ἄλλαι πολὺ μεγαλειότεραι αὐτῆς· αὗται αὖ μεγαλὴν καλοῦνται Ὁκεανοί. Τὸ δὲ μέρος ὅπου πηδαίει ἡ θαλάσσα καὶ ἀρχίζει ἡ ξηρὰ καλεῖται αἰγιαλὸς ἢ παραλία. Ὅταν ἡ παραλία εἴναι κρημνώδης, τότε καλεῖται ἀκτὴ.

Ἡ Μεσόγειος θαλάσσα ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ μέρους ὅπου πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος ἡ Ἀφρικὴ πλησιάζει πρὸς τὴν Εὐρώπην· βρέχουσα δὲ πρὸς νότον τὴν Ἀφρικὴν, πρὸς βορρὰν τὴν Εὐρώπην καὶ πρὸς ἀνατολὰς τὴν Ἀσίαν προχωρεῖ μέχρι μιᾶς ἄλλης θαλάσσης, ἡ ὁποία ὀνομάζεται Εὐξείνιος Πόντος ἢ κοινῶς Μικρὴ Θάλασσα. Ἐκεῖ τελειώνει.

Ἡ ἀρχὴ τῆς Μεσογείου θαλάσσης πρὸς δυσμὰς εἶναι εἰς ττενὸς λαυρὸς θαλάσσης, ὁ ὁποῖος χωρίζει τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς Ἀφρικῆς. Τοιούτου εἵδους στενοὶ λαυροὶ θαλάσσης, οἱ ὁποῖοι χωρίζουσι μὲν ξηρὰν ἀπὸ ἄλλης, εἶναι πολλοὶ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ καλοῦνται πορθμοί.

Ὁ μετὰ τὴν Ἀσίαν καὶ Ἀφρικὴν πορθμὸς τῆς Μεσογείου
ὀνομάζεται πορθμὸς τοῦ Γιβραλτάρ¹.

Δ. Ὅρια καὶ σχῆμα τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου.

Ἡ Μεσόγειος θάλασσα εἰσχωροῦσα εἰς τὴν ξηρὰν
σχηματίζει ἄλλας θαλάσσας μικροτέρας· ταύτας κα-
λοῦμεν πελάγη. Ἐκαστον πέλαγος ἔχει καὶ ἰδιαιτέρον
ὄνομα.

Τοιαῦτα πελάγη εἶναι πολλὰ περὶ τῆς Ἑλλην.
Χερσονήσου. Τὴν δυτικὴν πλευρὰν αὐτῆς βρέχει πρῶ-
τον τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος, κατωτέρω δ' αὐτοῦ τὸ
Ίόνιον πέλαγος. Τὴν δὲ ἀνατολικὴν αὐτῆς πλευρὰν
βρέχει ἐκ τῶν κάτω πρῶτον τὸ Αἰγαῖον πέλαγος,
ἔπειτα τὸ Θρηκτικὸν πέλαγος, ὁ Ἑλλήσποντος, ἡ
Προποντις καὶ ὁ Εὐξεῖνος πόντος. Ταῦτα εἶναι τὰ πε-
λάγη, τὰ ὅποια βρέχουσι τὴν περὶ τὴν τῆς Ἑλληνικῆς
Χερσονήσου.

Τὰ δὲ πρὸς βορρὰν ὅρια τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου
προσδιορίζονται περίπου, ἐὰν φέρωμεν μίαν γραμμὴν

1. Τοὺς διαφόρους γεωγραφικοὺς ὀρισμούς, γνωστοὺς ἄλλως
τε ἐκ τοῦ μαθήματος τῆς Πατριδογραφίας, ἐγκατασπείρω ἐν τῇ
βιβλίῳ ὅπου τυγχάνει τοῦτο ἀναγκαῖον, ἵνα μὴ προσφέρω τοῦτους
ἀθρόους τοῖς μαθηταῖς, ὡς εἴθισται, ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι καὶ δυσχε-
ρῶν οὕτω τὴν κατανόησιν ἐκάστου αὐτῶν ὡς ἐκ τῆς πληθύος.

ἀπὸ τοῦ μυχοῦ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δουνάβειος, εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον.

Τὸ σχῆμα τῆς Ἑλλην. Χερσονήσου εἶναι σχεδὸν τριγωνικόν, τοῦ ὁποῦ τοῦ ἡ κορυφῇ εἶναι ἐστραμμένη πρὸς νότον καὶ ἡ βάσις πρὸς βορρᾶν. Ἡ μὲν πλευρὰ τοῦ τριγωνικοῦ τούτου σχήματος καίτται πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ καλεῖται ἰωνιοτική, ἡ ἄλλη καίτται πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ καλεῖται δυτικὴ καὶ ἡ ἄλλη καίτται πρὸς τὰ ἄνω καὶ καλεῖται βορείος. Ἡ βορείος αὕτη πλευρὰ συνδέει, ὡς εἴπομεν, τὴν Ἑλλην. Χερσονήσον μὲ τὴν λοιπὴν ξηρὰν, δηλ. μὲ τὴν Εὐρώπην.

Διὰ τὴν τριγώνωσιν τις διὰ ξηρᾶς κατ' εὐθείαν ἀπὸ τοῦ βορειοτάτου μέχρι τοῦ νοτιωτάτου σημείου τῆς Ἑλλην. Χερσονήσου χρειάζεται νὰ περιπατῇ 240 ὥρες. Ἀπὸ δυσμῶν ὅμως πρὸς ἰωνιοτὰς ἡ ἀπόστασις εἶναι διάφορος, διότι ἡ χερσονήσος εἶναι ἀλλοχτοῦ μὲν πλατύτερον, ἀλλοχτοῦ δὲ στενότερον. Τὸ πλατύτερον αὐτῆς μέρος εἶναι ἀπόστασις 300 ὥρων διὰ πεζόν.

Συγκεφαλαιώσεις. — Λοιπὸν ἡ πατρίς ἡμῶν Ἑλλὰς εἶναι βασιλείον ἀρχαιότατον, τὸ ὅποιον μετὰ πολυετῆ δουλείαν ἐπαναστατήσαν κατὰ τῶν Τούρκων τῷ 1821 ἡλευθερώθη. Ἡ Ἑλλὰς εἶναι ἐλάχιστον μέρος τῆς ὅλης Γῆς. Ἡ Γῆ ἔχει σχῆμα στρογγύλον, ἡ δὲ ἐπιφάνεια αὐτῆς εἶναι κατὰ τὸ ἐν τέταρτον ξηρὰ καὶ κατὰ τὰ τρία τέταρτα θάλασσα. Ἡ θάλασσα εἰσχωροῦσα εἰς τὴν ξηρὰν διαιρεῖ αὐτὴν εἰς πέντε ἡπείρους. Τὰ μικρὰ τμήματα τῆς ξηρᾶς τὰ ἐν μέσῳ θαλάσσης εὐρισκόμενα καλοῦνται νῆσοι. τὰ δὲ συνεχόμενα ὀλίγον μὲ τὴν ξηρὰν καλοῦνται χερσονήσοι. Πορθμός καλεῖται στενὸν μέρος θαλάσσης, τὸ ὅποιον χωρίζει δύο ξηράς, ὡκεανὸς δὲ πολὺ μεγάλη θάλασσα. Ἡ Με-

σόγειος θάλασσα ἄρχεται ἀπὸ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτάρ καὶ λήγει εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον βρέχουσα τὰ νότια παράλια τῆς Εὐρώπης, τὰ βόρεια τῆς Ἀφρικῆς καὶ μέρος τῶν τῆς Ἀσίας.

Ἡ Μεσόγειος θάλασσα διακεῖται εἰς πελάγη. Τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς Ἑλλήν. Χερσονήσου βρέχουσι τὸ Ἀδριατικὸν καὶ τὸ Ἰόνιον πέλαγος, τὴν ἀνατολικὴν δὲ ὁ Εὐξείνιος Πόντος, ἡ Προποντίς, ὁ Ἑλλήσποντος, τὸ Θρακικὸν καὶ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Τὸ δὲ σχῆμα τῆς Ἑλλήν. Χερσονήσου εἶναι σχεδὸν τριγωνικόν.

— — — — —

ΜΕΡΟΣ Α'.

Ι. Η ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ ΥΠΟ ΦΥΣΙΚΗΝ ΕΠΟΤΙΝ.

6. Πελοπόννησος. — Κόλπος.

Ἀκρωτήριον.

Ἡ Ἑλληνικὴ Χερσονήσος, τῆς ὁποίας ἄνωτέρῳ περιγράψαμεν τὸ σχῆμα καὶ τὴν ἔκτασιν, δὲν εἶναι δυστυχῶς ὅλη ἐλευθέρη, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον μέρος ἐξουσιάζουσιν οἱ τοῦρκοι, τὸ ἐν δὲ ἑβδόμενον μόνον αὐτῆς εἶναι ἐλεύθερον, ὀνομάζεται, ὡς πρόειπομεν, Ἑλλάς καὶ ἔχει Βασιλέα Γεώργιον τὸν πρῶτον.

Τὸ ἐλεύθερον μέρος τῆς Ἑλλην. Χερσονήσου κατέχει τὴν νοτίαν ἄκρην αὐτῆς καὶ εἶναι ὑπὸ τῆς θηλάσσης πολυχῶς διεσχισμένον. Τὸ κάτω μέρος αὐτῆς χωρίζεται ἀπὸ τῆς ἄλλης χερσονήσου διὰ μιᾶς γλώσσης θηλάσσης, ἡ ὁποία ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς εἰσχωρεῖ βελῶς εἰς τὴν ξηράν. Τοιαῦται γλώσσαι θηλάσσης, εἰσχωροῦσιν εἰς τὴν ξηράν, ὀνομάζονται κόλποι. Οἱ κόλποι τῆς Ἑλλάδος εἶναι πολλοί. Ἐκεῖνος ὅστις χωρίζει τὸ κάτω μέρος τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου ἀπὸ τῆς ἄλλης ἡπείρου καλεῖται Κορινθιακὸς κόλπος.

Τὸ μέρος, τὸ ὅποῖον ὁ Κορινθιακὸς κόλπος χωρίζει

ἀπὸ τῆς ἄλλης χερσονήσου καλεῖται Πελοπόννησος.

Ἡ Πελοπόννησος, καθὼς βλέπομεν τὴν ἐπὶ τοῦ χάρτου, ἔχει σχῆμα, τὸ ὅποιον ὁμοιάζει πρὸς φύλλον συκῆς ἢ πρὸς παλάμην ἀνθρώπου. Ὅλη αἰ εἰσοχὴ τοῦ φύλλου εἶναι κόλποι. Αἱ δὲ εἰσοχὴ ὁμοιάζουσι πρὸς μικρὰς χερσονήσους· αἱ ἄρα τῶν εἰσοχῶν τούτων εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπόκρημνοι καὶ καλοῦνται ἀκρωτήρια. Τὰ ἀκρωτήρια τῆς Πελοποννήσου εἶναι πολλὰ, ὅπως εἶναι πολλοὶ καὶ οἱ κόλποι αὐτῆς.

Λοιπὸν ἡ ἐλευθέρα Ἑλλὰς εἶνε τὸ νοτιώτατον μέρος τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου. Ἡ κάτω ἄκρα ταύτης χωρίζεται ἀπὸ τῆς ἄλλης χερσονήσου διὰ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ καλεῖται Πελοπόννησος. Ἡ θάλασσα εἰσχωροῦσα εἰς τὴν ξηρὰν σχηματίζει κόλπους, ἡ δὲ ξηρὰ εἰσχωροῦσα εἰς τὴν θάλασσαν σχηματίζει μικρὰς χερσονήσους, τῶν ὁποίων αἱ ἄρα καλοῦνται ἀκρωτήρια. Οἱ κόλποι καὶ τὰ ἀκρωτήρια τῆς Ἑλλάδος εἶναι πολλὰ καὶ ἔχει ἕκαστον ἴδιον ὄνομα.

γ. Διαστάσεις τῆς Πελοποννήσου.

Ὅλη ἡ περικλίχ τῆς Πελοποννήσου βρέχεται ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους πρὸς δυσμὰς καὶ ὑπὸ τοῦ Αἰγείου πελάγους πρὸς ἀνατολάς. Τὰ δύο ταῦτα πελάγη εἰσχωροῦντα βεβήως εἰς τὴν ξηρὰν κάμνουσι τὸ σχῆμα τῆς Πελοποννήσου ποῦ μὲν πλατύτερον, ποῦ δὲ στενότερον, ἀλλաχοῦ βραχύτερον καὶ ἀλλաχοῦ μακρότερον.

Τὸ μέγιστον μῆκος τῆς Πελοποννήσου ἀπὸ τοῦ

ἀκρωτηρίου Ρίου μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ταϊνάρου¹ εἶναι διὰ πεζὸν ὁδοιπόρον πεντήκοντα ὥρων· τὸ δὲ ἐλάχιστον πλάτος αὐτῆς ἀπὸ τοῦ Κυπριασσιακοῦ μέχρι τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου εἶναι μόλις 25 ὥρων.

Πεζὸς ὁδοιπόρος, διὰ τὴν διатρέξιν τὴν παραλίαν τῆς Πελοποννήσου, πρὸς τὴν θάλασσαν πάντοτε βυθίζων, χρειάζεται 270 ὥρας. Ὁ χρόνος οὗτος εἶναι πολὺς διὰ τὴν μικρὰν ἔκτασιν γῆς, ἀλλὰ τοῦτο προσέρχεται, διότι ἡ Πελοπόννησος ἔχει πολλοὺς μεγάλους καὶ βαθεὺς κόλπους, οἱ ὅποιοι εἰσχωροῦσιν εἰς αὐτὴν καὶ καθιστῶσι τὴν παραλίαν τῆς ἐκτεταμένην.

8. Κόλποι τῆς Πελοποννήσου.

Ἡ θάλασσα εἰσχωροῦται βαθύως εἰς τὴν ἑρῶν σχηματίζει τοὺς κόλπους καὶ οἱ κόλποι σχηματίζουσι τοὺς λιμένας. Τὸ βαθύτατον μέρος τοῦ κόλπου ἢ τοῦ λιμένος λέγεται μυχὸς αὐτοῦ. Τὸ δὲ μέρος ὅπου προσορμίζονται τὰ πλοῖα καλεῖται ὄρμος.

Οἱ κόλποι τῆς Πελοποννήσου εἶναι πολλοί. — Πρῶτος εἶναι ὁ Κορινθιακὸς κόλπος, ὅστις χωρίζει τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ τῆς ἄλλης ἑλληνικῆς χερσονήσου. Ὁ Κορινθιακὸς κόλπος εἶναι ὁ μέγιστος καὶ βαθύτατος τῶν κόλπων τῆς Πελοποννήσου καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος.

1. Ὡς δείξῃ ὁ διδάσκαλος εἰς τοὺς μαθητὰς τὰ δύο ταῦτα ἀκρωτήρια ἐπὶ τοῦ χάρτου ἐπίση· δὲ καὶ τὸν Κυπριασσιακὸν καὶ Ἀργολικὸν κόλπον.

Δεύτερος κόλπος μετὰ τὸν Κορινθιακὸν εἶνε ὁ κόλπος τῶν Πατρῶν, ὅστις εἶναι κόλπος πολὺ ἀνοικτός. Ὁ κόλπος οὗτος εἶναι συνέχεις τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου.

Τρίτος κόλπος τῆς Πελοποννήσου εἶναι ὁ Κυπαρισσιακὸς κόλπος, ὅστις εἶναι πολὺ πλατὺς καὶ ἀνοικτός, καταχρηστικῶς καλούμενος κόλπος, διότι δὲν εἰσχωρεῖ βυθῶς εἰς τὴν ζήρην.

Ὁ λιμὴν καὶ ὁ ὄρμος

Τέταρτος κόλπος εἶναι ὁ Μεσσηνιακὸς κόλπος. Ὁ κόλπος οὗτος εἶναι ἐκ τῶν βυθῶν καὶ μεγάλων κόλπων τῆς Πελοποννήσου.

Πέμπτος εἶναι ὁ Λακωνικὸς κόλπος, ὅστις εἶναι ἐπίσης μέγας καὶ βυθὺς κόλπος. Οἱ ἕως ἐδῶ μνημονευθέντες πέντε κόλποι σχηματίζονται πάντες ὑπὸ τοῦ Ἰονίου Πελάγους.

Ἐκτος κόλπος τῆς Πελοποννήσου εἶναι ὁ Ἀργολικὸς κόλπος, ὅστις εἶναι κόλπος λίαν βυθὺς.

Ἑβδόμος εἶναι ὁ Σαρωνικὸς κόλπος μετὰ τὸν Πε-

λοποννήσου καὶ Στερεᾶς Ἑλλάδος. Ὁ Ἀργολικὸς καὶ ὁ Σαρωνικὸς κόλπος σχηματίζονται ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους.

Οἱ κόλποι πολὺ συντελοῦσιν εἰς τὸ ἐμπόριον, τὴν συγκοινωνίαν καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν ἀνθρώπων, διότι δι' αὐτῶν τὰ μεσογειότερα μέρη μιᾶς χώρας καθίστανται εὐκόλως προσιτὰ εἰς τοὺς ἐμπορευομένους καὶ τκ-
ξειδεύοντας.

Ὁ Σαρωνικὸς κόλπος χωρίζεται ἀπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου δι' ἐνὸς στενοῦ λαίμοῦ ξηρᾶς. Ὁ στενὸς οὗτος λαίμῳ τῆς ξηρᾶς συνδέει τὴν Πελοπόννησον μὲ τὴν ἄλλην χερσόνησον· ἔχει δὲ πλάτος ἑξ̄ χιλιάδων μέτρων περίπου (διάστειμα μιᾶς καὶ ἡμισείας ὥραι) καὶ ὕψος μέχρις ἐβδόμηκοντα μέτρων ὑπεράνω τῆς θαλάσσης. Καλεῖται δὲ ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου.

Λοιπὸν τὸ Ἴόνιον πέλαγος σχηματίζει εἰς τὴν Πελοπόννησον τὸν Κορινθιακόν, τὸν Πατραϊκόν, τὸν Κυπαρισσιακόν, τὸν Μεσσηνιακόν καὶ τὸν Λακωνικόν κόλπον· τὸ δὲ Αἰγαῖον πέλαγος σχηματίζει τὸν Ἀργολικόν καὶ τὸν Σαρωνικόν κόλπον. Ὁ Σαρωνικὸς χωρίζεται ἀπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου. Ὅλοι οἱ κόλποι οὗτοι συνετέλεσαν καὶ συντελοῦσιν εἰς τὴν πρόδον καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἑλλάδος. Οὐδεμία ἄλλη χώρα ἔχει τόσα παρὰλια ὅσα ἡ Ἑλλάς.

9. Ἀκρωτήρια τῆς Πελοποννήσου.

Γλῶσσαι θαλάσσης εἰσέρχονται εἰς τὴν ξηράν· αὗται σχηματίζουσι τοὺς κόλπους. Ἐπίσης γλῶσσαι ξηρᾶς εἰς-

έρχονται εἰς τὴν θάλασσαν· αὗται σχηματίζουσι τὰ ἀκρωτήρια, ὡς προείπομεν. Τὰ ἀκρωτήρια εἶναι συνήθως κρημνώδη καὶ κατέρχονται ἀποτόμως εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἡ Πελοπόννησος, ὅπως ἔχει πολλοὺς κόλπους, τοιοῦτοτρόπως ἔχει καὶ πολλὰ ἀκρωτήρια.

Πρῶτον ἀκρωτήριο τῆς Πελοποννήσου εἶναι εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου τὸ *Ἡραῖον* ἀκρωτήριο, τὸ ὁποῖον σήμερον καλεῖται "*Ἅγιος Νικόλαος*", ἐπειδὴ ἐπ' αὐτοῦ ὑπάρχει μικρὰ ἐκκλησίαι, "*Ἅγιος Νικόλαος* καλουμένη. Τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο εἶναι ἀπόκρημνον καὶ χωρίζει τὸν μυχὸν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου εἰς δύο γλώσσας.

Δεύτερον ἀκρωτήριο τῆς Πελοποννήσου εἶναι τὸ *Ῥίον*. Ἐπὶ τοῦ Ῥίου ὑπάρχει ὄρκειον φρούριον. Ἀπέναντι τοῦ Ῥίου εἶναι ἐπὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἐν ἄλλο ἀκρωτήριο, τὸ ὁποῖον καλεῖται *Ἀργεῖριον*. Καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀντιρρίου ὑπάρχει φρούριον. Τὰ φρούρια ταῦτα ἐκτίσθησαν διὰ νὰ φυλάττωσι τὴν εἴσοδον τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Σήμερον χρησιμεύουσι ταῦτα ὡς φυλακτικὰ καλοῦνται δὲ καὶ ἄλλως *Κάστρα* ἢ *Καστέλλα*. Τὸ μετὰξὺ αὐτῶν διάστημα εἶναι στενὸς πορθμῶς, ὅστις ἔχει πλάτος 2500 μέτρων. Ὁ μικρὸς οὗτος πορθμῶς εἶναι τὸ στόμιον τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Εἰς τὸν πορθμὸν τοῦτον γίνεται βεῦμα θανάσιον, τὸ ὁποῖον ῥέει ὡς ποταμὸς καὶ ἐμποδίζει ἐνίοτε πλοῖα μικρὰ νὰ διέρχωνται ἐκεῖθεν.

Τρίτον ἀκρωτήριο εἶναι εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον τοῦ Πητραϊκοῦ κόλπου ὁ "*Ἀραξος*". Ἐδῶ οἱ ἄλγεες ἄλγιστον ἀφθόνης ἰχθῦς.

Τέταρτον ἀκρωτήριο εἶναι ὁ *Χελωνάτας* κατωτέρω

τοῦ Ἀράξου. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀκρωτηρίων ἐκτείνεται μικρὸς τις κόλπος, ὅστις καλεῖται κόλπος τῆς Κυλλήνης. Ἐκεῖ μετακίνησι τὸ θέρος πολλοὶ ἄνθρωποι καὶ κάμνουσι λουτρὰ εἰς τὰ ἐκεῖ ἰχθυητὰ ὕδατα.

Πέμπτον ἀκρωτήριον εἶναι κατωτέρω τὸ Κατάκωλον (Ἰχθύς).

Ἑκτον, εἶναι πρὸς νότον ὁ Ἀκρίτας, μεταξὺ τοῦ Κυπρισσικοῦ καὶ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου.

Ἑβδομον ἀκρωτήριον εἶναι τὸ Ταίραρον (Ματαπῆς). Τὸ Τχίνχρον εἶναι ἡ νοτιωτάτη ἄκρη τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου. Ἡ ἄκρη αὕτη κατέρχεται ἀποτόμως εἰς τὴν θάλασσαν, λουομένη ὑπὸ τοῦ ῥεγνυμένου καὶ ἀφρίζοντος κύματος τῆς θαλάσσης. Ἀνωτέρω αὐτοῦ ὑφούται βραχμυδὸν τρυχὺ καὶ ξηρὸν ἔδαφος καὶ μακρότερον διακρίνει τις ὑψηλὴν τινα κορυφὴν γῆς ἐν μέσῳ νεφῶν καλυμμένην πάντοτε ὑπὸ χιόνης τὸν χειμῶνα· αὕτη εἶναι τὸ ὄρος Ταύγετον. Ἡ ὄψις τοῦ Ταϊνάρου εἶναι ξηρὰ καὶ ἀγρία, τὸ δὲ μέρος ἀκατοίμητον. Τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο ἐκτεθειμένον εἰς τοὺς νοτίους ἀνέμους εἶναι ἐπικίνδυνον εἰς τὰ πλεῖστα πλοῖα.

Ὀγδοον ἀκρωτήριον εἶναι μετὰ τὸ Ταίναρον καὶ τὸν Λακωνικὸν κόλπον ὁ περίφημος Μαλέας. Ὁ Μαλέας εἶναι ἡ τελευταία τῶν τριῶν νοτίων γλωσσῶν τῆς Πελοποννήσου. Ἐπ' αὐτοῦ ὑπάρχει ὠραῖος φάρος. Ἀπέναντι τοῦ ἐρυθρωποῦ τούτου βράχου εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἐκτείνεται ἡ νῆσος Κύθηρα. Ὁ μεταξὺ τῆς νήσου ταύτης καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου περὶ τοὺς ταράσσεται πολὺ ὑπὸ τῶν ἀνέμων καὶ εἶναι λίαν ἐπικίνδυνος εἰς τοὺς ἐ-

κεῖθεν πλέοντας. Διὰ τοῦτο τὰ πλοῖα εἶναι πολλάκις
ἀναγκασμένα νὰ περιμένωσιν εἰς τοὺς πλησίον λιμένας,

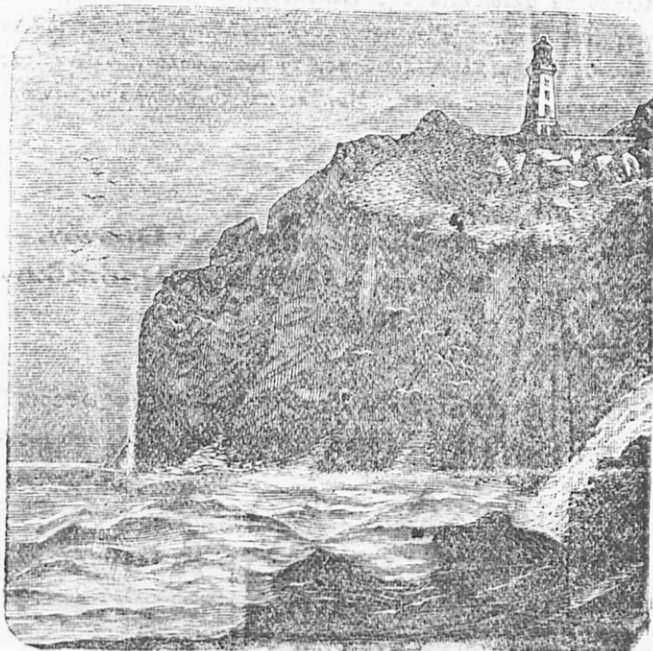

Τρικυμία ἐν πορθμῷ.

μέχρις οὗ καταπαύσῃ ἡ τρικυμία. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας
ἔλεγον· ἐὰν πρόκηται νὰ ταξιδεύσῃς τὸν Μιλέν, λη-

σμένησον τοὺς συγγενεῖς καὶ τὴν πατρίδα σου — «Μα-
λέας δὲ κάμψας, ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε.»

Ἐνκτον ἀκρωτήριον τῆς Πελοποννήτου εἶναι τὸ

Τὸ Ἀκρωτήριον καὶ ὁ Φάρος.

Σκόλλαιον ἀκρωτήριον, μετὰ τοῦ Ἀργολικοῦ καὶ τοῦ
Σαρωνικοῦ κόλπου.¹

1. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀκρωτηρίων δεόν ν' αναφέρων-
ται καὶ οἱ γνωστοὶ τυγχάνοντες τῷ μαθητῇ κόλποι, νὰ συνδυά-
ζονται δ' οὗτοι μετ' ἐκείνων καὶ νὰ γίνηται ἡ ἐπανάληψις ἀμ-
φοτέρων τούτων κατ' εὐθείαν καὶ ἀναδρομικῶς, ἵνα κατὰ ποικί-
λους τρόπους ἀντιλαμβάνηται ὁ μαθητὴς τῆς θέσεως ἐκάστου
τούτων.

Ἐπὶ πολλῶν ἀκρωτηρίων ἔχουσι τοποθετήσῃ φάρους καὶ φαρούς, ἵνα βλέπωσι καὶ ὁδηγῶνται τὰ τεῖχε:δεύοντα τὴν νύκτα πλοῖα.

Λοιπὸν τὰ ἀκρωτήρια τῆς Πελοποννήσου εἶναι τὸ Ἡραῖον ἢ Ἅγιος Νικόλαος, τὸ Ῥίον καὶ ἀπέναντι ἐπὶ τῆς Στερεᾶς τὸ Ἀντίρριον, ὁ Ἀραξὸς, ὁ Χελωνάτας, τὸ Κατάκωλον, ὁ Ἀκρίτας, τὸ Ταΐναρον, ὁ τρικυμιώδης Μαλέας καὶ τὸ Σκύλλαιον, ἐν ὅλῳ ἐννέα τὸν ἀριθμὸν.

10. Ὅρος. — Σειρὰ ὀρέων. — Βουνόν. — Βράχος. — Λόφος. — Πεδιάς. — Ὀροπέδιον. — Κοιλίς.

Ἔως ἐδῶ ἐξητάσαμεν τὴν μορφήν τῆς ἐξωτερικῆς περιοχῆς τῆς Πελοποννήσου, ἥτοι τὸ σχῆμα, τὴν ἐκ-

Σειραὶ ὀρέων καὶ Κοιλιάδες.

τασιν, τὴν περὶ αὐτὴν, τοὺς κόλπους καὶ τὰ ἀκρωτήρια αὐτῆς. Ἄς εἰσέλθωμεν τώρα καὶ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν κατασκευὴν ταύτης.

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς εἵπομεν ἀνωτέρω ὅτι εἶναι ἀγώμυχλος, ἔχουσα ἀλλաχοῦ ὑψώματα καὶ ἀλλαχοῦ κοι-

λώματι. Τοιαῦτα ὑψώματα καὶ κοιλώματα ἔχει καὶ ἡ Πελοπόννησος. Τὰ πολὺ βαθέα κοιλώματα πληροῦνται ὑδάτων καὶ σχηματίζονται οὕτω αἱ θάλασσαι καὶ αἱ λίμναι.

Τὰ ὑψώματα ὅταν εἶναι πολὺ ὑψηλά, πετρώδη καὶ ἀπόκρημνα καλοῦνται ὄρη. Ὅταν πολλὰ κατὰ σειρὰν ὄρη συνέχωνται, τὸ ἐν μετὰ τοῦ ἄλλου, τότε καλοῦνται ὅλα ὁμοῦ σειρὰ ὀρέων.

Ὑψώματα γῆς μικρότερα τῶν ὀρέων καλοῦνται βουνά, ἄλλα δὲ χαμηλότερα τῶν βουνῶν καλοῦνται βράχοι μὲν, ἐὰν εἶναι πετρώδη, λόφοι δὲ ἐὰν δὲν εἶναι πετρώδη, ἀλλ' ἐκ χώματος.

Τὸ ἀνώτατον μέρος τοῦ ὄρους λέγεται κορυφὴ αὐτοῦ, τὸ κατώτατον ὑπάρχει ἢ πρόποδες καὶ τὸ μεταξὺ τῆς κορυφῆς καὶ τῶν ὑπορειῶν πλευραὶ ἢ κλιτύες τοῦ ὄρους.

Τὸ χαμηλὸν μέρος τῆς γῆς, τὸ ὅποῖον δὲν εἶναι οὔτε ὄρος, οὔτε βουνόν, οὔτε λόφος, ἀλλ' εἶναι ὁμαλόν, χωματώδες, καλλιεργήσιμον καὶ ὅπωςδῆποτε ἐκτεταμένον καλεῖται πεδιάς. Ὅταν ἡ πεδιάς εἶναι ὑψηλὴ πολὺ, τότε καλεῖται ὀροπέδιον. Τὰ δὲ μεταξὺ τῶν ὀρέων στενὰ κοιλώματα καλοῦνται κοιλάδες.

Λοιπόν, ὄρος καλεῖται ὑψηλὸν μέρος γῆς πετρώδες καὶ ἀπόκρημνον. Πολλὰ ὄρη κατὰ συνέχειαν καλοῦνται σειρὰ ὀρέων. Ὑψώματα χαμηλότερα τῶν ὀρέων καλοῦνται βουνά, χαμηλότερα δὲ τῶν βουνῶν καλοῦνται βράχοι ἢ λόφοι. Ἐπίπεδον καὶ ὁμαλὸν μέρος γῆς καλεῖται πεδιάς, ὑψηλὴ δὲ πεδιάς καλεῖται ὀροπέδιον καὶ τὰ μεταξὺ τῶν ὀρέων στενώματα καλοῦνται κοιλάδες.

II. "Όρη καὶ πεδιάδες τῆς Πελοποννήσου.

Τὰ ὄρη τῆς Πελοποννήσου διακρίνονται εἰς σειρὰς ὁρέων αὗται εἶναι τέσσαρες.

Ἡ πρώτη σειρά εἶναι πρὸς βορρὰν καὶ ἀκολουθεῖ τὴν παρακλίαν τοῦ Κορινθικοῦ κόλπου. Πρῶτον ὄρος τῆς σειρᾶς ταύτης πρὸς ἀνατολὰς εἶναι ἡ *Κυλλήνη* (*Ζήρις*). Ἡ Κυλλήνη ἔχει ὕψος 2 370 μέτρων, ἕνεκα δὲ τοῦ πολλοῦ ψύχους εἶναι ἄδενδρος. Λιὼν πάντοτε σχεδὸν καλύπτει τὴν κορυφὴν τῆς. Ἐχει ἄφθονα ὕδατα διχυγῇ καὶ πολὺ ψυχρὰ καὶ εἶναι τὸ δεύτερον ὄρος τῆς Πελοποννήσου κατὰ τὸ ὕψος. Πρὸς δυσμὰς τῆς Κυλλήνης εἰς τὴν αὐτὴν σειράν εἶναι τὰ *Ἀροῦνια*. Τὸ ὄρος τοῦτο¹ εἶναι ὀλίγον χαμηλότερον τῆς Κυλλήνης. Μετὰ τὰ Ἀροῦνια εἶναι ὁ "Ὠλερος". Πλησίον δὲ εἰς τὴν παρακλίαν τοῦ Πατραϊκοῦ κόλπου εἶναι καὶ τὸ *Παραχαϊκὸν* ὄρος.²

Ἡ σειρά αὕτη τῶν ὁρέων φθάνει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μέχρι τῆς θλασσης. Ἀφίνει ὅμως ἐν τῷ μεταξὺ καὶ χαμηλὰς τινες πεδιάδες ὡς τὴν περὶ τὰς *Πάτρας*, τὴν τοῦ *Αἰγίου* καὶ τὴν τῆς *Κορινθίας*. Εἰς ὅλας τὰς πεδιάδας ταύτας καλλιεργεῖται ἡ σταφίς.

Ἡ δευτέρα σειρά τῶν ὁρέων τῆς Πελοποννήσου εἶναι εἰς τὴν δυτικὴν αὐτῆς πλευράν. Πρῶτον ὄρος τῆς σειρᾶς

1. Ἐχει ὕψος 2 350 μέτρων.

2. Ἐχει ὕψος 2 220 μέτρων.

3. Ἐχει ὕψος 4930 μέτρων.

ταύτης είναι ἡ Φολόη, ὀλίγον χαμηλότερα τοῦ Παναχίου. Μετὰ τὴν Φολόην εἶναι νοτιώτερον τὸ Τετράγιον¹ (Νόμια ὄρη), καὶ μετὰ τὸ Τετράγιον ἡ Ἰθώμη (νῦν Βουλκάνο), ὅπου εἶχον κλεισθῇ οἱ Μεσσηνιοὶ κατὰ τοὺς μεσσηνιακοὺς πολέμους.

Ἡ σειρά αὕτη τῶν ὄρεων ἀφίνει πρὸς τὸ μέρος τῆς παραλίας μίαν πεδινὴν λωρίδα, ἡ ὁποία εἰς τὸ ἔνω κύ-
της μέρος εἶναι πολὺ πλατεῖα, κατωτέρω δὲ καθίσταται
βημηδὸν στενότερα. Τὸ πλατύτερον μέρος τῆς πεδινῆς
ταύτης λωρίδος εἶναι πρὸς βορρὰν καὶ καλεῖται πεδιάς
τῆς *Ἡλίδος*, τὸ δὲ στενότερον εἶναι πρὸς νότον καὶ κα-
λεῖται πεδιάς τῆς *Κυπαρισσίας* ἢ τῆς *Τριφυλίας*. Καὶ
αἱ δύο αὗται πεδιάδες εἶναι κατάρυτοι ἀπὸ σκαριδῶν, καὶ
ἡ δὲ τῆς *Ἡλίδος* εἶναι μεγίστη καὶ εὐφορώτατη.

Ἡ τρίτη σειρά τῶν ὄρεων τῆς Πελοποννήσου εἶναι
πρὸς ἀνατολὰς ἀκολουθεῖ δὲ τὴν παραλίαν τοῦ Ἀργο-
λικοῦ κόλπου μέχρι τοῦ Μελέα. Αὕτη ἀφίνει μίαν μά-
νον πεδιάδα, τὴν τοῦ *Ἀργού*, ἐκτεινομένην πρὸς τὸν
μυχὸν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου. Τῆς σειράς ταύτης ὑψη-
λότερα κορυφαί εἶναι πρῶτον τὸ *Ἀρτεμισίου* ὄρος, τὸ
ὁποῖον ἔχει ὕψος 1770 περίπου μέτρων, δεύτερον τὸ
*Παρθένιον*² χαμηλότερον τοῦ Ἀρτεμισίου καὶ ὁ *Πάρ-
ρων*³ (Μαλεῖον) ὑψηλότερον καὶ τοῦ Ἀρτεμισίου καὶ
τοῦ Παρθενίου.

1. Ἐχει ὕψος 1420 μέτρων.

2. Ἐχει ὕψος 1220 μέτρων.

3. Ἐχει ὕψος 1960 μέτρων.

Λοιπὸν ἡ πρώτη σειρά τῶν ὄρέων τῆς Πελοποννήσου εἶναι πρὸς βορρᾶν αὐτῆς παρὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον καὶ ἔχει κορυφὰς τὴν Κυλλήνην, τὰ Ἀροάνια, τὸν Ὀλεον καὶ παρὰ τὸν Πατραϊκὸν κόλπον τὸ Παναχαϊκόν. Ἡ δευτέρα σειρά εἶναι πρὸς δυσμὰς καὶ ἔχει κορυφὰς τὴν Φολόην, τὸ Τετράγιον καὶ τὴν Ἰθώμην. Καὶ ἡ τρίτη σειρά εἶναι πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἔχει κορυφὰς τὸ Ἀρτεμίσιον, τὸ Παρθένιον καὶ τὸν Πάρνωνα. Ὅλαί αἱ αἱ σείραι αὗται ἀφίχονται πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης πεδιάδας· αὗται εἶναι ἡ Κορινθιακὴ, ἡ τοῦ Αἰγίου, ἡ τῶν Πατρῶν, ἡ τῆς Ἠλίδος, ἡ τῆς Τριφυλίας καὶ ἡ τοῦ Ἀργεῶς πρὸς ἀνατολὰς.

12. Συνέχεια τῶν ὄρέων καὶ πεδιάδων τῆς Πελοποννήσου.

Ἡ τετάρτη σειρά τῶν ὄρέων τῆς Πελοποννήσου ἀρχεῖται ἀπὸ τοῦ κέντρου αὐτῆς καὶ τελειώνει εἰς τὸ Ταΐνχρον ἀκρωτήριο, καλεῖται δὲ μέση σειρά. Πρῶτον ὄρος αὐτῆς εἶναι τὸ *Maítralor* (νῦν Τρίκορυφα), τὸ ὁποῖον κατέχει τὴν καρδίαν τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἔχει ὕψος 1850 μέτρων. Δεύτερον ὄρος τῆς σειρᾶς ταύτης εἶναι ὁ *Taúgetos* (νῦν Πενταδάκτυλον). Ὁ Ταῦγετος εἶναι τὸ ὑψηλότερον ὄλων τῶν ὄρέων τῆς Πελοποννήσου, ἔχων ὕψος 2470 μέτρων. Ἡ Κυλλήνη εἶναι ὀλίγα μόνον μέτρα χαμηλότερα αὐτοῦ.

Μεταξὺ τῆς μέσης καὶ τῆς δυτικῆς σειρᾶς τῶν ὄρέων τῆς Πελοποννήσου ἐκτείνονται δύο πεδιάδες. Ἡ μία εἶναι χαμηλὴ, καλεῖται μεταξὺ τῆς Ἰθώμης καὶ τοῦ Ταύγετου καὶ καλεῖται *Μεσσηνιακὴ πεδιάς*. Ὑψηλότερον

τῆς Μεσσηνιακῆς εἰς τὸ κέντρον τῆς Πελοποννήσου ἐκτείνεται ἡ πεδιάς τῆς Μεγαλοπόλεως. Ἡ πρώτη παράγει στακίδι, ἔλκινον καὶ σῦκκ, ἡ δευτέρα παράγει οἶνον καὶ σίτον. Μεταξὺ δὲ τοῦ Πάριωνος καὶ τοῦ Ταυγέτου ἐκτείνεται πρὸς νότον παρὰ τὸν Λακωνικὸν κόλπον ἡ μεγάλη πεδιάς τῆς Λακωνίας. Ὅλαι αἱ πεδιάδες τῆς Πελοποννήσου εἶναι μικρᾶς ἐκτάσεως· τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἐπιφθιμίας αὐτῆς κατέχεται ὑπὸ ὄρεων.

Τὰ ὄρη χρησιμεύουσι νὰ καθιστῶσι δροσερὸν τὸ κλίμα ἐνὸς τόπου, ὅταν δὲ μάλιστα εἶναι διασώδη προκαλοῦσι τὴν βροχὴν, ἡ ὅποια πολὺ ὠφελεῖ τὰς καλλιεργησίμους γαῖας. Εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ὄλα τὰ ὄρη τῆς Πελοποννήσου ἦσαν διασώδη, σήμερον ὅμως δυστυχῶς πυρκαῖαι καὶ ἄλλαι φθιρκαὶ κατέστρεψαν σχεδὸν ταῦτα, τὰ ὅποια ἦσαν τὸ στόλισμα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἡ σημερινὴ Ἑλλὰς εἶναι μόνον σκελετὸς τῆς ὀρειότητος ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἀγρία θορὰ, τὰ ὅποια τότε ὑπῆρχον εἰς τὰ ὄρη αὐτῆς, σήμερον οὐδαμοῦ φαίνονται. Μόνον τὴν ἄνοιξιν, ὅτε τήκεται ἡ χιών, φέρονται χόρτοι πράσινι τυρφερά, τὰ ὅποια βόσκουσι ποῖμνιζ. Τὰ ὄρη μᾶλλον παρέχουσι διάφορα εἶδη λίθων, ὡς τὸ μαρμαρον, τὴν σχιστόλιθον καὶ ἄλλα· πρὸς τούτοις δὲ μόλυβδον, ἄργυρον καὶ ἄλλα μέταλλα. Τὰ ὄρη, καὶ μάλιστα τὰ διασώδη, εἶναι ἡ εὐτυχία ἐνὸς τόπου.

Λοιπὸν ἡ μέση σειρά τῶν ὄρων τῆς Πελοποννήσου ἔχει ἐπὶ σήμους κορυφὰς τὸ Μαίναλον καὶ τὸν Ταύγετον, τὸ ὑψηλότετον ὄρος τῆς Πελοποννήσου. Πεδιάδας ἄλλας ἔχει τὴν τῆς Μεγαλοπόλεως εἰς τὸ μέσον τῆς Πελοποννήσου καὶ τὴν Μεσσηνια-

κὴν μεταξύ Ἰθώρης καὶ Ταυγέτου. Τὰ ὄρη συγκεραυνήσουσι τὸ κλίμα ἐνὸς τόπου, τὰ δὲ ἐπ' αὐτῶν δάσκη προκαλοῦσι τὴν βροχὴν, ἡ ὁποία ποτίζει τὰς πεδιάδας καὶ καθιστᾷ αὐτὰς εὐφόρους.

13. Ποταμός. — Πηγὴ. — Ῥεῖθρον ἢ κοίτη. — Ὀχθὴ. — Στόμιον ἢ ἐκβολαί. Χείμαρρος.

Τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς πίπτει ἐπὶ τῆς γῆς σχηματίζει ῥυάκια, τὰ ὁποῖα ἐνοῦνται μὲ ἄλλα ῥυάκια καὶ ἀποτελοῦσιν ἐν μεγελαίτερον, τὸ ὁποῖον χύνεται πάλιν εἰς ἄλλο καὶ τοιουτοτρόπως συνεχροῖζονται πολλὰ ὕδατα, τὰ ὁποῖα ῥέοντα ὅλα ὁμοῦ σχηματίζουν τοὺς ποταμούς.

Οἱ ποταμοὶ ἀρχίζουσιν ἀπὸ τῶν ὑψηλότερων μέρων καὶ ῥέουσιν εἰς τὰ χαμηλότερα. Ὑψηλότερα εἶναι τὰ ὄρη χαμηλότερα δὲ αἱ θάλασσαι καὶ αἱ λίμναι. Ὡστε εἰς ποταμὸς θ' ἀρχίζει ἀπὸ ἐν ὄρος καὶ θὰ τελειώσῃ εἰς θάλασσαν ἢ εἰς λίμνην τινά. Τοῦτο καὶ συμβαίνει.

Οἱ πλεῖστοι ὅμως τῶν ποταμῶν ἔχουσιν ὕδωρ ὅχι μόνον ὅταν βρέχῃ, ἀλλὰ καὶ ὅταν εἶναι καλοκαιρία. Ποῦ εὐρίσκουσι τότε τὸ ὕδωρ; Ἡρῶτον, ἀπὸ τῆς χιόνος, αἱ ὁποῖαι τήκονται ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ὄρεων, καὶ δεύτερον, ἀπὸ τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς, τὸ ὁποῖον πίνει ἡ γῆ. Τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς εἰσέρχεται εἰς τὴν γῆν, κατὰκρίνει μέχρι τινὸς καὶ ἐκεῖ σταματᾷ καὶ συνεχροῖζεται πολὺ, διότι δὲν δύναται νὰ προχωρήσῃ βιχύτερον, ἐπειδὴ συναντᾷ

στρώματα γῆς (ἐκ λίθου, ἐκ μαρμάρου, ἐκ μολύβδου, ἐκ σιδήρου κλπ), τὰ ὅποια δὲν δύναται νὰ διαπεράσῃ. Τότε τρυπᾷ εἰς ἐν μέρος τὴν γῆν καὶ χύνεται ἔξω ὀλίγον κατ' ὀλίγον διαρκῶς. Ἡ διαρκὴς αὕτη ἔξοδος τοῦ ὕδατος ἐκ τῆς γῆς καλεῖται πηγὴ. Αἱ πηγαὶ συνήθως ὑπάρχουσιν εἰς τὰς κλιτύας καὶ τὰς ὑπορείας τῶν ὀρέων. Πολλῶν πηγῶν τὸ ὕδωρ συγκεντρὸνόμενον σχηματίζει τοὺς ποταμούς.

Τὸ μέρος λοιπὸν ὅθεν ἀρχίζουσιν οἱ ποταμοὶ εἶναι αἱ πηγαὶ τοῦ ποταμοῦ. Ὁ δρόμος δὲ αὐτοῦ ἔχει σχῆμα ὀφιοειδές, τὸ ὅποτον καλεῖται *ρεῖθρον* ἢ *κοίτη* τοῦ ποταμοῦ. Αἱ πλευραὶ τοῦ ποταμοῦ καλοῦνται *ὄχθαι* τοῦ ποταμοῦ, ἡ μὲν δεξιὰ, ἡ δὲ ἀριστερὰ ὄχθη. Τὸ μέρος δὲ ὅπου τελειώνει ὁ ποταμὸς, χυνόμενος εἰς θάλασσαν ἢ εἰς λίμνην, καλεῖται *στόμιον* ἢ *ἐκβολαὶ* τοῦ ποταμοῦ. Ὅσοι ποταμοὶ ἔχουσιν ὕδωρ μόνον τὸν χειμῶνα καλοῦνται *χειμάρροι* ἢ *ξηροπόταμοι*.

Λοιπὸν ὁ ποταμὸς εἶναι συνάθροισις πολλῶν ὑδάτων ρεόντων. Ὁ ποταμὸς ἔχει τὰς πηγὰς του, τὸ ρεῖθρόν του, τὰς ὄχθας του καὶ τὰς ἐκβολὰς του. Οἱ χειμάρροι μόνον τὸν χειμῶνα ρέουσιν.

14. Ποταμοὶ τῆς Πελοποννήσου.

Ἡ Πελοπόννησος ποταμούς ἔχει πολλούς.

Πρῶτον ἀπὸ τῆς βορείου σειρᾶς τῶν ὀρέων αὐτῆς πηγάζοντες ἐκβάλλουσιν εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον οἱ ἑξῆς ποταμοί :

1. Ὁ Σύθας (ποτάμιον τοῦ Ξυλοκάστρου). Ὁ Σύθας πηγάζει ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν Κυλλήνην, τὴν γεμῶνα εἶναι πολὺ ὀρυκτικῆς, τὸ δὲ θέρος ἔχει μικρὰν ποσότητα ὕδατος. Ὁ Σύθας ῥέει πρὸς βορρᾶν καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, πρὸς δὲ τὰς ἐκβολὰς του πρὸ τει-
σάρων ἐτῶν ἐκτίσθη λαμπρὰ καὶ ὑψηλὴ πεντάτοξος γέφυρα ἔχουσα μῆκος 127 μέτρων.

2. Ὁ Κράθις (ποτάμιον τῆς Ἀκράτης). Οὗτος πηγάζει ἐκ τῶν βορείων διακλαδώσεων τῶν Ἀροκίων ὀρέων καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον. Ὁ Κράθις πρὸς τὰς ἐκβολὰς του εἶναι πολὺ πλκτὺς καὶ ὀλίγον μεγαλύτερος τοῦ Σύθαι.

3. Ὁ Σελινοῦς (ποτάμιον τῆς Βοστίτσας). Ὁ Σελινοῦς πηγάζει ἀπὸ τοῦ Ὠλέου καὶ τῶν νοτίων ὑπορείων τοῦ Παναχχικοῦ, διερχόμενος δὲ τὴν πεδιάδα τοῦ Αἰγίου ἐκβάλλει εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον.

Οὗτοι εἶναι οἱ ἐπισημότεροι ποταμοὶ τῆς βορείου σει-
ρᾶς τῶν ὀρέων τῆς Πελοποννήσου, οἱ ὅποιοι πάντες ἐκβάλλουσιν εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον.

Δεύτερον, ἀπὸ τῆς δυτικῆς σειρᾶς τῶν ὀρέων τῆς Πελοποννήσου πηγάζουσιν οἱ ἑξῆς ποταμοί :

1. Ὁ Πηνειὸς (ποτάμιον τῆς Γαστρούνης). Ὁ Πηνειὸς ἔχει τὰς πηγὰς του εἰς τὰς νοτίους ὑπορεῖας τοῦ Ὠλέου, δέχεται ἐκ τῶν ἀριστερῶν του τὸν παρρηότατον Λάδωνα καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον τῆς Κυλλήνης (ἄλλο εἶναι τὸ ὄρος Κυλλήνη), ὀλίγον ἀνωτέρω του ἀκρωτηρίου Χελωνάττα. Ὁ Πηνειὸς διαρρέει τὴν πεδιάδα τῆς Ἠλίδος καὶ εἶναι μεγαλύτερος ὅλων τῶν ἄλλων

ποταμῶν τῆς Πελοποννήσου, τοὺς ὁποίους ἕως ἐδῶ ἀνεφέραμεν, οὐχὶ ὁμῶς καὶ τοῦ Ἀλφειοῦ.

2. Ὁ Ἀλφειός. Ὁ Ἀλφειὸς εἶναι ὁ μέγιστος τῶν ποταμῶν τῆς Πελοποννήσου. Οὗτος πηγάζει ἐκ τῆς ὑψηλῆς πεδιάδος τῆς Μεγαλοπόλεως δέχεται πολλοὺς παραποτάμους, ἕνα¹ ἀπὸ τὸ ἀριστερὸν μέρος καὶ τρεῖς² ἀπὸ τὸ δεξιόν, καὶ διαρρέων τὴν πεδιάδα τῆς Κυπαρισσίας ἐκβάλλει εἰς τὸ βόρειον μέρος τοῦ Κυπαρισσιακοῦ κόλπου.

3. Ὁ Πάμισος (Περνάτσα). Ὁ Πάμισος ἔχει τὰς πηγὰς του εἰς τὸ Τετράγιον, ῥέει πρὸς νότον καὶ χύνεται εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον· εἶναι δὲ καὶ οὗτος ἐκ τῶν μεγάλων ποταμῶν τῆς Πελοποννήσου καὶ διαρρέει τὴν Μεσσηνιακὴν πεδιάδα.

Λοιπὸν ποταμοὶ ἐπισημότεροι ἐκ τῆς βορείου σειρᾶς τῶν ὁρέων τῆς Πελοποννήσου πηγάζοντες καὶ εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον ἐκβάλλοντες εἶναι ὁ Σῦθας, ὁ Κραῖθις καὶ ὁ Σελινοῦς. Ἄλλους ποταμοὺς ἐμάθομεν τὸν Πηνειόν, τὸν μέγιστον ποταμὸν τῆς Πελοποννήσου Ἀλφειὸν καὶ τὸν Πάμισον.

Ι Δ. Συνέχεια τῶν ποταμῶν τῆς Πελοποννήσου καὶ αἱ λίμναι αὐτῆς.

Τρίτον, ἐκ τῆς μέσης σειρᾶς τῶν ὁρέων τῆς Πελοποννήσου πηγάζει ἡ Εὐρώτα, ὅστις κυρίως ἔχει τὰς πηγὰς

1. Τὸν Καρνίωνα.

2. Τὸν Γορτύνιον, τὸν Λάδωνα (ἄλλος εἶναι ὁ Λάδων τοῦ Πηνειοῦ) καὶ τὸν Ἐρύμανθον (Δογάνη).

του εἰς τὴν ὑψηλὴν πεδιάδα τῆς Μεγαλοπόλεως, πλησίον τῶν πηγῶν τοῦ Ἀλφειοῦ. Ὁ Εὐρώτας διαρρέει τὴν Λακωνικὴν πεδιάδα καὶ εἶναι ὀνομαστὸς ἐκ τῆς ἀρχαιότητος· ἐκβάλλει δὲ εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον.

Τέταρτον, ἐκ τῶν ποταμῶν τῆς ἀνατολικῆς σειρᾶς ἄξιος μνείας εἶναι ὁ Ἰναχος (Ξεριᾶς), ὅστις χάνεται εἰς τὴν ἐκτεταμένην ἀμυῶδη κοίτην του πρὶν ἢ προφθάσῃ νὰ ἐκβάλῃ εἰς τὸν Ἀργολικὸν κόλπον.

Λίμναι δὲ ἐν Πελοποννήτῳ ἐπίσημοι εἶναι ἡ μεγάλη λίμνη Φενεὸς καὶ ἡ μικρὰ Στυμφαλὶς πρὸς νότον τῆς Κυλλήνης. Ταύτας καὶ τὰς δύο ἤρχισε πρὸ δύο ἐτῶν ν' ἀποξηραίνῃ ἐταιρίαι τις. Μετὰ τὴν ἀποξήρανσιν χιλιάδες στρεμμάτων λίαν εὐφόρου γῆς θὰ καλλιεργῶνται ἐκεῖ.

Οἱ ποταμοὶ ἀρδεύουσι (ποτίζουσι) τὰς πεδιάδας, διὰ τῶν ὁποίων διέρχονται καὶ οὕτω καθιστῶσιν αὐτάς μάλλον εὐφόρους, κινουῖσιν ὑδρομύλους καὶ ἐλαιοτριβεῖα, χρησιμεύουσιν, ὅτεν εἶναι· μεγάλοι, πρὸς συγκοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων διὰ πλοίων, παρέχουσιν ὕδωρ πόσιμον εἰς τοὺς πλησίον οἰκοῦντας ἀνθρώπους καὶ εἰς τὰ ζῶα κλπ.

Ἐδῶ τελειώνομεν τὴν ἐξέτασιν τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ φυσικὴν ἔποψιν. Ἄς ἐξετάσωμεν ταύτην ἐν τοῖς ἐξῆς ὑπὸ πολιτικὴν καὶ ὑπὸ οἰκονομικὴν ἔποψιν.

Λοιπὸν ἄλλοι ποταμοὶ ἐπίσημοι τῆς Πελοποννήσου εἶναι ὁ Πάμισος, χυνόμενος εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον, ὁ Εὐρώτας εἰς τὸν Λακωνικὸν καὶ ὁ Ἰναχος εἰς τὸν Ἀργολικόν. Λίμναι δ' ἐν Πελοποννήτῳ ἐπίσημοι εἶναι ἡ Φενεὸς καὶ ἡ Στυμφαλὶς, παρὰ τὴν Κυλλήνην ἀμφότεραι.

II. Η ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ ΥΠΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΝ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΝ ΕΠΟΨΙΝ.

16. Ὁ Ἴσθμὸς τῆς Κορίνθου.

Ἔως ἐδῶ ἐξητάσαμεν τὴν φυσικὴν κατὰστασιν τῆς Πελοποννήσου, ἥτοι τὰ πελάγη, τὰ ὁποῖα περιβρέχουσιν αὐτήν, τὴν παραλίαν, τὸ σχῆμα, τὰς διαστάσεις, τοὺς κόλπους, τὰ ἀκρωτήρια, τὰ ὄρη καὶ τὰς πεδιάδας, τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς λίμνας αὐτῆς, δηλαδὴ ἐξητάσαμεν τὴν Πελοπόννησον ὑπὸ φυσικὴν ἔποψιν μόνον, χωρὶς νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψει τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦσιν ἐπ' αὐτῆς.

Ἐν τοῖς ἐξῆς ἂς κάμωμεν μίαν περιήγησιν εἰς τὰς πόλεις τῆς Πελοποννήσου. Ἄς ἀρχίσωμεν δὲ ἀπὸ τοῦ μέρους, διὰ τοῦ ὁποίου συνδέεται αὕτη μὲ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ Ἴσθμοῦ τῆς Κορίνθου.

Ὁ διαβάτης ἱστάμενος ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτέρου μέρους τοῦ ἱσθμοῦ βλέπει ἀπὸ τὸ ἐν μέρος τὸν Σαρωνικὸν κόλπον πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο τὸν Κορινθιακὸν πρὸς δυσμὰς. Τὸ πλάτος τοῦ ἱσθμοῦ ἀπὸ τοῦ ἐνὸς κόλπου μέχρι τοῦ ἄλλου εἶναι σχεδὸν ἑξ̄ χιλιάδων μέτρων.

Πρὸ ὀλίγων μηνῶν σιδηρόδρομος διέρχεται ἐπ' αὐτοῦ καὶ συνδέει τὸ Καλαμάκι μετὰ τῆς Κορίνθου. Ὁ σιδηρόδρομος οὗτος εἶναι τμήμα τοῦ ἤδη κατασκευαζομένου μεγάλου σιδηροδρόμου Πειραιῶς — Πατρῶν. Καθ' ἑκά-

στην δὲ σχεδὸν προσεγγίζει καὶ ἀτμόπλοιοι εἰς τὸν μυχὸν ἀμφοτέρων τῶν κόλπων.

Ἡ γὰρ τοῦ ἰσθμοῦ, καίτοι καλλιεργήσιμος δὲν εἶναι ὅμως καλλιεργημένη. Λαγοὶ καὶ ἄγρια πτηνὰ ζῶσιν εἰς τὰ ἐπ' αὐτοῦ μικρὰ δάση. Ἐρείπια δὲ ἀρχαίων τειχῶν σώζονται ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ, τὰ ὅποια εἶχον ἀνεγείρει ἄλλοτε οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ ἄλλοι Πελοποννήσιοι, διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν εἵσοδον τῶν ἐχθρῶν εἰς τὴν χώραν των.

Τὸν ἰσθμὸν τοῦτον τῆς Κορίνθου πολλάκις ἐπεχείρησαν οἱ ἄνθρωποι νὰ κόψωσι καὶ νὰ ἐνώσωσι τὰς δύο θαλάσσας χάριν εὐκολίας εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν συγκοινωνίαν, ἀλλ' ἠναγκάσθησαν διὰ διαφόρους αἰτίας ν' ἀφήσωσι τὸ ἔργον ἡμιτελές.

Πρῶτος ὁ Περίανδρος, τύραννος τῆς Κορίνθου, ἐπεχείρησε τῷ 602 π. Χρ. νὰ κατασκευάσῃ τεχνητὴν αὐλάκα, διὰ τῆς ὁποίας νὰ ἐνώσῃ τοὺς δύο κόλπους, ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἐπιχείρησιν φοβηθεὶς τὰς προρρήσεις τῶν τότε ἀστρολόγων, οἱ ὅποιοι προήγγελλον τὴν προσεχῇ καταστροφὴν τῆς πόλεως του καὶ τὴν ἀπώλειαν τῆς ἰσχύος του, ἐὰν παρώργιζε τοὺς θεοὺς διὰ τοιαύτης ἀσεβοῦς πράξεως. Ἐὰν ᾔθελον οἱ θεοί, ἔλεγον οἱ ἀστρολόγοι, θὰ ἔκαμνον τὸ μέρος θάλασσαν καὶ οὐχὶ ξηράν.

Τριακόσια σχεδὸν ἔτη μετὰ τὸν Περίανδρον, τῷ 301 π. Χ. ἐπεχείρησε νὰ κόψῃ τὸν ἰσθμὸν ἄλλος τις, Δημήτριος Πολιορκητὴς καλούμενος, ἀλλ' οἱ μηχανικοὶ μετέπεισαν αὐτὸν εἰπόντες ὅτι τὸ ἐπίπεδον τῶν δύο θα-

λαστών εἶναι ἄνισον καὶ ὥς ἐκ τούτου θὰ κατεκλύζετο ἡ χώρα.

Τριακόσια ἐξήκοντα περίπου ἔτη μετὰ τὸν Πολιορκητὴν, περὶ τὸ 65 ἔτος μετὰ Χριστόν, ἐπεχείρησε μετὰ μεγάλης δραστηριότητος τὴν τομὴν τοῦ ἰσθμοῦ εἰς διαβόητος αὐτοκράτωρ τῆς Ῥώμης, Νέρων, κκλούμενος. Δέκα πέντε χιλιάδες ἀνθρώπων πάραυτα ἠγγαρεύθησαν διὰ τὴν ἐργασίαν· αὐτὸς δὲ ὁ αὐτοκράτωρ πανηγυρικώτατα ἐτέλεσε τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔργου, σκάψας μάλιστα πρῶτος ὁ ἴδιος μὲ τὴν χρυσὴν του ἀξίνην.

Ἐπανάστασις τις ὅμως ἐν τῷ βασιλείῳ του γενομένη ἠνάγκασε τὸν Νέρωνα νὰ μεταβῇ πάραυτα εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ τὸ πᾶν ἐγκατελείφθη ἐκ νέου. Ἐξ ὅλων τῶν ἀποπειρῶν τούτων σώζεται μόνον ἀρκετὴ ἔκτασις τῶν δύο αὐλάκων, τὰς ὁποίας ἐκατέρωθεν τοῦ ἰσθμοῦ ἐπεχείρησε νὰ σκάψῃ ὁ Νέρων, καὶ οὐδὲν ἄλλο.

Σήμερον ὅτε καὶ πολλοὺς ἄλλους ἰσθμοὺς εἰς ἄλλα μέρη ἔκοψαν, ἐπεχείρησαν καὶ πάλιν τὴν τομὴν τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου καὶ πολλοὶ ἐργάται καὶ μηχαναὶ δραστηρίως ἐργάζονται πρὸς τοῦτο. Μετὰ ἐν ἡ δύο ἔτη θὰ τελειώσῃ τὸ ἔργον καὶ τὰ ἀτμόπλοια θὰ διέρχωνται κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον κόλπον διὰ τῆς τεχνητῆς αὐλάκος, ἡ ὁποία θὰ καλεῖται διώρυξ. Ἡ διώρυξ ὁμοιάζει πρὸς στενὸν πορθμόν· ἀλλὰ διαφέρει κατὰ τοῦτο, ὅτι ὁ μὲν πορθμὸς εἶναι φυσικὸς, ἡ δὲ διώρυξ τεχνητή. Τὸ πλάτος τῆς διώρυχος ταύτης θὰ εἶναι 22 μέτρων, τὸ δὲ βάθος τῶν ὑδάτων αὐτῆς 8 μέτρων. Ἀνωθεν τῆς διώρυχος θὰ ὑπάρχῃ γέφυρα με-

γάλη, ἡ ὁποία θὰ ἐνώνη τὴν Πελοπόννησον μὲ τὴν Στερεάν Ἑλλάδα καὶ ἐπὶ τῆς ὑποίας θὰ διέρχωνται οἱ ἄνθρωποι καὶ ὁ σιδηρόδρομος.

Λοιπὸν ὁ ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου συνδέει τὴν Πελοπόννησον μὲ τὴν Στερεάν Ἑλλάδα, ἔχει πλάτος μιᾶς καὶ ἡμισείας ὥρας διὰ πεζὸν καὶ βρέχεται πρὸς ἀνατολὰς μὲν ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ, πρὸς δυσμὰς δὲ ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Τὸν ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου ἐπεχείρησαν νὰ κόψωσιν ὁ Περίανδρος, ὁ Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς, ὁ Νέρων καὶ ἄλλοι ἀκόμη, ἀλλ' ἀφῆκαν τὸ ἔργον ἡμιτελές. Ἐσχάτως ὁ στρατηγὸς Τούρρ γάλλος ἀνέλαβε νὰ κόψῃ τοῦτον καὶ μετ' ὀλίγον καιρὸν θὰ διερχώμεθα διὰ μέσου τῆς δι' ὠρυγος τῆς Κορίνθου μὲ τὸ ἀτμόπλοιον.

17. Ἡ Κόρινθος καὶ ὁ Ἀκροκόρινθος.

Εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τοῦ μυχοῦ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου εἶναι οἱ χαμηλοὶ βράχοι, ἐκ τῶν ὁποίων ἔκοπτον οἱ ἀρχαῖοι Κορίνθιοι τοὺς λίθους διὰ τὰ μνημεῖα τῶν ἀποθνησκόντων. Ἐκεῖ πλησίον ἀνασκάπτονται σήμερον τάφοι, οἱ ὅποιοι πολλάκις ἐμπεριέχουσι πολύτιμα πράγματα, τὰ ὅποια ὅμως κλέπτουσιν οἱ περιοικοῦντες χωρικοὶ καὶ μάλιστα οἱ τοῦ πλησίον χωρίου Ἐξαμιλίου καὶ χωρὶς νὰ γνωρίζωσι τὴν ἀξίαν των πωλοῦσιν εἰς ξένους ἀρχαιοκαπήλους.

Εἰς μικρὰν δ' ἀπόστασιν φαίνονται εἰς τοὺς πρόποδας ἐνὸς ὑψηλοῦ καὶ κρημνώδους βράχου ἐρείπια οἰκιῶν ἐκρημνισμένων καὶ ἀκατοικήτων· εἶναι ἡ Κόρινθος, τὴν ὁποίαν τρομερὸς σεισμὸς κατέστρεψεν ἐκ θεμελίων τῇ 1858.

Οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων μετὰ τὸν σεισμὸν μετό-
κησαν εἰς τὴν παραλίαν τοῦ μυχοῦ τοῦ τοῦ Κορινθιακοῦ
κόλπου κτίσαντες ἐκεῖ τὴν *Νέαν Κόρινθον*, εἰς ἀπό-
στασιν μιᾶς ὥρας ἀπὸ τῆς Παλαιᾶς. Τὸ Ἐπαρχεῖον, τὸ
Δημαρχεῖον, τὰ Σχολεῖα καὶ ὅλαι αἱ ἀρχαὶ μετεφέρθη-
σαν εἰς τὴν Νέαν Κόρινθον. Τὸ κλίμα τῆς Νέας Κορίν-
θου εἶναι πολὺ ὑγιεινότερον τοῦ τῆς Παλαιᾶς, τὸ δὲ ὕ-
δωρ αὐτῆς ἐξαίρετον.

Ὁ κρημνώδης βράχος, τὸν ὁποῖον ἀνεφέραμεν ἀνω-
τέρω, ἀπέχει ἀπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου τρεῖς τέταρτα
σχεδὸν τῆς ὥρας καὶ εἶναι τὸ φρούριον τῆς Κορίνθου· κα-
λεῖται δὲ *Ἀκροκόρινθος*. Ὁ Ἀκροκόρινθος ἔσωζε τοὺς
Κορινθίους ἐν περιπτώσει ἐχθρικῶν προσβολῶν.

Ἐντὸς τοῦ φρουρίου ὑπάρχουσι φύρδην μίγδην ἔργα
διαφόρων ἐποχῶν, στήλαι ἀρχαῖαι, κιστέρναι (δεξαμε-
ναι) μεγάλαι καὶ περίεργοι, ἐκκλησίαι βυζαντιναί, τε-
μένη (τζαμιά) τουρκικὰ κλπ.

Αἱ κορυφαὶ δὲ τοῦ Ἀκροκορίνθου εἶναι δύο. Ἀπὸ
τῆς ὑψηλοτέρας τούτων ἔχει τις πρὸ ἐκυτοῦ ἐν ὥρατον
πανόραμα· βλέπει τὸν ἰσθμὸν, τοὺς δύο κόλπους, νή-
σους τινὰς ἐντὸς αὐτῶν καὶ διάφορα ὄρη· μακρὰν δὲ τὴν
Ἀττικὴν, τὰς Ἀθήνας, τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν,
τὴν Πεντέλην καὶ τὸν Ὑμηττόν. Καταβαίνων δὲ ἀπὸ
τοῦ Ἀκροκορίνθου βλέπει σπήλαιόν τι· τοῦτο δισχυρί-
ζονται ὅτι ἐχρησίμευσεν ὡς ἄσυλον εἰς τὸν ἅγιον
Παῦλον.

Λοιπὸν πλησίον τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου σώζονται ἀρχαῖοι τά-
φοι, μακρότερον τῶν ὁποίων φαίνονται τὰ εἰρεπία τῆς Παλαιᾶς

Κορίνθου παρὰ τὰς βερείους ὑπωρείας τοῦ Ἀκροκορίνθου. Ὁ Ἀκροκόρινθος εἶναι τὸ φρούριον τῆς Κορίνθου, τὸ ὅποιον σήμερον εἶναι ἐντελῶς ἐγκαταλελειμμένον καὶ ἄχρηστον.

18. Μυκῆναι. — Ναύπλιον. — Ἄργος.

Προχωρῶν τις πρὸς νότον τοῦ Ἀκροκορίνθου κάμπτει μικρά τινα ὄρη, ἕως οὗ φθάνει εἰς ἓν μέγα χωρίον, Ἄργιον Βασιλείον καλούμενον καὶ κατοικούμενον ὑπ' ἄλ-
βανογλώσσων.

Ὅπισθεν τοῦ Ἀγ. Βασιλείου εἰς ἀπόστασιν τριῶν ὥρων ἀπ' αὐτοῦ, ἀφοῦ διέλθῃ τις ἐν στενόν, ὅπου ὁ Κολοκοτρώνης τῷ 1822 κατέστρεψε τὸν στρατὸν τοῦ Δράμαλλη, βλέπει τὴν πεδιάδα τοῦ Ἄργους ἐκτεινομένην μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ κατὰφυτον ἀπὸ σταφίδας, καπνὰ καὶ βάμβηκκ. Ἐκεῖθεν βλέπει τὸ Ἄργος καὶ τὰς λευκὰς οἰκίας τοῦ Ναυπλίου παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ παρμεγέθους βράχου τοῦ Παλαμηδίου.

Εἰς τὴν βορείαν ἄκραν τῆς πεδιάδος ταύτης σώζονται ἐπὶ τινος κωνικοῦ λόφου τὰ εἰσείδια ἀρχαίαις τινὸς πόλεως, τῆς πόλεως τῶν Μυκηρῶν. Αἱ Μυκῆναι σήμερον καλοῦνται Χαρβάτι. Ἐκεῖ γίνονται ἀνασκαφαὶ καὶ ἀνακαλύπτονται σήμερον διάφοροι πολύτιμοι ἀργυραὶ καὶ χρυσαὶ ἀρχαιότητες ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀγαμέμνονος σωζόμεναι.

Ἀπὸ τῶν Μυκηρῶν καταβαίνει τις εἰς τὴν κεντρικὴν ὁδόν, τὴν ἄγουσαν εἰς Ναύπλιον. Δεξιᾷ τῆς ὁδοῦ ἡ πεδιάς εἶναι κεκαλλυμμένη ἀπὸ ἀμπελῶνας, σταφι-

δῶνας, βάμβακα, καπνοὺς καὶ ὠραίους κήπους. Ἡ πεδιάς αὕτη καλλιεργεῖται ὑπὸ τῶν πλησίον κατοικούντων Ἀργείων καὶ τῶν πέριξ χωρικῶν.

Ἡ ὁδὸς ἄγει εἰς Ναύπλιον. Ἀπὸ Κορίνθου μέχρι Ναυπλίου σήμερον ὑπάρχει ὠραία ἀμαξίτη ὁδός, ἡ δὲ ἀπόστασις εἶναι δέκα ὥρων. Τὸ Ναύπλιον εἶναι πόλις κανονικῶς ἐκτισμένη, ἀρκετὰ πεπολιτισμένη καὶ ἔχει 5 χιλ. κατοίκων, κεῖται δὲ εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου. Αἱ ὁδοὶ εἶναι εὐθεῖαι, ἀλλὰ στεναί, αἱ δὲ οἰκίαι πολὺ ὑψηλαί.

Χῶρος διὰ μεγαλειτέραν ἔκτασιν τῆς πόλεως δὲν ὑπάρχει, διότι ἀπὸ τὸ ἐν μέρος εἶναι ἡ θάλασσα, ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο ὁ ὑψηλὸς καὶ ἀπότομος βράχος τοῦ Παλαμῆδιου. Τὸ Ναύπλιον ὑπῆρξεν ἡ πρώτη πρωτεύουσα τοῦ νέου ἐλληνικοῦ βασιλείου. Σήμερον ἔχει διάφορα ἀνώτερα δικαστήρια, ὡς Ἐφετεῖον, Πρωτοδικεῖον, Κακουργιοδικεῖον, ἔχει τὸ Ὀπλοστάσιον καὶ εἶναι ἡ πρωτεύουσα ὅλου τοῦ Νομοῦ τῆς Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας.

Τὸ Παλαμῆδιον ἔχει ὕψος 216 μέτρων, ἀνυψοῦνται δ' εἰς αὐτὸ διὰ κλίμακος λιθίνης ἐλικοειδοῦς. Ἐπὶ τοῦ ὄροπεδίου τοῦ Παλαμῆδιου εἶναι φυλακαί, εἰς τὰς ὁποίας φυλακίζουσι τοὺς μεγάλους κακούργους.

Πρὸς τὸ βορειοδυτικὸν μέρος τοῦ Ναυπλίου, δύο ὥρας μακρὰν αὐτοῦ εἶναι τὸ Ἄργος. Τὸ Ἄργος ἀπέχει τῆς θαλάσσης μίαν περίπου ὥραν. Ἐχει οἰκίας χαμηλάς, οὐχὶ καλῶς καὶ κανονικῶς ἐκτισμένας, περιβαλλομένας δὲ ὑπὸ ὠραίων κήπων μὲ λεμονέας, πορτοκαλλέας καὶ ἄλλα δένδρα. Πρὸς τὸ βορειοδυτικὸν μέρος καὶ εἰς μι-

κράν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ "Αργους εἶναι ἐπὶ τινος βρά-
χου τὸ φρούριον αὐτοῦ, καλούμενον *Λάρισσα*. Ἐντὸς αὐ-
τοῦ εἶχον ὀχυρωθῆ πολλοὶ Ἕλληνες, ὅταν ὁ Δράμαλης
ἦλθεν εἰς τὸ "Αργος. Τὸ "Αργος εἶναι ἀρχαιοτάτη πόλις
τῆς Ἑλλάδος, σήμερον δ' ἔχει περὶ τὰς 10 χιλ. κα-
τοίκων.

Λαίπὸν ἀπὸ Κορίνθου διερχόμεθα τὸν "Ἅγιον Βασίλειον, τὸ
στενόν, ὅπου κατεστράφη ὁ στρατὸς τοῦ Δράμαλη, τὰς ἐνδόξους
Μυκήνας καὶ φθάνομεν τέλος εἰς τὸ Ναύπλιον, τὸ ὁποῖον εἶναι ὠραία
πόλις, ἔχουσα φρούριον τὸ ὀχυρὸν Παλαμήδιον. Πλησίον τοῦ
Ναυπλίου εἶναι καὶ τὸ "Αργος, τὸ ὁποῖον ἔχει 40 χιλ. κατοίκων.

19. Τρίπολις. — Μεγαλόπολις. — Σπάρτη. Μιστράς.

Ἀναχωροῦντες ἀπὸ τοῦ "Αργους καὶ βαδίζοντες
πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ διερχόμεθα δι' ὁδοῦ ἀνωφεροῦς καὶ
ἀποκρήμνου ἀναβαίνοντες τὰς νοτιοανατολικὰς ὑπωρείας
τοῦ ὄρους Ἀρτεμισίου. Μετὰ τριῶν ὥρῶν πορεῖαν ἀπὸ
τοῦ "Αργους εἰσερχόμεθα καὶ βαδίζομεν ἐπ' ἀρκετὸν
χρόνον ἐντὸς μιᾶς στενῆς κοιλάδος τοῦ Παρθενίου ὄρους,
ἧτις μᾶς ἄγει εἰς εὐρεῖαν πεδιάδα καλλιεργημένην καὶ
περιβαλλομένην ὑπὸ ὄρέων. Αὕτη εἶναι ἡ πεδιάς τῆς
Τεγέας (ἢ *Τριπόλεως*). Πρὸς βορρᾶν τῆς δ' ἔχει τὸ Μαί-
ναλον ὄρος. Βορειότερον τῆς πεδιάδος ταύτης ἐκτείνε-
ται καὶ ἡ πεδιάς τῆς *Μαρτινείας*.

Εἰς τὴν βορείαν ἄκραν τῆς πεδιάδος τῆς *Τεγέας*
παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Μαινάλου κεῖται ἡ πόλις *Τρί-*

πολις. Ἡ Τρίπολις εἶναι σχεδὸν εἰς τὸ κέντρον τῆς Πελοποννήσου, ὑπῆρξε δ' ἐπὶ τουρκοκρατίας πρωτεύουσα αὐτῆς. Σήμερον εἶναι πρωτεύουσα τοῦ Νομοῦ τῆς Ἀρκαδίας, ἔχει Γυμνάσιον, Διδασκαλεῖον καὶ ἄλλα καταστήματα. Ἡ ἀπὸ Ἀργους μέχρι Τριπόλεως ὁδὸς εἶναι ἀνωφερὴς καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐλικοειδής, ἡ δ' ἀπόστασις εἶναι 10 περίπου ὥρων.

Ἡ Τρίπολις ἔχει πολλὰ καπηλεῖα, φανοποιεῖα καὶ σιδηρουργεῖα. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀνέρχονται εἰς δέκα χιλιάδας καὶ φημίζονται ὡς δραστήριοι, φιλόπονοι καὶ οἰκονόμοι. Τὸ δὲ κλίμα τῆς εἶναι ὑγιερὸν καὶ τὸν χειμῶνα πολὺ ψυχρὸν ὡς ἐκ τοῦ ὕψους.¹ Ἡ Τρίπολις παράγει οἶνους ἀφθόνους.

Ἀφίνομεν τὴν Τρίπολιν καὶ ἀφοῦ διέλθωμεν ἀρκετὸν διάστημα διὰ μέσου τῆς πεδιάδος ὑπερβαίνομεν μικρὸν ὄρος πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ αὐτῆς, ἐξακολουθοῦμεν τὴν πορεῖαν μας ἐντὸς τῆς πεδιάδος τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ μετὰ ἐπτάωρον ἀπὸ τῆς Τριπόλεως ὁδοιπορίαν φθάνομεν εἰς τὴν Μεγαλόπολιν. Αὕτη εἶναι κωμόπολις μόλις ἔχουσα 1500 κατοίκους. Ἡ πεδιάς τῆς Μεγαλοπόλεως ποτίζεται ὑπὸ τοῦ Ἀλφειοῦ, ὅστις ἐκεῖ ἔχει καὶ τὰς πηγὰς του.

Ἀπὸ τῆς πεδιάδος τῆς Μεγαλοπόλεως βαδίζοντες πρὸς νότον εἰσερχόμεθα εἰς τὴν εὐρεῖαν καὶ πρασίνην κοιλάδα τοῦ Εὐρώτα, πρὸς δυσμὰς τοῦ ὁποίου ὑφούται

1. Χίλια μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης.

ἡ μεγαλοπρεπὴς σειρά τοῦ Ταυγέτου, ἔχοντος ὕψος 2 410 μέτρων.

Προχωροῦντες παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Εὐρώτα διὰ μέσου συκῶν, μωρεῶν, λεμονεῶν, πορτοκαλλεῶν, ἐλαιῶν καὶ ὠραίων τέλος κήπων φθάνομεν εἰς τὴν Σπάρτην. Αὕτη κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας Σπάρτης παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Εὐρώτα, εἶναι πόλις μεσόγειος, ἔχει ὁδοὺς πλατείας καὶ οἰκοδομὰς μεγάλας, αἱ ὁποῖαι περιβάλλονται ὑπὸ ὠραίων κήπων, ὅπως εἰς τὸ "Αργος. "Ολοι ἐνθυμούμεθα τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης Μενέλαον καὶ τὴν ὠραίαν του Ἑλένην, τὴν ὁποίαν ἤρπασεν ὁ υἱὸς τοῦ Πριάμου Ἀλέξανδρος¹.

Τὸ κλίμα τῆς Σπάρτης, ἕνεκα τῶν πολλῶν λιμναζόντων ὑδάτων, δὲν εἶναι τόσοσιν ὑγιερὸν. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἶναι γεωργοί. Τὸν μέγαν νομοθέτην Λυκοῦργον καὶ τὸν ἀνδρεῖον πολεμιστὴν Λεωνίδα²ν ὅλοι γνωρίζομεν. Ἦσαν Σπαρτιῖται.

Ἀπὸ τῆς Σπάρτης βαδίζοντες πρὸς δυσμὰς φθάνομεν μετὰ μίαν ὥραν εἰς ἓν μικρὸν κρημνῶδες βουνόν. Ἐπὶ τοῦ βουνοῦ τούτου εἶναι ἐκτισμένη κωμόπολις κατοικουμένη σήμερον ὑπὸ χιλίων κατοίκων. Αἱ οἰκίαι ταύτης παρουσιάζουσιν ἐπὶ τοῦ βράχου ὠραῖον πανόραμα. Αὕτη καλεῖται Μιστράς. Ὁ Μιστράς εἰς ἀρχαίαν ἐποχὴν εἶχεν 25 χιλ. κατοίκων. Σήμερον ἐγκατελείφθη. Πλῆθος ἐρειπίων ἀρχαίων κτιρίων σώζονται ἐκεῖ καὶ

1. Ἡ Πάρις.

ἐν τοῖς πέριξ· ταῦτα μαρτυροῦσι παρελθὸν μεγαλεῖον τοῦ τόπου.

Λοιπὸν ἀπὸ τοῦ Ἀργους βαδίσαντες πρὸς νότον ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Τρίπολιν. Ἡ Τρίπολις εἶναι πόλις ὀρεινὴ ἔχουσα 40 χιλ. κατοίκων· κατέχει δὲ τὸ κέντρον περίπου τῆς Πελοποννήσου. Ἀπὸ τῆς Τριπόλεως βαδίσαντες παρὰ τὸν Εὐρώταν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν μεσόγειον ἑνδοξὸν πόλιν Σπάρτην. Ἀπὸ δὲ τῆς Σπάρτης προχωρήσαντες πρὸς δυσμὰς ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον Μιστράν. Ὁ Μιστράς κεῖται ἐπὶ κρημνῶδους βράχου.

20. Ἀπὸ Σπάρτης μέχρι Καλαμῶν.

Οἱ Μανιάται.

Ἀπὸ τῆς Σπάρτης ἐφθάσαμεν εἰς τὸν Μιστράν. Ἀπὸ τοῦ Μιστρά ἀναχωροῦντες καὶ πρὸς δυσμὰς πορευόμενοι ἀναβαίνομεν εἰς μίαν μικρὰν δασώδη κοιλάδα, ἀπὸ τῆς ὁποίας μετ' ὀλίγον φθάνομεν εἰς ἓν χωρίον, καλούμενον *Τρύπην*, ἕνεκα μιᾶς μεγάλης τρύπας, ἣ ὁποία ὑπάρχει ἐκεῖ εἰς τὰς ὑψορείας τοῦ Ταυγέτου. Ἡ τρύπα αὕτη εἶναι ὁ ἀρχαῖος *Καιάδας*, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ Σπαρτιαῖται ἔρριπτον τὰ καχεκτικά καὶ ἀνάπηρα (σακκάτικα) βρέφη των. Διὰ τοῦ *Καιάδα* τούτου ἐπίστευον συνάμα ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν θνησκόντων κατέβαινον εἰς τὸν Ἀδην.

Ἀπὸ τῆς Τρύπης προχωροῦντες δι' ὁδοῦ ἀνωμάλου καὶ κρημνῶδους φθάνομεν εἰς κορυφὴν τινα τοῦ Ταυγέτου, Ἀγίον Ἡλίαν καλουμένην· αὕτη εἶναι τὸ ὄριον μετὰ τὴν Μεσσηνίαν καὶ Λακωνίαν. Ἐκεῖθεν βλέπομεν ἔνθεν

μὲν τὴν πεδιάδα τῆς Μεσσηνίας, ἔνθεν δὲ τὴν τῆς Σπάρτης. Λαμπρὸν τὸ θέαμα.

Ἐκείθεν καταβαίνομεν εἰς ἓν χωρίον τῆς Μάνης¹. Ἡ Μάνη κατέχει τὴν μέσσην ἐκ τῶν τριῶν νοτίων μικρῶν χερσονήσων τῆς Πελοποννήσου· εἶναι δὲ χώρα ὄρεινή, πετρώδης, ἀγριωπὴ καὶ ἀπρόσιτος. Ἡ σειρὰ τοῦ γιγαντιώδους Ταῦγέτου διαχωρίζει ταύτην εἰς δύο μέχρι τοῦ Ταινάρου. Οἱ Μανιάται, ἄνθρωποι ἀρειμάνιοι, δὲν ἐξεπολιτίσθησαν ἀκόμη ὅσον οἱ ἄλλοι Ἕλληνες. Εἶναι μνησίκακοι καὶ ἐκδικητικοί, ἀλλὰ καὶ λίαν φιλόξενοι καὶ εὐπειθεῖς.

Τὸν αὐτὸν πολεμικὸν χαρακτῆρα ἔχουσι καὶ αἱ γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι πρὸς τοὺς ἄλλοις ἐκτελοῦσι τὰς βαρυτέρας ἐργασίας, νήθουσιν, ὑφαίνουσιν, ἀροτριῶσι τὴν γῆν, σπείρουσι, θερίζουσιν, ἀλέθουσι, ζυμώνουσι καὶ ἐν γένει χρησιμεύουσιν ὡς ὑπηρέτραι τῶν ἀνδρῶν. Τοῦτο δὲν εἶναι καλὸν ἔθιμον.

Οἱ Μανιάται εἶναι γνήσιοι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Σπαρτιατῶν. Τὰ ἔθιμα καὶ τὰ ἥθη τῶν μαρτυροῦσι τοῦτο. Οἱ ἀνδρία τῶν ἐδείχθη καὶ εἰς τοὺς κατὰ τῶν Τούρκων πολέμους. Οἱ Μανιάται οὐδέποτε ὑπέκυψαν εἰς τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν ὅσον οἱ ἄλλοι Ἕλληνες. Οἱ Μαυρομιχαλαῖοι τοῦ 1821 ἦσαν Μανιάται.

Ἀναχωροῦντες ἀπὸ τοῦ χωρίου, εἰς τὸ ὁποῖον εὐρισκόμεθα καὶ ἱκανὰς ὥρας βαδίζοντες διὰ μέσου ὄρεων

¹ Εἰς τὸ χωρίον Λ α δ α, τὸ ὁποῖον ὑπάγεται εἰς τὸν Νομὸν τῆς Μεσσηνίας.

καὶ κρημνῶν φθάνομεν εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Μεσσηνίας. Πανταχόθεν βλέπομεν καλλιεργημένην τὴν γῆν, ἐλαιῶνας, ἀμπέλους, μωρέας, πορτοκαλέας καὶ ἄλλα δένδρα. Τέλος φθάνομεν εἰς τὰς Καλάμας μετὰ διήμερον διὰ μέσου τῶν ὀρέων καὶ τῶν βράχων πορεῖαν ἀπὸ τῆς Σπάρτης. Πλὴν τῆς ὁδοῦ, τὴν ὁποῖαν ἡμεῖς ἐπορεύθημεν, ὑπάρχει καὶ ἄλλη ὁμαλωτέρη κάμπτουςα τὸν Ταύγετον πρὸς βορρᾶν· ἀλλὰ αὕτη εἶναι μίαν ἡμέραν μακροτέρα τῆς πρώτης.

Λοιπὸν ἀναχωροῦντες ἀπὸ τῆς Σπάρτης ὑπερβαίνομεν τὸν ὑψηλὸν καὶ κρημνώδη Ταύγετον. Τὰ μέρη ὅθεν διερχόμεθα εἶνα πετρώδη καὶ ἄγρια κατοικούμενα ὑπὸ Μανιατῶν. Ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ Ἀγίου Ἡλία βεβλῆκοντες πρὸς δυσμὰς φθάνομεν μετὰ πολὺρον κοπιώδη πορεῖαν εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Μεσσηνίας καὶ τέλος εἰς τὴν πόλιν τῶν Καλαμῶν. Ἡ πορεία εἶναι διήμερος.

21. Αἱ Καλάμαι. — ὁ Πάμισος. — Τὸ Νησίον. — Ἡ Κορώνη. — Ἡ Μεθώνη. — Ἡ Πύλος. — Ἡ Σφακτηρία. — Ἡ Ἰθάμη

Αἱ Καλάμαι εἶναι ἡ δευτέρα μετὰ τὰς Πάτρας πόλις τῆς Πελοποννήσου. Ἔχει σχεδὸν ὀκτὼ χιλιάδας κατοίκων καὶ κεῖται ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς θαλάσσης, αὐξανομένη καθ' ἐκάστην πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης, διὰ νέων οἰκοδομῶν.

Ἐλαιον, σταφίς, σῦκκ, πορτοκάλια εἶναι τὰ κύρια προϊόντα τῆς Μεσσηνίας. Πλὴν τούτων ἐν Καλάμαις καὶ τοῖς περιχώροις τρέφουσι τὴν ἄνοιξιν μεταξοσκώλη-

και καὶ παράγουσι μέταξαν ἐκλεκτήν. Πέντε κλωστήρια ὑπῆρχον ἐν Καλάμαις, τὰ ὅποια ὕφαινον τὴν μέταξαν καὶ τὰ ὠραῖα μετάξινα μανδύλια (Καλαμάταις). Σήμερον ὁμως ἐλαττοῦται ἐκεῖ ὁσημέραι ἡ βομβυκοτροφία.

Ἀπὸ τῶν Καλαμῶν βαδίζοντες πρὸς δυσμὰς φθάνομεν μετὰ πορείαν δύο σχεδὸν ὥρων εἰς τὸν *Πάμισον* ποταμόν· Διερχόμενοι τοῦτον εἰσερχόμεθα ἀμέσως εἰς τὴν πόλιν *Νησίον*· αὕτη ἔχει ἕξ σχεδὸν χιλιάδας κατοίκων.

Ἀπὸ τοῦ Νησίου βαδίζοντες πρὸς νότον παρὰ τὴν παραλίαν διερχόμεθα μικροὺς τινας ποταμοὺς καὶ χωρία καὶ φθάνομεν εἰς ἓν μικρὸν πετρώδες ἀκρωτήριον. Ἐπὶ τούτου κεῖται ἡ διὰ φρουρίου ὠχυρωμένη κωμόπολις *Κορώνη*.

Ἀπὸ τῆς Κορώνης μεταβαίνομεν εἰς τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Μεσσηνικῆς γλώσσης, ὅπου ἀπαντῶμεν τὴν *Μεθώνην*, ἔχουσιν ἐπίσης ἰσχυρὸν φρούριον.

Ἀπὸ τῆς Μεθώνης βαδίζοντες πρὸς βορρᾶν φθάνομεν μετὰ δύο ὥρας εἰς τὴν *Πύλον* (Ναυαρίνον ἢ Νεόκαστρον). Ἡ Πύλος εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ πετρώδους λόφου, αἱ οἰκίαι τῆς εἶναι λευκαὶ καὶ ἄνωθέν τῆς ὑπάρχει μέγα φρούριον, χρησιμεῖον σήμερον ὡς αὐστηρὰ φυλακή.

Ὁ λιμὴν τῆς Πύλου εἶναι ἐκ τῶν ὠραιοτάτων λιμένων τῆς Εὐρώπης. Ἐμπροσθεν αὐτοῦ εἶναι ἡ μακρὰ καὶ στενὴ νῆσος *Σφακτηρία*. Εἰς τὸ βόρειον μέρος τοῦ λιμένος τούτου διακρίνει τις εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης ἐπὶ τῆς λευκῆς ἄμμου τοὺς σκελετοὺς τῶν τουρκι-

κῶν καὶ αἰγυπτιακῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα κατεστράφησαν ἐκεῖ τῷ 1827 (58 πλοῖα καὶ 5 χιλ. ἀνθρώποι) ὑπὸ τῶν ἠνωμένων στόλων τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ῥωσσίας. Εἰς τὴν Σφακτηρίαν ἐν ἀρχῇ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ὁ Ἀθηναῖος Κλέων ἐνίκησε τοὺς Σπαρτιάτας.

Ἐκ τῆς Πύλου προχωροῦντες πρὸς τὰ βορειοανατολικά διερχόμεθα τὴν εὐφορωτάτην πεδιάδα τῆς Μεσσηνίας καὶ φθάνομεν εἰς τὸ φρούριον τῆς Ἰθώμης, ὅπου ὑπάρχει σήμερον μοναστήριον. Ἐκεῖθεν βλέπει τις τὴν μεσσηνιακὴν πεδιάδα, τὸν μεσσηνιακὸν κόλπον, τὴν Ἀρκαδίαν, καὶ τὸν Ταύγετον. Ἡ Ἰθώμη μᾶς εἶναι γνωστὴ ἐκ τῶν Μεσσηνιακῶν πολέμων.

Λοιπὸν αἱ Καλάμαι εἶναι μεγάλη πόλις τῆς Πελοποννήσου, ἐξάγει δὲ ἔλαιον, σταφίδα, σῦκα καὶ μέταξαν. Πρὸς δυσμὰς τῶν Καλαμῶν κεῖται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Παμίσου τὸ Νησίον. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς Μεσσηνιακῆς γλώττης κεῖται τὸ φρούριον Κορώνη καὶ ἐπὶ τῆς δυτικῆς τὸ φρούριον Μεθώνη. Βορειότερον τῆς Μεθώνης εἶναι ὁ ἀσφαλέστατος λιμὴν τῆς Πύλου καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἡ περίφημος νῆσος Σφακτηρία. Εἰς τὰ μεσογειότερα δὲ εἶναι τὸ ὄρος Ἰθώμη ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ φρούριον.

22. Ἀλφειός. — Καρύττινα. —

Λύκειον. — Νέδα.

Καταβχίνοντες ἀπὸ τῆς Ἰθώμης διαβχίνομεν τὸν Παμίσον καὶ βυθίζομεν πρὸς βορρᾶν ἔχοντες τὸν ποταμὸν τοῦτον πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἡμῶν. Ὁ τόπος ὤθεν

διερχόμεθα εἶναι δρυαλὲς καὶ καλλιεργημένοι. Μετὰ τρεῖς ὥρας φθάνομεν εἰς τὸ χωρίον *Μελιγαλᾶ*.

Ἀπὸ τοῦ *Μελιγαλᾶ* προχωροῦντες πρὸς βορρᾶν εἰσερχόμεθα εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ βυθίζομεν παρὰ τὴν δυτικὴν αὐτῆς πλευρὰν ἔχοντες πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἡμῶν τὸ ὄρος Τετράγιον. Τέλος συναντῶμεν τὸν Ἀλφειὸν ποταμὸν, κατωτέρω τῶν πηγῶν του, διαβαίνομεν αὐτὸν ἐπὶ γεφύρας καὶ εἰσερχόμεθα εἰς τὴν *Καρυταῖναν*. Ὅπισθεν τῆς Καρυταίνης ὑφίσταται ἀπότομος βράχος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει φρούριον. Ἐκεῖ εἶναι καὶ εἰς πύργος ἀρχαῖος, ὅστις ἦτο κτήμα τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, ἐξ ἐκείνων τῶν μερῶν κατὰγομένου.

Ἀπὸ τῆς Καρυταίνης ἀναχωροῦντες διαβαίνομεν τὸν Ἀλφειὸν καὶ ἀναβαίνομεν εἰς τὸ ὄρος Λύκιον. Ἐκεῖθεν βλέπομεν ὅλα σχεδὸν τὰ ὄρη τῆς Πελοποννήσου ἀπὸ τοῦ Ὠλένου μέχρι τοῦ Ταυγέτου. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Λυκαίου σώζεται ἵπποδρόμιον καὶ στάδιον, ὅπου οἱ ἀρχαῖοι ἐτέλουν τοὺς Λυκαίους ἀγῶνας.

Ἀπὸ τοῦ Λυκαίου κατὰβαίνοντες πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ περὶερχόμεθα τοὺς λόφους ἐκ τῶν ὁποίων πηγάζει ἡ *Νέδα*. Περικολουθοῦντες τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ τούτου διερχόμεθα διὰ μέσου ὠραίων πλατάνων καὶ ἄλλων δένδρων, ἕως οὗ φθάνομεν εἰς κατὰρράκτην τινά, ὅστις ἔχει ὕψος εἰκοσι μέτρων. Τὸ θέαμα ἐκεῖ εἶναι λαμπρὸν. Ἐφ' ὅτον προχωροῦμεν πρὸς τὰς ἐκβολὰς ἡ κοιλὴς πλατύνεται καὶ εἶναι καλλιεργημένη.

Πρὸς νότον τῆς Νέδας ἡ γῆ εἶναι κατὰφυτος ἀπὸ

ἐλαίαις, σταφίδας, ἀμπέλους καὶ ἀμυγδαλέας. Οὕτε σπιθαμὴ γῆς δὲν εἶναι ἀκαλλιέργητος.

Ἐκεῖθεν βλέπει τις ἔνθεν μὲν τὴν ὑψηλὴν Ἀρκαδίαν, ἔνθεν δὲ τὴν ἀπέραντον θάλασσαν καὶ μακρὰν ἐν μέσῳ αὐτῆς κηλιδά τινα φαινομένην ὡς πτηνὸν μακρὰν ἐν τῷ ὀρίζοντι ἱπτάμενον. Εἶναι ἡ ὠραία νῆσος Ζάκυνθος, τὸ Ἄνθος τοῦτο τῆς Ἀνατολῆς.

Λοιπὸν ἀπὸ τῆς Ἰθάκης καταβάντες διήλθομεν τὸ χωρίον Μεγαγαλᾶ, ἐξακολούθησαντες δὲ διέβημεν τὸν Ἀλφειὸν καὶ εἰσῆλθομεν εἰς τὴν Καρύταιναν. Ἀπὸ τῆς Καρυταίνης ἀνέβημεν εἰς τὸ Λύκαιον ὄρος. Ἐκεῖθεν δὲ ἐπορεύθημεν παρὰ τὴν κατάφυτον κοίτην τῆς Νέδας μέχρι σχεδὸν τῶν ἐκβολῶν αὐτῆς. Ἡ Νέδα ἔχει καὶ καταρράκτην.

23. Ἀνδρίτσαινα. — Ὀλυμπία. —

Πύργος. — Γαστούνη.

Ἐπιστρέφοντες ἀπὸ τῆς Νέδας ὑπερβαίνομεν διακλαδώσεις τινὰς τοῦ ὄρους Τετραγίου καὶ μετὰ πορείαν ἱκανῶν ὥρων καταβαίνομεν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς Ἀνδριτσάινης. Τὸ μέρος εἶναι πετρώδες καὶ ἀκαλλιέργητον.

Κατωτέρω εἰσερχόμεθα εἰς κοιλάδα κατάφυτον ἀπὸ κομάρους (κουμχριαίς), σχίνους, δάφνας, μυρσίνας, δρύς καὶ πλατάνους. Ἀμὰ ἐξέλθωμεν τῆς κοιλάδος ταύτης διακρίνομεν ἐπὶ τῆς πλευρᾶς ἐνὸς λόφου τὰς οἰκοδομὰς τῆς μικρᾶς πόλεως Ἀνδριτσαίνης, εἰς τὴν ὁποίαν τέλος εἰσερχόμεθα. Ἡ Ἀνδρίτσαινα εἶναι πρωτεύουσα Ἐπαρχίας, ἔξάγει μὲν καὶ ἔχει δύο χιλιάδας κατοίκων.

Ἀπὸ τῆς Ἀνδριτσίνης προχωροῦντες πρὸς βορρᾶν διερχόμεθα τὴν κοιλάδα περὶ τοῦ τοῦ Ἀλφειοῦ· αὕτη εἶναι κατὰ φύτον ἀπὸ δρυὸς καὶ πλατάνου. Παρομοία εἶναι καὶ ὅλου τοῦ Ἀλφειοῦ ἡ κοιλάς. Περὶ ταύτην οὐδὲν μέρος εἶναι κατωκεζόμενον ἢ καλλιεργημένον.

Μετὰ πολὺ ὥρον πορεύειν φθάνομεν εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἦτο ἡ περίφημος ἀρχαία πόλις Ὀλυμπία. Ἐκεῖ ἐτελοῦντο οἱ ὀλυμπικοὶ ἀγῶνες· σήμερον δὲ κάμνουσιν ἀνασκαφὰς καὶ ἀνακαλύπτουσι πολυτίμους ἀρχαιοτήτας.

Ἀφίοντες τὴν Ὀλυμπίαν καὶ βυθίζοντες πρὸς δυσμὰς φθάνομεν μετὰ πορεύειν τριῶν καὶ πλέον ὥρων εἰς τὸν Πύργον. Ὁ Πύργος εἶναι ὠρεὶα καὶ πλουσίη πόλις ἔχουσα 9 χιλ. κατοίκων. Οὗτοι κατὰ γινόνται εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς σταφίδος καὶ ἱκανὰ χρήματα ἀπολαμβάνουσι πάντες ἐκ τῆς εὐφορωτάτης καὶ ἐκτεταμένης πεδιάδος τῶν. Ἀπὸ τοῦ Πύργου μέχρι τοῦ λιμένος τοῦ Κατακώλου ὑπάρχει σιδηρόδρομος, ὅπως ὑπάρχει τοιοῦτος ἀπ' Ἀθηνῶν μέχρι Πειραιῶς.

Ἀπὸ τοῦ Πύργου πορευόμενοι πρὸς βορρᾶν διὰ μέσου τῆς εὐφορωτάτης πεδιάδος τῆς Ἠλιδος φθάνομεν εἰς τὴν κωμόπολιν Γαστούνην, κειμένην μὲν περίπου ὥραν μικρὰν τῶν ἐλβολῶν τοῦ Πηνειοῦ. Ἡ Γαστούνη ἔχει 1500 κατοίκους.

Δοιπὸν ἀπὸ τῆς Νέδας ἀναβάντες τὸ Τετράγιον ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Ἀνδρίτσαιναν, ἐκεῖθεν δὲ εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, ἐκεῖθεν εἰς τὸν πλούσιον Πύργον καὶ ἐκ τοῦ Πύργου εἰς τὴν Γαστούνην.

24. Πάτραι. — Αἶγιον.

Ἀπὸ τῆς Γαστούνης διαβαίνοντες τὸν Πηνειὸν καὶ βαδίζοντες πρὸς βορρᾶν διὰ μέσου τῆς καταρύτου ἀπὸ σταφίδας πεδιάδος τῆς Ἥλιδος διερχόμεθα διάφορα χωρία καὶ τέλος κάμπτοντες τὸν Πατραϊκὸν κόλπον καταλήγομεν εἰς τὰς Πάτρας.

Αἱ Πάτραι εἶναι ἡ τρίτη πόλις τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Σδρον. Ἀριθμεῖ δὲ 25 χιλιάδας κατοίκων, ἐμπόρων, βιομηχάνων καὶ ἐργατικῶν. Αἱ Πάτραι εἶναι πόλις ἐμπορικωτάτη. Ἡ σταφὶς ἀπὸ τὰς διαφόρους Ἐπαρχίας συναθροίζεται εἰς τὰς Πάτρας καὶ ἐκεῖθεν διὰ φορτηγῶν ἀτμοπλοίων ἀποστέλλεται εἰς Ἀγγλίαν καὶ εἰς ἄλλα μέρη. Μεγάλην κίνησιν παρατηρεῖ τις εἰς τὰς Πάτρας κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς συγκομιδῆς τοῦ σταφιδοκάρπου. Αἱ ὁδοὶ τῶν Πατρῶν εἶναι πλατεῖαι καὶ κανονικαί, αἱ δὲ οἰκίαι ὠραῖαι καὶ παρὰ τὴν θάλασσαν.

Παρὰ τῆς Πάτρας ὑπάρχει λόφος τις, ἀρχαία ἀκρόπολις, χρησιμεύουσα σήμερον ὡς φυλακή. Ὁ λιμὴν τῶν Πατρῶν δὲν εἶναι πολὺ ἀσφαλές, διότι εἶναι ἀνοικτός.

Ἀναχωροῦντες ἀπὸ τῶν Πατρῶν καὶ παρὰ τὴν παραλίαν ὁδεύοντες φθάνομεν μετ' ὀλίγον εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ῥίον. Ἀπέναντι τοῦ Ῥίου εἶναι τὸ Ἀντίρριον ἡ μεταξὺ αὐτῶν ἀπόστασις εἶναι 2 500 μέτρων.

Ἐξ ὧρας ἀπὸ τῶν Πατρῶν βαδίζοντες ἐπὶ ὁδοῦ ἀνωμάλου καὶ τραχεῖας φθάνομεν εἰς τὸ Αἶγιον. Τὸ Αἶγιον (Βοστί.

τσα) εἶναι πόλεις, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι εἶναι σταφι-
δοκτῆμονες. Ἡ σταφὶς τοῦ Αἰγίου εἶναι ἡ καλλίστη
ποιότητος τῶν σταφίδων τῆς Ἑλλάδος. Οἱ δὲ κάτοικοι
ἀριθμοῦνται εἰς 5 περίπου χιλιάδας.

Λοιπὸν ἀπὸ τῆς Γαστοῦνης διαβάντες τὸν Πηνειὸν καὶ πο-
ρευθέντες διὰ μέσου τῆς εὐφόρου πεδιάδος τῆς Ἠλίδος ἐφθά-
σαμεν εἰς τὴν ἐμπορικὴν καὶ μεγάλην πόλιν Πάτρας. Ἀπὸ τῶν
Πατρῶν μετὰ ἐξάωρον πορείαν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ στατιθοφόρον
Ἀΐγιον.

**23. Ἐρύμνθος. — Καλάβρυτα. — Μίεγα
Σπήλαιον. — Τρίκκαλα. — Ξυλόκαστρον.**

Ἀπὸ τοῦ Αἰγίου προχωροῦντες εἰς τὰ μεσόγεια τῆς
Πελοποννήτου πρὸς νότον παρὰ τὴν κοίτην τοῦ Σελι-
νοῦντος ποταμοῦ βλέπομεν τὸ ἄγριον καὶ δασῶδες ὄρος
Ἐρύμνθον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ Ἡρακλῆς ἐφόνευσε τὸν
καταστρεπτικὸν κάπρον, τὸν ὁποῖον ἐπὶ τῶν ὤμων του
ἔφερε νεκρὸν εἰς τὰς Μυκήνας. Προχωροῦντες ἀκόμη
ἀνωτέρω καὶ στρεφόμενοι ἔπειτα πρὸς ἀνατολὰς φθά-
νομεν εἰς τὴν κωμόπολιν τῶν Καλαβρύτων.

Εἰς ἀπόστασιν ἡμισεῖς ὥρας ἀπὸ τῶν Καλαβρύτων
πρὸς Δ. αὐτῶν κεῖται ἡ Μονὴ τῆς Ἀγίης Λαύρας, ὅπου ὁ
ἀρχιεπίσκοπος τῶν Πατρῶν Γερμανὸς ὕψωσε μετὰ τὴν
θείαν λειτουργίαν πρῶτος τὴν σημερινὴν τῆς Ἐπικρασι-
σεως τῇ 25 Μαρτίου τοῦ 1821. Ἡ ἔνδοξος καὶ ἱερὰ
ἐκείνη σημεῖα σώζεται ἀκόμη εἰς τὸ Μοναστήριον.

Ἀπὸ τῶν Καλαβρύτων προχωροῦντες πρὸς βορρην

φθάνομεν μετὰ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν εἰς τὸ περίφημον Μοναστήριον τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, τὸ ἀρχαιότατον¹ καὶ πλουσιώτατον ὄλων τῶν Μοναστηρίων τῆς Ἑλλάδος. Τὸ Μοναστήριον τοῦτο φαίνεται μακρόθεν ὡς φωλεὰ σπηλαίων, εἶναι δὲ ἐκτισμένον ἐντὸς σπηλαίου, κειμένου εἰς τὴν πλευρὰν κρημνώδους βουνοῦ.

Ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου προχωροῦντες πρὸς ἀνατολὰς ἐπὶ ὁδοῦ ὁρεινῆς καὶ κρημνώδους φθάνομεν μετὰ πορείαν 15 περίπου ὥρων εἰς μίαν μεσόγειον κωμόπολιν, ἣ ὁποῖα καλεῖται *Τρίκαλα*. Ἐκεῖθεν βλέπει τις πρὸ νότον καὶ ἀνατολὰς τὴν σειρὰν τῶν ὑψηλῶν ὄρεων τῆς Κυλλήνης, πρὸς βορρᾶν δὲ ἐκτεταμένον ὠρεῖον ὀρίζοντα, διάφορα ὄρη, ποταμούς, χαράδρας, πεδιάδας καὶ ἐν γένει ἔδαφος βριθμὲν δὲν ταπεινούμενον μέχρι τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, πέρα τοῦ ὁποίου διακρίνει τις τὰ ὑψηλὰ ὄρη τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.

Ἀπὸ τῶν Τρικάλων μετὰ πεντάωρον πορείαν πρὸς βορρᾶν καταβάνομεν εἰς τὴν ὠρεῖαν περὶ ἀνατολὰς κωμόπολιν τοῦ Ξυλοκάστρου, ἣ ὁποῖα καλεῖται παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Σύθα ποταμοῦ.

Ἀπὸ τοῦ Ξυλοκάστρου, ἀφοῦ διέλθωμεν μικρὸν ὠρειότατον δάσος παρὰ τὴν περὶ ἀνατολὰς ὑπάρχον, φθάνομεν μετὰ ἑξάωρον περὶ τὸν αἰγικλὸν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου πορείαν εἰς τὴν Νέαν Κόρινθον, ἣ ὁποῖα καλεῖται πλησίον τοῦ ἱσθμοῦ. Ἡ ὁδὸς, ἐπὶ τῆς ὁποίας βαδίζομεν, διέρχεται διὰ τῆς στενῆς καὶ ἐπιμήκου

1. Ἐκτίσθη τὴν 6'. μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδα.

Κορινθιακῆς πεδιάδος, ἡ ὁποία εἶναι κατάφυτος ἀπὸ σταφίδας, ἀμπέλους καὶ ἐλαίας, καλλιεργουμένης ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῇ κατοικούντων πολυπληθῶν χωρικῶν.

Τοιοῦτοτρόπως κατακλῆγομεν πάλιν εἰς τὸν ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου, ὁπόθεν ἀνεχωρήσαμεν, διὰ νὰ περιηγηθῶμεν τὴν Πελοπόννησον. Ἀπὸ τοῦ ἰσθμοῦ πλέοντες δι' ἀτμοπλοίου τὸν Σαρωνικὸν κόλπον φθάνομεν μετὰ 4 ὥρας εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἀπὸ τοῦ Πειραιῶς δι' ἀμαξίας ἢ διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἀναβαίνομεν εἰς τὰς Ἀθήνας.

Λοιπὸν ἀπὸ τοῦ Αἰγίου ἐφθάσαμεν εἰς τὰ Καλάβρυτα, εἰς τὴν Ἀγίαν Λαύραν, εἰς τὸ ἀξιόλογον Μίγα Σπήλαιον, εἰς τὰ Τρίκαλα, εἰς τὸ Ξυλόκαστρον καὶ ἀπὸ τοῦ Ξυλόκαστρου πορευθέντες διὰ τῆς Κορινθιακῆς πεδιάδος ἐφθάσαμεν εἰς τὸν ἰσθμὸν, ὁπόθεν δι' ἀτμοπλοίου μετέβημεν εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀθήνας. Οὕτω ἐτελειώσαμεν τὴν περιοδείαν μας εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἤδη εὐρισκόμεθα εἰς τὴν Στερεάν Ἑλλάδα.

26.

Συστηματοποιήσις καὶ συμπλήρωσις

τῶν περὶ Πελοποννήσου.

Ἡ Πελοπόννησος διὰ νὰ δύνῃται καλλίτερον καὶ εὐκολώτερον νὰ διοικῇται ἔχει διχρησθῇ εἰς πέντε μεγάλα τμήματα. Τὰ τμήματα ταῦτα καλοῦνται Νομοί. Ὅστε οἱ Νομοὶ τῆς Πελοποννήσου εἶναι πέντε. Ἐκαστον Νομὸν διευθύνει εἷς Νομάρχης.

Ἐκαστος Νομὸς εἶναι πάλιν ὑποδιηρημένος εἰς μικρότερα τμήματα, τὰ ὁποῖα καλοῦνται Ἐπαρχίαι. Εἰς ἐκάστην Ἐπαρχίαν εἶναι διωρισμένος καὶ εἷς Ἐπαρχος.

Αἱ Ἐπαρχίαι υποδιαιροῦνται εἰς μικρότερα πάλιν τμήματα, τὰ ὅποια καλοῦνται *Δῆμοι*. Ἐκαστος Δῆμος ἔχει καὶ τὸν Δήμαρχόν του, τὸν ὅποιον ἐκλέγουσιν οἱ δημότῃ διὰ ψήφων. Τὸν Δῆμον συνιστῶσι τὰ χωρία καὶ αἱ κομποπόλεις ἢ πόλεις.

Ὡς τε τὰ χωρία συνιστῶσι τοὺς Δήμους, οἱ Δῆμοι τὰς Ἐπαρχίας, αἱ Ἐπαρχίαι τοὺς Νομοὺς καὶ οἱ Νομοὶ τὸ *Βασίλειον*.

Ἄς ἴδωμεν τοὺς πάντε νομοὺς τῆς Πελοποννήσου καὶ τὰς Ἐπαρχίας ἐκάστου ἐκ τούτων.

27.

Α'. Νομὸς Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας.

(158 χιλ. κατ.)

Ὁ Νομὸς Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας περιλαμβάνει ἐπτὰ Ἐπαρχίας. Αὗται εἰναι :

1. Ἡ Ἐπαρχία τῆς *Ναυπλίας* (16 χιλ. κατ.).— Πρωτεύουσα ταύτης εἶναι τὸ *Ναύπλιον* (4,500 κατ.) εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου. Τὸ Ναύπλιον εἶναι πρωτεύουσα καὶ ἔλου τοῦ Νομοῦ. Τὸ Ναύπλιον ἔχει κομποπόλεις τὴν *Πρόροιαν*, πλησίον τοῦ Ναυπλίου, τὴν *Τίρυνθα*, ἀρχαίαν πόλιν κλπ.

2. Ἡ Ἐπαρχία τοῦ Ἄργου (24 χιλ. κατ.).— Πρωτεύουσα εἶναι τὸ Ἄργος (10 χιλ. κατ.). Ὅρη ἔχει τὸ Ἀρτεμισίον καὶ τὸ Παρθένιον, ποταμοὺς δὲ τὸν Ἰναχὸν καὶ τὸν Ἐρασίην.—*Μεκῆναι* (Χαρβάτι), ἀρχαία πόλις.

3. Ἡ ἐπαρχία τῆς Κορινθίας (50 χιλ. κατ.). — Πρωτεύουσά ταύτης εἶναι ἡ Νέα Κόρινθος (2 600 κατ.), κειμένη παρὰ τὸν ἰσθμὸν. — Περαιχώρα, κωμόπολις, παρὰ τὸ Ἡραῖον ἀκρωτήριο, ἐξάγουσά ῥητίνην. — Σοφικόν, ἐξάγει ῥητίνην ἀξιόλογον. — Ἄγιος Γεώργιος, ἐξάγει ὠραῖον μαῦρον οἶνον. — Τρίκαλα παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς Κυλλήνης καὶ τὸν Σύθην ποταμὸν. — Σικυών, ἀρχαία πόλις.

4. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Τροιζηνίας (9 χιλ. κατ.). — Πρωτεύουσά ταύτης εἶναι ὁ Πόρος (5 500 κατ.). Ἐκεῖ ὑπάρχουσιν ἱερὰ καὶ ὕδατα.

5. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Ὑδρας (8 χιλ. κατ.). — Πρωτεύουσά ταύτης εἶναι ἡ Ὑδρα (6 500 κατ.). Ἡ Ὑδρα εἶναι νῆσος ξηρὰ καὶ πετρώδης. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἶχον ἐπιδοθῇ εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν καὶ ἐκέρδιζον ἄφθονα χρήματα. Σήμερον ὅμως ἐπικισθητῶς ἠλαττώθη καὶ ὁ πληθυσμὸς καὶ ὁ πλοῦτος τοῦ τόπου, ἔνεκα τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀεροπλοΐας. Οἱ Ὑδραῖοι πολὺ ἐδοξάσθησαν τῷ 1821 διὰ τὴν ἀνδρίαν καὶ τὴν φιλοπατρίαν των. Ὁ Μιζούλης, ὁ Τσαμαδός, ὁ Τομπάζης, ὁ Σαχίνης ἦσαν Ὑδραῖοι. Οἱ Κουντουριῶται ὠσαύτως.

6. Ἡ Ἐπαρχία τῶν Σπετσῶν καὶ Ἐρμιονίδος (17 χιλ. κατ.). — Πρωτεύουσά ταύτης εἶναι αἱ Σπέτσαι (6 500 κατ.). Αἱ Σπέτσαι εἶναι νῆσος μικρὰ κειμένη δεξιᾷ τῆς εἰσόδου τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου· εἶναι νῆσος ὅχι ὀλιγώτερον τῆς Ὑδρας ἑνδοξος. Ἡ τρισένδοξος Μπουμπουλίνα ἦτο ἐκ Σπετσῶν. Ὁ σύζυγος τῆς Μπουμ-

πολίνας εἶχεν ἀπαχθῆ αἰχμάλωτος ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν Κωνσταντινουπόλιν τῷ 1812· ἐκεῖ διέταξεν ὁ Σουλτάνος καὶ τὸν ἀνεσκολόπισαν. Ἐνεκὰ τούτου ἡ σύζυγος τοῦ πνέουσα ἐκδίκησιν κατὰ τῶν Τούρκων ὥπλισεν ἰδίῃς δαπάναις τῷ 1821 τρεῖς πλοῖα, τῶν ὁποίων ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν αὐτὴ ἡ ἰδίῃ, καὶ κατεδίωκε πανταχοῦ τοὺς Τούρκους, μέχρις αὐτῆς τῆς Ἀσίας. Ἐπολιόρησε δὲ τὸ Ναύπλιον καὶ κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν ἐπὶ 14 μῆνας, ἕως οὗ παρεδόθη τοῦτο. Τὸ τέλος ὅμως τῆς ἡρώϊδος Μπουμπουλίνας εἶναι οἰκτρὸν. Ὁ ἀδελφός της ἐφόνευσεν αὐτὴν δι' ἐγγχειριδίου, διότι ὕβρισε δημοσίᾳ τὴν ἐρωμένην του καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτῆς, οἱ ὁποῖοι τὴν ἐζήτουν, διότι τὴν εἶχεν ἀπαγάγει ἀπὸ τῆς Ἰδρας εἰς τὰς Σπέτσας κρυφίως.

Εἰς τὴν Ἐπαρχίαν τῶν Σπετσῶν ὑπάρχει καὶ ἡ ἀπέναντι τῆς νήσου ἄκρα τῆς Πελοποννήσου, ὅπου μεγάλαιτέρα πόλις εἶναι τὸ Κρανίδιον (6 χιλ. κατ.), τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὴν γεωργίαν.

7. Ἡ *ἐπαρχία τῶν Κυθήρων* (14 χιλ. κατ.). Τὰ Κύθηρα εἶναι νῆσος· καίτοι δὲ εἶναι τόσον ἀπομεμακρυσμένη τῆς Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, ὑπάρχει ὅμως εἰς τὸν Νομὸν τοῦτον. Τὰ Κύθηρα (Γσερίγο νῦν) εἶναι νῆσος ὄρεινὴ καὶ πετρώδης, ἐξάρχουσιν μέλι, οἶνον καὶ ἔλαιον. Πρωτεύουσά εἶναι ἡ πόλις Κύθηρα (1300 κατ.). Ἐκεῖ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἐλατρεύετο πολὺ ἡ θεὰ Ἀφροδίτη.

Δοιοὺν αἱ ἐπὶ τὰ Ἐπαρχίαι τοῦ Νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κοριν-

θίας εἶναι ἢ τῆς Ναυπλίας, ἢ τῆς Ἀργολίδος, ἢ τῆς Κορινθίας, ἢ τῆς Τροιζηνίας, ἢ τῆς Ὑδρας, ἢ τῶν Σπαρτῶν καὶ Ἑρμιονίδος καὶ ἢ τῶν Κυθήρων.

28.

Β'. Νομός Ἀρκαδίας

(150 χιλ. κατ.)

Ὁ Νομός Ἀρκαδίας περιλαμβάνει τέσσαρας Ἐπαρχίας· αὗται εἶναι :

1. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Μαρτινείας (52 χιλ. κατ.). — Ὅρη ἔχει τὸ Μζίνιαλον, τὸ Παρθένιον καὶ τὸ Ἀρτεμίσιον, ποταμὸν ἐπιστημότερον τὸν Ἀλφειὸν καὶ πεδιάδας τὴν τῆς Μαντινείας καὶ τὴν τῆς Τεγέας. Ἡ Τρίπολις (10 χιλ. κατ.) εἶναι πρωτεύουσα ταύτης καὶ ὅλου τοῦ Νομοῦ. — Βαλτέτσι δύο ὄρες μικρὰν τῆς Τριπόλεως πρὸς Ν. αὐτῆς. Εἰς τὸ Βαλτέτσι ἐγένετο ἡ πρώτη μάχη μετὰ τὸ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων τῷ 1821, στρατηγοῦντος τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη.

2. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Κυρουνρίας (τῆς Τσακωνιάς), (32 χιλ. κατ.). — Αὕτη ἐκτείνεται παρὰ τὴν ἀριστερὰν περὶκλίαν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου. Ὅρη ἔχει πρὸς βορρᾶν τὸ Παρθένιον καὶ πρὸς νότον τὸν Πάρνωννα, ποταμοὺς δὲ ἔχει μικροῦς. — Λεωνίδιον (5 χιλ. κατ.) πρωτεύουσα τῆς Ἐπαρχίας. — Ἅγιος Πέτρος (4 χιλ. κατ.), πόλις, τῆς ὁποίας ὅλαι αἱ γαῖαι εἶναι καλλιεργημέναι.

3. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Μεγαλοπόλεως (20 χιλ. κατ.). — Αὕτη ποταμὸν ἔχει ἐπιστημότερον τὸν Ἀλφειὸν καὶ πεδιάδα τὴν τῆς Μεγαλοπόλεως. — Μεγα-

πόλις (1100 κκτ.), πρωτεύουσα τῆς Ἐπαρχίας ταύτης.

4. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Γορτυνίας (46 χιλ. κκτ.) Δημητσάνα, πρωτεύουσα ταύτης. Ἡ Δημητσάνα (2 300 κκτ.) εἶναι ἡ πικρὴ τοῦ Περτάρχου Γρηγορίου, ὅστις ἐκρεμάσθη τῷ 1821 ἐν Κωττακτινιουπόλει ὑπὸ τῶν Τούρκων. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἶναι γεωργοὶ καὶ χαλκουργοί. — Ἡ Κάρυταινα, κομὸπολις. — Τὰ Λαρχάδια, πόλις ἔχουσα 5 χιλ. κκτ. οἰκων, ἀσχολουμένων εἰς τὴν οἰκοδομικὴν.

Λοιπὸν αἱ τέσσαρες Ἐπαρχίαι τοῦ Νομοῦ Ἀρκαδίας εἶναι ἡ τῆς Μαντινείας, ἡ τῆς Κυνουρίας, ἡ τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ ἡ τῆς Γορτυνίας.

23.

Γ'. Νομὸς Λακωνίας.

(120 χιλ. κατ.)

Ὁ Νομὸς τῆς Λακωνίας περιλαμβάνει τέσσαρας Ἐπαρχίας. Ἰδοὺ αὗται :

1. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Λακεδαιμόνος (52 χιλ. κκτ.). — Τὸ ὅρος Πάρνων χωρίζει ταύτην ἀπὸ τῆς Κυνουρίας, ποταμὸς δὲ τὴν βρέχει ὁ Εὐρώτης. Πρὸς δυσμὰς ἔχει τὸ Τυγέτον. Σπάρτη, πρωτεύουσα τῆς Ἐπαρχίας καὶ ὅλου τοῦ Νομοῦ. — Μιστρᾶς, κομὸπολις νῦν καὶ ἄλλοτε μεγάλῃ πόλις.

2. Ἡ Ἐπαρχία τοῦ Γουθίου (16 χιλ. κκτ.). — Ἡ Ἐπαρχία αὕτη καλεῖται καὶ Ἀνατολικὴ Μάνη καὶ χωρίζεται διὰ τοῦ ὅρους Τυγέτου ἀπὸ τῆς Δυτικῆς Μάνης. Περὶ τῶν Μανικτῶν εἴπομεν ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε.

Ἡ Ἐπαρχία τοῦ Γουθίου κατὰλήγει εἰς τὸ Ταΐναρον ἀκρωτήριον. Γούθιον (2 700 κατ.), πόλις παραθαλάσσιος, πρωτεύουσα τῆς Ἐπαρχίας. Ἡ παραλία τῆς Ἐπαρχίας ταύτης βρέχεται ὑπὸ τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου. Ἀπὸ Γουθίου μέχρι Σπάρτης ὑπάρχει ἀμαξιτὴ ὁδὸς 10 ὁρῶν.

3. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Οἰτύλου ἢ Δουτικῆς Μάνης (30 χιλ. κατ.). — Ὁ Ταύγετος χωρίζει ταύτην ἀπὸ τῆς Ἐπαρχίας τοῦ Γουθίου. — Ἀρεόπολις (1 200 κατ.), πρωτεύουσα τῆς Ἐπαρχίας ταύτης.

4. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Ἐπιδάφρου Λιμηρᾶς (22 χιλ. κατ.). Ἡ Ἐπαρχία αὕτη κατέχει τὴν ἀνατολικὴν ἐκ τῶν τριῶν νοτίων μικρῶν χερσονήσων τῆς Πελοποννήσου, κατὰλήγει δὲ εἰς τὸν Μαλέαν. — Μολάοι, κομόπολις (1100 κατ.), πρωτεύουσα τῆς Ἐπαρχίας. — Μορεμβασία, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας, χωρίον ὀχυρόν, ἐπὶ ἀποτόμου νησιδίου, συνεχόμενον μετὰ τῆς Ξηρᾶς διὰ γεφύρας.

Λοιπὸν αἱ τέσσαρες Ἐπαρχίαι τοῦ Νομοῦ τῆς Λακωνίας εἶναι ἡ τῆς Λακεδαίμονος, ἡ τοῦ Γουθίου ἢ Ἀνατολικῆς Μάνης, ἡ τῆς Οἰτύλου ἢ Δουτικῆς Μάνης καὶ ἡ τῆς Ἐπιδάφρου Λιμηρᾶς.

30.

Δ'. Νομὸς Μεσσηνίας.

(155 χιλ. κατ.)

Ὁ Νομὸς τῆς Μεσσηνίας περιλαμβάνει πέντε Ἐπαρχίας. Ἰδοὺ αὗται :

1. Ἡ Ἐπαρχία τῶν Καλαμῶν (30 χιλ. κατ.). —

Ταύτης πρωτεύουσά εἶναι αἱ Καλάμει (7 500 κατ.), 10 λεπτά τῆς ὥρας μακρὰν τοῦ μυχοῦ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου. Αἱ Καλάμει εἶναι πρωτεύουσα καὶ ὅλου τοῦ Νομοῦ τῆς Μεσσηνίας.

2. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Μεσσήνης (35 χιλ. κατ.).— Ὅρη ἔχει τὸ Τετραγώνιον πρὸς βορρᾶν καὶ τὴν Ἰθάμην ἐν τῷ μέσῳ, ποταμὸν δὲ τὸν Πάμισον, ὅστις χωρίζει ταύτην ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας τῶν Καλαμῶν. Πρωτεύουσα ταύτης εἶναι τὸ Νησίον (6 χιλ. κατ.) πρὸς τὴν δεξιάν ὄχθην τοῦ Παμίσου καὶ ἡμίσειον ὥραν μακρὰν τῆς θαλάσσης. Τὸ Νησίον παράγει ἐξαιρετικὸν μαῦρον οἶνον.— Μεθυσταλῆ, χωρίον πρὸς βορρᾶν τῆς Ἰθάμης μὲ 800 κατοίκους.

3. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Πυλίας (25 χιλ. κατ.).— Ἡ Ἐπαρχία αὕτη κατέχει τὴν δυτικὴν ἐκ τῶν τριῶν νοτίων χερσονήσων τῆς Πελοποννήσου, λήγει δὲ εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ἀκρίταν, βρεχωμένη ὑπὸ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου πρὸς Δ. καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους πρὸς Α. Ἡ Πύλος (1450 κατ.) κειμένη ἀντικρὺ τῆς μικρᾶς νήσου Σφακτηρίας εἶναι πρωτεύουσα τῆς Ἐπαρχίας.— Ἡ Μεθώρη (1100 κατ.) καίτται πρὸς Ν. τῆς Πύλου.— Ἡ Κορώρη (1800 κατ.) ἔχει φρούριον ἰσχυρὸν καὶ καίτται εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου. Καὶ ἡ Μεθώνη ἔχει φρούριον ἰσχυρὸν.

4. Ἡ ἐπαρχία τῆς Τριφυλίας (35 χιλ. κατ.).— Αὕτη ἐκτείνεται πρὸς τὴν παραλίαν τοῦ Κυπαρισσιακοῦ κόλπου. Ποταμὸν ἔχει τὴν Νέδαν, ἥτις πηγάζει ἀπὸ τοῦ Τετραγίου (Νόμιχ ὄρη), πρωτεύουσάν δὲ τὴν

Κυπαρισσία (3,800 κατ.), 20 λεπτά τῆς ὥρας μακρὰ τῆς θάλασσης.—*Φιλιππῶν*, πόλις πικρῆς, πρὸς νότον τῆς Κυπαρισσίας ἔχουσα ἑξ' χιλιάδας κατοίκων. *Γαργαλιάνοι* (3 500 κατ.), πρὸς νότον τῶν Φιλιππῶν. Οἱ Γαργαλιάνοι εἶναι ὠρεῖα κωμόπολις, κατὰ φύτον αἰ ἐλαίας καὶ σταφίδας.

5. Ἡ ἐπαρχία τῆς Ὀλυμπίας (30 χιλ. κατ.).—*Λύτη* κατέχει τὴν βορείαν ἄκρον τοῦ Νομοῦ τῆς Μεσσηνίας. ἔχει ὄρη τὸ Λύκαιον καὶ τὸ Τετράγιον πρὸς Ν. ποταμὸν δὲ τὸν Ἀλφειόν, ὅστις εἶναι τὸ πρὸς βορρᾶν ὄριον τοῦ Νομοῦ τῆς Μεσσηνίας.—*Ἀρδρήτσειρα* (2 100 κατ.) πρωτεύουσα τῆς Ἐπαρχίας.

Λοιπὸν αἱ πέντε Ἐπαρχίαι τοῦ Νομοῦ τῆς Μεσσηνίας εἶναι ἡ τῶν Καλαμῶν, ἡ τῆς Μεσσήνης, ἡ τῆς Πυλίας, ἡ τῆς Τριφυλίας καὶ ἡ τῆς Ὀλυμπίας.

31.

Ε'. Νομὸς Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος. (182 χιλ. κατ.)

Ὁ Νομὸς Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος περιλαμβάνει τέσσαρας Ἐπαρχίας. Αὗται εἶναι :

1. Ἡ Ἐπαρχία τῶν Πατρῶν (57 χιλ. κατ.).—Ὅρη ἔχει τὸ Πανχυχαϊκὸν καὶ τὸν Ἐρύμανθον, ἀκρωτήρια δὲ τὸν Ἀραῖον καὶ τὸ Ῥίον. Πάτραι, πρωτεύουσα τῆς Ἐπαρχίας καὶ ὅλου τοῦ Νομοῦ. Αἱ Πάτραι εἶναι ἡ πρώτη πόλις τῆς Πελοποννήσου.

2. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Αἰγιαλείας (18 χιλ. κατ.).—

Αὕτη καίτοι παρὰ τὴν περικλίαν τοῦ Κορινθίου κόλπου, ὅρη ἔχει τὸ Παναχχεῖον πρὸς δυτικὰς καὶ τὸν Ἐρύμκινθον πρὸς νότον, ποταμούς δὲ τὸν Σελινούντι καὶ τὸν Κρεῖθιν. Πρωτεύουσά τῆς Αἰγιαλείας εἶναι τὸ Αἴγιον (5500 κατ.), πόλις ἐμπορικὴ ἐξάρχουσα σταθεῖς.

3. Ἡ Ἐπαρχία τῶν Καλαβρύτων (12 χιλ. κατ.).—Αὕτη ὅρη ἔχει τὰ Ἀροῦνα, ποταμούς δὲ τὸν Σελινούντι καὶ τὸν Κρεῖθιν, περὶ ἔχοντες ἐκείθεν, καὶ ἄλλους τινὰς περικοπάρχους τοῦ Ἀλφειοῦ.—Τὰ Καλαβρύτα (1000 κατ.) εἶναι κομμόπολις πρωτεύουσα τῆς Ἐπαρχίας. Εἰς τὴν Ἐπαρχίαν τούτην εἶναι καὶ τὸ Μέγα Σπήλαιον καὶ ἡ Ἀγία Λαύρα.

4. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Ἠλείας (65 χιλ. κατ.).—Ἡ Ἠλεία εἶναι χώρα πεδινή καὶ πλουσία ὡς ἐκ τῶν εὐφροτάτων σταχυδορῶν γαιῶν τῆς. Ὅρη ἔχει τὴν Φολόαν, ἀκρωτήριον τὸ Κατάκωλον καὶ τὸν Χελωνάταν, πεδιάδα τὴν τῆς Ἠλίδος καὶ ποταμούς τὸν Πηνειὸν καὶ τὸν Ἀλφειὸν ἐν μέρει· λίμνην δὲ τὴν Κοτύχην. Ὁ Πόρος (9 χιλ. κατ.) εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἐπαρχίας, πόλις ἐμπορικὴ, μεσόγειος, ἔχουσα ἐπίνειον τὸ Κατάκωλον, μετ' οὗ συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου.—Γαστούνη (1500 κατ.), κομμόπολις μεσόγειος, παρὰ τὸν Πηνειὸν.—Λεχαιὰ (2 χιλ. κατ.) πρὸς Β. τῆς Γαστούνης.

Ἐδῶ τελειώνομεν τὴν ἐξέτασιν τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τε φυσικὴν καὶ ὑπὸ πολιτικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἄμεινον. Οἱ Νομοὶ αὐτῆς εἶναι πέντε, αἱ δὲ Ἐπαρχίαι

της εἶναι εἴκοσι τέσσαρες καὶ ὁ πληθυσμὸς ὅλων ὁμοῦ
τῶν Ἐπαρχιῶν 745 χιλιάδες ψυχῶν.

Κατωτέρω δὲ ἐξετάσωμεν τὴν Στερεάν Ἑλλάδα
καὶ τὰς Νέας Ἐπαρχίας.

Λοιπὸν αἱ τέσσαρες Ἐπαρχίαι τοῦ Νομοῦ Ἀχαΐας καὶ
Ἡλίδος εἶναι ἡ τῶν Πατρῶν, ἡ τῆς Αἰγιαλείας, ἡ τῶν Καλα-
βρύτων καὶ ἡ τῆς Ἠλείας.

— — — — —

ΜΕΡΟΣ Β'.

Ι. Η ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΣ ΚΑΙ ΑΙ ΝΕΑΙ ΕΠΑΡΧΙΑΙ ΥΠΟ ΦΥΣΙΚΗΝ ΕΠΟΨΙΝ.

32. Σχήμα καὶ διαστάσεις τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῶν Νέων Ἐπαρχιῶν.

Ἡ Πελοπόννησος χωρίζεται, ὡς εἴπομεν, ἀπὸ τῆς ἄλλης Ἑλλαν. Χερσονήσου διὰ τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου· συνδέεται δὲ μετὰ ταύτης διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου. Τὸ μέρος τοῦτο τῆς Ἑλλαν. Χερσονήσου εἶναι ἐλεύθερον καὶ καλεῖται Στερεὰ Ἑλλάς, ἄνωθεν δὲ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος εἶναι αἱ Νεαὶ Ἐπαρχίαι, δηλ. ἡ Θεσσαλία πρὸς δεξιὰ καὶ ἡ Ἡπείρος πρὸς ἀριστερά. Αὗται ἠλευθερώθησαν τῷ 1881. Τῆς Ἡπείρου ἐν πολὺ μικρὸν μέρος εἶναι ἐλεύθερον. Τὸ πλεῖστον αὐτῆς ἐξουσιάζουσιν οἱ Τούρκοι.

Τὸ σχῆμα τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίας ὁμοῦ εἶναι τριγωνικόν, ἔχον τὴν κορυφὴν πρὸς τὰ νοτιοανατολικά, εἰς τὸ Σούνιον, καὶ τὴν βάσιν πρὸς τὰ βορειοδυτικά, ἀπὸ τῶν Τεμπῶν τῆς Θεσσαλίας μέχρι τοῦ Ἀμπρακικοῦ κόλπου· εἶναι δὲ τὸ σχῆμα τούτων ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀπλούστερον τοῦ τῆς Πελοποννήσου.

Τὸ μέγιστον μῆκος τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ

Ἀμπρακικοῦ κόλπου μέχρι τοῦ Σουφίου εἶναι 80 ὥρων, τὸ δὲ μέγιστον πλάτος τῆς 20 ὥρων. Τὸ μήκος τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἑπείρου ὁμοῦ εἶναι 55 ὥρων διὰ πεζόν, τὸ δὲ μέγιστον πλάτος αὐτῶν εἶναι 29 περίπου ὥρων.

Τὴν παρχλίαν τῆς Στερεᾶς καὶ τῶν Νέων Ἑπαρχιῶν, διὰ τὴν περιουσίαν τῆς χρειάζεται 200 ὥρες, ἀνρόπλοιον δὲ μόλις χρειάζεται 50 μόνον ὥρες.

Ἡ Στερεὰ Ἑλλάς, Ἡπειρος καὶ Θεσσαλία ὁμοῦ εἶναι κατὰ τὴν ἔκτασιν ἴσκι πρὸς ὅλην τὴν Πελοπόννησον καὶ τὸ ἥμισυ ἀκόμη αὐτῆς.

Λοιπὸν ἡ Στερεὰ Ἑλλάς καὶ αἱ Νεαὶ Ἑπαρχίαι ἐκτείνονται ἀνωθεν τῆς Πελοποννήσου καὶ ἔχουσι σχῆμα τριγωνικόν· ἡ δὲ παραλία των εἶναι πολὺ ἀπλουστέρα τῆς παραλίας τῆς Πελοποννήσου καὶ ἡ ἔκτασις των ὅσον ἡ Πελοπόννησος καὶ τὸ ἥμισυ ἀκόμη αὐτῆς.

33. Κόλποι καὶ ἀκρωτήρια τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῶν Νέων Ἑπαρχιῶν.

Θάλασσα βρέχουσιν τὴν παρχλίαν τῆς Στερεᾶς καὶ τῶν Νέων Ἑπαρχιῶν εἶναι πρὸς ἀνατολὰς μὲν τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, πρὸς νότον ὁ Σαρωνικός καὶ ὁ Κορινθιακὸς κόλπος καὶ πρὸς δυσμὰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος.

Πρῶτος κόλπος εἶναι εἰς τὴν Θεσσαλίαν ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παρχλίας ὁ Παρασητικὸς κόλπος, ὅστις ἔχει σχῆμα στρογγύλον.

Δεύτερος κόλπος εἶναι ὁ Μαλιακὸς κόλπος εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα. Ὁ κόλπος οὗτος εἶναι πολὺ μικρότε-

ρος τοῦ πρώτου καὶ ἀβαθείας, διότι ποταμός τις χυνόμε-
νος ἐν αὐτῷ προσχώνει αὐτόν. Διὰ τοῦτο ὅταν γίνηται
τρικυμία ἢ ὀχλήσῃσθαι θολοῦται πολὺ. Τὰ δὲ πλοῖα προσ-
ορμίζονται ἐν αὐτῇ πολὺ μακρὰν τῆς περὶκλίας.

Τρίτος κόλπος εἶναι ὁ *Σαρωνικός*, ὅστις ἀνήκει καὶ
εἰς τὴν Στερεάν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Τέταρτος εἶναι ὁ *Κορινθιακός*, ὅστις ἐπίσης χωρί-
ζει τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ τῆς Στερεᾶς. Καί

Πέμπτος εἶναι ὁ *Ἀμπρακικός* (Κόλπος τῆς Ἀρτης,) ἀνήκων ὁ ἡμίς τις εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ ὁ ἡμίς τις εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ εἰσόδος τοῦ εἶναι πολὺ στενὴ, μετὰ τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀκτίου καὶ τῆς πόλεως Πρεβέζης. Ἡ Πρέ-
βεξ ἀνήκει εἰς τὴν Τουρκίαν, τὸ Ἀκτιον (Ποῦντα) ἀ-
νήκει εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἀκρωτήρια δ' ἐπισημότερα εἶναι πρῶτον, τὸ *Τρί-
κερι* ἐν δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι τὸν Παγασητικὸν κόλπον.
ὠνομάσθη δ' οὕτω ἀπὸ χωρίου τι πλησίον ἐκεῖ κείμενον.

Δεύτερον, τὸ *Σούριον* (Καβο-Κολόννης). Τοῦτο εἶ-
ναι ἡ νοτιωτάτη ἄκρα τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Ἐπ' αὐ-
τοῦ σῶζονται ἐρείπια ἐπισήμου ἀρχαίου νηοῦ τῆς Ἀ-
θηνᾶς.

Τρίτον, τὸ *Ἀρτίρριον*, ἀπέναντι τοῦ Ῥίου εἰς τὴν
εἰσόδον τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Καί:

Τέταρτον, τὸ *Ἀκτιον* (Ποῦντα) εἰς τὴν εἰσόδον
τοῦ Ἀμπρακικοῦ κόλπου. Ἐπὶ τοῦ Ἀκτίου ὑπάρχει
φρούριον, φυλάττον τὴν εἰσόδον τοῦ στρατηγικοῦ τού-
του κόλπου.

Λοιπὸν οἱ κόλποι καὶ τὰ ἀκρωτήρια τῆς Στερεᾶς καὶ τῶν

Νέων Ἐπαρχιῶν εἶναι ὁ Παγασητικός καὶ τὸ Τρίκερι, ὁ Μαλιακός, τὸ Σούνιον, ὁ Σαρωνικός, ὁ Κορινθιακός καὶ τὸ Ἀντίρριον, καὶ ὁ Ἀμπερικὸς μετὰ τοῦ Ἀκτίου.

34. Τὰ ὄρη τῆς Θεσσαλίας, Ἡπείρου καὶ Στερεᾶς Ἑλλάδος.

Τὰ ὄρη τῆς Θεσσαλίας, Ἡπείρου καὶ Στερεᾶς Ἑλλάδος ἀνάγονται εἰς δύο μεγάλας κεντρικὰς σειρὰς.

Ἡ πρώτη τούτων ἐκτείνεται παρὰ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τῆς Θεσσαλίας. Ὑψιλότερον κορυφὴ αὐτῆς εἶναι :

1. Ὁ Ὀλύμπος, ὅστις ἔχει ὕψος 2 970 μέτρων. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας ἐπίστευον ὅτι ἡ κορυφή του ἔφθανε μέχρι οὐρανοῦ, ἐπ' αὐτῆς δὲ ὅτι κατοικοῦν οἱ θεοὶ τῶν Ὀλύμπων δὲν ἀνήκει σήμερον εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα. Μόνον αἱ νότιαι διχαλαδῶσαι αὐτοῦ ρέχονται μέχρι τῶν συνόρων αὐτῆς.

2. Ἡ Ὄσσα (Κίτσαβος). Ἡ Ὄσσα εἶναι νοτιώτερον τοῦ Ὀλύμπου καὶ κατὰ τὸ ὕψος χαμηλοτέρα αὐτοῦ.

3. Τὸ Πήλιον, νοτιώτερον τῆς Ὀσσας, ἐπὶ τοῦ βραχίονος, ὅστις φράσσει τὴν Παγασητικὴν κόλπον. Ἐπὶ τοῦ Πηλίου μυθολογεῖται ὅτι ἐγένοντο οἱ γάμοι τοῦ Πηλεΐδου μετὰ τῆς Ἀχιλλέως, μετὰ τῆς Θέτιδος, θεᾶς τῆς ἡλικίας.

Αὗται εἶναι αἱ ὑψιλότεροι κορυφαὶ τῆς ἀνατολικῆς σειρᾶς τῶν ὀρέων τῆς Θεσσαλίας. Ἡ δευτέρα σειρὰ εἶναι εἰς τὰ

4. Ἐχει ὕψος 1930 μέτρων.

μεσόγεια. Ἀρχίζει ἀπὸ τῆς Πίνδου καὶ προχωροῦσιν πρὸς νότον διακλαδίζεται εἰς διχρόρους ἄλλας σειρὰς ὄρεων.

Ἡ Πίνδος (Μέτσοβον), μέγχι καὶ ἐκτεταχμένον ὄρος, χωρίζει τὴν Ἡπειρον ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας. Ἡ ὑψηλότερα αὐτῆς κορυφή εἶναι 2 200 μέτρων. Ἐπὶ τῆς Πίνδου ζῶσιν ἔλαφοι, ἀγριόχοιροι, λύκοι, ἄρκτοι καὶ ἄλλα ἄγρια ζῶα.

Πρώτη σειρὰ τῆς Πίνδου εἶναι ἡ Ὄθρυς,¹ διευθυνομένη ἀπὸ δυτμῶν πρὸς ἀνατολάς. Ἡ σειρὰ τῆς Ὄθρυς ἀπετέλει πρὸ τοῦ 1881 τὰ ὄρια τοῦ ἐλληνικοῦ βασιλείου.

Δευτέρη εἶναι ἡ σειρὰ τῆς Οἴτης,² νοτιώτερον τῆς Ὄθρυς, τὴν αὐτὴν σχεδὸν διεύθυνσιν ἔχουσα. Ἡ σειρὰ τῆς Οἴτης λήγει εἰς τὸν πορθμὸν τοῦ Εὐρίπου.

Τρίτη εἶναι ἡ σειρὰ τοῦ Παρνασοῦ. Αὕτη ἀρχομένη ἀπὸ τῆς Πίνδου διευθύνεται πρὸς τὰ νοτιανατολικά καὶ λήγει εἰς τὸ ἀκρωτήριον Σούνιον. Εἶναι ἡ μεγκλητέρη τῶν ἄλλων σειρῶν καὶ ἔχει πολλὰς κορυφὰς ὑψηλάς· πρώτη εἶναι ὁ ἄγιος Τυμφρηστός (2320 μέτρα)· δευτέρη εἶναι ὁ Κόραξ (2 500 μέτρα)· τρίτη εἶναι ὁ Παρναστός (Λαζκουρα 2450 μέτρα), τοῦ ὁποίου οἱ νότιοι πρόποδες φθάνουσιν εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον· τετάρτη εἶναι ὁ Ἐλικὼν, φθάνων ὡσχύτως μέχρι τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου· πέμπτη εἶναι ὁ Καθαιρὼν,³ εἰς τὸν βόρειον μυχὸν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου· ἕκτη εἶναι ἡ Πάργη,⁴ πρὸς Β.

1. Ἐχει ὕψος 4730 μέτρων.

2. Ἐχει ὕψος 2150 μέτρων.

3. Ἐχει ὕψος 4410 μέτρων.

4. Ἐχει ὕψος 4410 μέτρων.

τῶν Ἀθηνῶν, ἴση πρὸς τὸν Κιθιριῶνα· ἐξιδόμη εἶναι ἡ Πεντέλη¹ πρὸς τὰ βορειοανατολικά τῶν Ἀθηνῶν, ἀξιόλογος διὰ τὰ λευκὰ μάρμαρά της· ὀγδόη εἶναι ὁ Ὑμητός² πρὸς Α. τῶν Ἀθηνῶν, ἀξιόλογος διὰ τὸ μέλι του, καὶ ἐνάτη κορυφή εἶναι τὸ Λαύριον ἐπὶ τοῦ Σουλίου, ἀξιόλογον διὰ τὰ μεταλλεῖα του.

Τετάρτη διηκκλάδωσις τῆς Πίνδου εἶναι ἡ Αἰτωλικὴ σειρά διευθυνομένη ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον μέχρι τοῦ Ἀντιρρίου. Ταύτης ἐπισημότερα κορυφὴ εἶναι τὸ Παναιτωλικὸν ὄρος³ (Ἀραποκέφαλο).

Ἡ πέμπτη σειρά εἶναι κεχωρισμένη τοῦ κορμοῦ τῆς Πίνδου. Αὕτη καλεῖται Ἀκαρνανικὴ σειρά καὶ ἀκολουθεῖ τὴν δυτικὴν παραλίαν ἀπὸ τοῦ Ἀκτίου μέχρι τοῦ Πατραϊκοῦ κόλπου.

Ταῦτα εἶναι τὰ ἐπισημότερα ὄρη τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, Θεσσαλίας καὶ Ἡπείρου. Ἡ Στερεὰ Ἑλλάς εἶναι σχεδὸν ἄπασα κεκλυομένη ὑπὸ ὄρεων. Αἱ πεδιάδες αὐτῆς μικρὰν κατέχουσιν ἑλκασιν.

Λοιπὸν τὰ ὄρη τῆς Στερεᾶς καὶ τῶν Νέων Ἐπαρχιῶν ἄρχονται ἀπὸ τοὺς δύο κεντρικοὺς κορμούς τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Πίνδου. Τῆς πρώτης σειράς ὑψηλότεραι κορυφαὶ εἶναι ὁ Ὀλυμπος, ἡ Ὅσσα καὶ τὸ Πήλιον. Τῆς δὲ δευτέρας διακλαδιζομένης εἰς πέντε σειράς, ὑψηλότεραι κορυφαὶ εἶναι πρῶτον ἡ Ὄθρυς, δευτέρον ἡ Οἶτη, τρίτον ὁ Τομψηρστός, ὁ Κόραξ, ὁ Παρναστός, ὁ Ἑλικών, ὁ Κιθαιρών, ἡ Πάρνης, ἡ Πεντέλη, ὁ Ὑμητός καὶ τὸ

1. Ἐχει ὕψος 1110 μέτρων.

2. Ἐχει ὕψος 1030 μέτρων.

3. Ἐχει ὕψος 1930 μέτρων.

Λαύριον, τέταρτον τὸ Πανατωλικὸν τῆς Αἰτωλικῆς σειρᾶς καὶ πέμπτον τὰ Ἀκαρνανικὰ ὄρη.

ΒΒ. Αἱ πεδιάδες τῆς Θεσσαλίας, Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ Ἡπείρου.

Ὅση ἔκτασις δὲν κατέχεται ὑπὸ ὀρέων κατέχεται ὑπὸ πεδιάδων. Αὗται εἶναι :

1. Ἡ μεγάλη πεδιάς τῆς Θεσσαλίας. Αὕτη κατέχει ὅλην τὴν μετὰ τὸ Πίνδου καὶ Ὀλύμπου ἔκτασιν καὶ τὴν τὴν ἀπὸ τῆς Ὀθρυος μέχρι τῶν ὀρίων τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος καὶ ἀκόμη ἀνωτέρω αὐτῶν. Χαμηλοὶ τινες λόφοι ἐν μέσῳ αὐτῆς, χωρίζουσιν αὐτὴν εἰς δύο τμήματα, εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Λαρίσσης καὶ εἰς τὴν τῶν Τρικκαίων. Ἡ γῆ εἶναι παχυτάτη καὶ εὐφορώτατη, μάλιστα τῆς Λαρίσσης. Οὐδ' αὖτε αὐτῆς ὑπάρχει λίθος. Εἰς μέγας δὲ ποταμὸς ποτίζει τὰύτας καὶ μάλιστα τὴν τῶν Τρικκαίων διὰ τῶν περὶ πολλῶν διακλαδώσεων του.

2. Ἡ Λαμία καὶ πεδιάς, ἡ ὅποια εἶναι στενὴ καὶ ἐπιρρήκης μετὰ τὸ Ὀθρυος καὶ Οἷτης, λήγουσα εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον.

3 Ἡ πεδιάς τῆς Λεβαθείας. Αὕτη ἐκτείνεται μετὰ τὸ τῆς σειρᾶς τῆς Οἷτης καὶ τῆς τοῦ Περικλεῶς καὶ παράγει πολλὸν βόσκημα.

4. Ἡ Θηβαϊκὴ πεδιάς, κατωτέρω τῆς Λεβαδικῆς. Αὕτη παράγει σίτον, οἶνον καὶ ἔλαιον.

5. Ἡ Μεγαρικὴ, ἡ Ἐλευσινιακὴ καὶ ἡ πεδιάς τῆς

Ἀττικῆς μεταξὺ τοῦ Σκρωνικοῦ κόλπου καὶ τῶν ὀρέων Γερωνείων, Κιθικίωνος, Πάρνηθος, Πεντέλης καὶ Ὑμητοῦ. Αἱ πεδιάδες αὗται παράγουσιν οἶνον ἐξάριετον καὶ ἔλαιον καλόν.

6. Ἡ πεδιάς τοῦ Ἀργιτίου ἢ Αἰτωλικῇ πεδιάς. Αὕτη παράγει καπνὸν ἐκλεκτόν.

7. Ἡ Ἀκαρνανικῇ πεδιάς. Αὕτη παράγει σιτηρά. Ἐπ' αὐτῆς τρέφονται βόες, αἶγες, πρόβατα καὶ ἄλλα ζῶα.

8. Ἡ πεδιάς τῆς Ἀρτης. Αὕτη δυστυχῶς ἀνήκει ὅλη εἰς τοὺς Τούρκους. Εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀνήκουσιν οἱ βράχοι καὶ τὰ ὄρη καὶ ἡ πόλις Ἀρτα μόνον.

Λοιπὸν αἱ πεδιάδες τῶν Νέων Ἐπαρχιῶν καὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος εἶναι ἡ τῆς Ἀρτης, ἡ Ἀκαρνανικῇ, ἡ τοῦ Ἀργιτίου, ἡ Αἰτωλικῇ, ἡ Μεγαρικῇ, ἡ Ἐλευσινιακῇ, ἡ τῆς Ἀττικῆς, ἡ Θηβαϊκῇ, ἡ Λεβαδικῇ, ἡ Λαμιακῇ, ἡ τῆς Λαρίσσης καὶ ἡ τῶν Τρικυλῶν.

36. Ποταμοὶ καὶ λίμναι τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῶν Νέων Ἐπαρχιῶν.

Ἀπὸ τῶν ὀρέων πηγάζουσι πολλοὶ ποταμοί, οἱ ὅποιοι διέρχονται διὰ τῶν πεδιάδων, ποτίζουσιν αὐτάς καὶ χύνονται εἰς τὴν θάλασσαν. Οἱ ἐπιστημότεροι τούτων εἶναι οἱ ἑξῆς:

1. Ὁ Πηνειὸς (ἄλλος εἶναι ὁ τῆς Πελοποννήσου). Οὗτος πηγάζει ἐκ τῶν ὀρέων τῆς Πίνδου. Οἱ περὶ ποταμοὶ τοῦ εἶναι πάμπολλοι, οἱ ὅποιοι ἀρδεύουσι τὴν

πεδιάδω τῶν Τρικκάλων. Ὁ Πηνειὸς εἶναι ὁ μέγιστος ποταμὸς ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Ἐκβάλλει δὲ εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ἀνωτέρω τῆς Ὀσσης, μετὰ τὴν τεύτη καὶ τῶν νοτίων διχληκδώσεων τοῦ Ὀλύμπου. Ἡ μετὰ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὀσσης κοιλὰς τοῦ Πηνειοῦ καλεῖται *Θεσσαλικά Τέμνη*.

2. Ὁ Σπερχιεὸς (Ἀλκμάννα), Ὁ Σπερχιεὸς πηγάζει ἀπὸ τῆς Ὀήρου καὶ τῆς Οἴτης, ποτίζει τὴν Λαμιακὴν πεδιάδα καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Μελιτικὸν κόλπον, τὸν ὁποῖον ὀλίγον κατ' ὀλίγον γεμίζει καὶ κρησφύγετον ἀβυθόστερον διὰ τῆς ἰλῦος (λάσπης) τὴν ὁποῖαν συμπαρασύρει.

3. Ὁ Κηρισός. Οὗτος πηγάζει μετὰ τῆς σαιρῆς τῆς Οἴτης καὶ τοῦ Περικασοῦ, χύνεται εἰς τὴν Κωπαῖδα λίμνην καὶ ἀπὸ τεύτης ὑπογείως ῥέων ἐκβάλλει εἰς τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον.

4. Διὰ τῆς πεδιάδος τῆς Ἀττικῆς διέρχονται ὁ Κηρισός (ἄλλος εἶναι ὁ ἄνω Κηρισός) πηγάζων ἐκ τῆς Πεντέλης καὶ ὁ Ἰλισσὸς πηγάζων ἐκ τοῦ Ὑμηττοῦ, ἀμρότεροι χειμῆρες ἐκβάλλοντες εἰς τὸν Σαρωνικὸν κόλπον.

5. Ὁ Εὐήριος (Φαίδριος). Ὁ Εὐήριος πηγάζει ἐκ τοῦ Κόρυκος καὶ τῶν νοτίων διχληκδώσεων τοῦ Τυμφρηστοῦ, ῥέει πρὸς νότον καὶ χύνεται εἰς τὸν Πατραϊκὸν κόλπον.

6. Ὁ Ἀχελῷος (Ἀσπροπόταμος). Ὁ Ἀχελῷος εἶναι ὁ δεύτερος ποταμὸς τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὸν Θεσσαλικὸν Πηνειόν, πηγάζει ἀπὸ τῆς Πίνδου, ῥέει πρὸς Ν., ἔχει μῆκος ὁσονούδεις ἄλλος ποταμὸς τῆς Ἑλλάδος, διακρῆει τὴν Αἰ-

τωλικήν πεδιάδα καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν νοτίαν ἄκρην τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.

7. Ὁ Ἄραχθος. Ὁ Ἀραχθὸς παγάζει ἐκ τῶν βορείων ὑπορείων τῆς Πίνδου, ῥέει πρὸς νότον διὰ μέσου τῆς Ἠπείρου καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀμπρακιὸν κόλπον. Ὁ Ἀραχθὸς ἀποτελεῖ μέρος τῶν συνόρων μετὰ τῷ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας. Πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀραχθοῦ ὑπάρχει ὠρεὶα λιθίνη γέφυρα.

Οὗτοι εἶναι οἱ ἐπὶ τὰ ἐπιστημότεροι ποταμοὶ τῆς Θεσσαλίας, Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ Ἠπείρου.

Λίμναι δὲ ἐπίσημοι εἶναι πρώτη ἡ Κωπαῖς¹ κατέχουσα πολλῶν χιλιάδων στρεμμάτων ἔκτασιν γῆς ἐπὶ τῆς Λεβηδεικῆς πεδιάδος. Ἡ Κωπαῖς εἶναι ἡ μεγίστη τῶν λιμνῶν τῆς Ἑλλάδος. Εἰς ταύτην χύνεται ὁ ποταμὸς Κηφισός. Μεγάλῃ ἔκτασιν γαιῶν κατεχομένων τὸν χειμῶνα ὑπὸ τῆς Κωπαΐδος ξηραίνεται μόνῃ τῷ θέρος καὶ τότε σπεύρουσιν ἀρχόδοτον, καπνὸν καὶ μάλιστα βάλμυκον. Ἐσχάτως ἐταίρις τις ἀνέλαθε τὴν ἀποξήρανσιν τῆς Κωπαΐδος.

Πρὸς ἀνατολὰς τῆς Κωπαΐδος κεῖται ἡ μικρὰ λίμνη Ὑλίκη¹ (λίμνη τῶν Θεῶν), ἡ ὁποία συνδέεται ὑπογείως μετὰ τῆς Κωπαΐδος. Τῆς Ὑλίκης τὰ ὕδατα ἀρραβίζονται εἰς κατὰβόρας.

1. Ἡ λίμνη Κωπαῖς καίται 98 μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης.

1. Ἡ Ὑλίκη καίται 58 μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης.

"Αλλὰ: λίμναι τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ Ἀμβρακία καὶ ἡ Ὀζηρὸς ἐν Ἀκαρνανίᾳ, πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ Ἀχελφού, καὶ ἡ Τριχωνίς (λίμνη τοῦ Ἀργεῖου) ἐν Αἰτωλίᾳ πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ Ἀχελφού.

Ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ εἶναι ἡ Βοιθῆς (Κάρλα) λίμνη μετὰ τοῦ Πηλίου καὶ τῆς Ὀσσης καὶ ἡ Ξυνιάς ὑπὸ τὰς βορείους ὑπορείας τῆς Ὀθρυος ἔχουσα περιφέρειαν τριῶν ὁρῶν. Αὗται εἶναι αἱ ἐπισημότεραι λίμναι τῆς Στερεᾶς καὶ τῶν Νέων Ἐπαρχιῶν.

Λοιπὸν οἱ ποταμοὶ τῆς μὲν Θεσσαλίας εἶναι ὁ μέγας Πηνειὸς, τῆς δὲ Στερεᾶς Ἑλλάδος ὁ Σπερχεῖος, ὁ Κηφισὸς, ὁ Ἰλισσὸς, ὁ Κηφισὸς τῆς Ἀττικῆς, ὁ Εὐηνος καὶ ὁ Ἀχελθός, καὶ τῆς Ἠπείρου ὁ Ἀραχθός. Λίμναι δ' ἐπίσημοι εἶναι τῆς μὲν Στερεᾶς ἡ μεγίστη Κωπαΐς, ἡ Ὑλίκη, ἡ Ἀμβρακία, ἡ Ὀζηρὸς καὶ ἡ Τριχωνίς, τῆς δὲ Θεσσαλίας ἡ Βοιθῆς καὶ ἡ Ξυνιάς.

II. Η ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΣ ΚΑΙ ΑΙ ΝΕΑΙ ΕΠΑΡΧΙΑΙ ΥΠΟ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΝ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΝ ΕΠΟΤΙΝ.

**37. Ἀπὸ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου
μέχρι τοῦ Πειραιῶς.**

Πειραιεύς.

Ἔως ἐδῶ ἐξητάσαμεν τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ τὰς
Νέας Ἐπαρχίας ὑπὸ φυσικὴν μόνον ἔποψιν. Ἐν τοῖς ἐξῆς
θὰ κάρωμεν μίαν περιήγησιν εἰς τὰς πόλεις καὶ κομπο-
πόλεις τούτων, ὅπως ἐκάμαμεν καὶ εἰς τὴν Πελοπόν-
νησον.

Ἀπὸ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου ἀναχωροῦντες διὰ τοῦ
ἀτμοπλοίου καὶ διαπλέοντες τὸν Σαρωνικὸν κόλπον ἀ-
φίνομεν πρὸς τὰ ἀριστερὰ τὴν ἐνδοξὸν νῆσον Σαλαμῖνα
καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ τὴν Αἴγινα καὶ φθάνομεν μετὰ πλοῦν
τεσσάρων ὥρων εἰς τὸν ἀσφαλῆ λιμένα τοῦ Πειραιῶς.

Ὁ λιμὴν τοῦ Πειραιῶς εἶναι πάντοτε πλήρης πλοίων
φορτηγῶν καὶ πολεμικῶν διαφόρων ἐθνῶν. Ἐξερχόμενοι
ἐκ τοῦ πλείου εἰς τὴν ξηρὰν εὐρισκόμεθα ἐντὸς τῆς πό-
λεως. Κίνησις μεγάλη παρατηρεῖται ἐν αὐτῇ, πολλὰ δὲ
ὕψηλα καπνοδόχαι διαφόρων ἐργοστασίων φαίνονται.

Πρὸ 50 ἐτῶν ὁ Πειραιεύς μόλις εἶχε δέκα οἰκίας πε-
νιχράς. Σήμερον ἀριθμεῖ 25 χιλ. κατοίκων καὶ εἶναι ἐκ
τῶν ἐμπορικωτάτων πόλεων τῆς Ἑλλάδος. Αἱ ἑδοί, αἱ

πλατείαι, τὰ σχολαῖα, τὰ διάφορα ἐργοστάσια, τὰ λου-
τρά, τὰ πάντα εἶναι ὡραῖα ἐν Πειραιεῖ.

Ἀπὸ τοῦ Πειραιῶς βλέπομεν τὰς ὡραίας Ἀθήνας, εἰς
τὰς ὁποίας μετὰ ἐν τέττατον τῆς ὥρας φθάνομεν διὰ
τοῦ σιδηροδρόμου. Ὁ Πειραιεὺς καὶ αἱ Ἀθηναὶ εἶναι εἰς
τὴν Στερεάν Ἑλλάδα.

Λοιπὸν διαπλεύσαντες τὸν Σαρωνικὸν κόλπον ἐφθάσαμεν εἰς
τὴν ἐμπορικωτάτην καὶ βιομηχανικωτάτην πόλιν τοῦ Πειραιῶς.
Ἀπὸ τοῦ Πειραιῶς ἀνέβημεν εἰς τὰς κλεινὰς Ἀθήνας.

38. Αἱ Ἀθῆναι.

Ἡ ὁδὸς ἀπὸ Πειραιῶς μέχρις Ἀθηνῶν εἶναι διὰ πε-
ζὸν δύο ὥρων. Ὑψηλαὶ λεῦκαι, ὡραῖαι ἄμπελοι καὶ γη-
ρειαὶ ἐλαῖαι ὑπάρχουσιν ἐκτέρωθεν αὐτῆς. Φθάνομεν
εἰς Ἀθήνας. Αἱ Ἀθῆναι ἐκτείνονται μεταξὺ τοῦ βουνοῦ
Λυκαβητοῦ καὶ τῆς Ἀκροπόλεως. Ἀπώτερον τῶν Ἀθη-
νῶν καὶ περίξ αὐτῶν φαίνεται ὁ Ὑμηττός, ἡ Πεντέλη
καὶ ἡ Πάρος.

Αἱ Ἀθῆναι εἶναι ἡ πρώτη, ἡ ὡρασιώτατη, ἡ πλουσιω-
τάτη καὶ ἡ μεγίστη ὅλων τῶν πόλεων τῆς Ἑλλάδος.
Εἶναι ἡ Πρωτεύουσα ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. Ἐν
αὐτῇ εἶναι τὰ ἀνάκτορα, ὅπου κατοικεῖ ὁ Βασιλεὺς, ἐν αὐτῇ
εἶναι οἱ Ὑπουργοὶ καὶ ὅλαι αἱ ἀνώταται ἐξουσίαι τοῦ
Βασιλείου, τὰ ἀνώτατα δικαστήρια, τὰ ὑπουργεῖα, ἡ
βουλὴ, ἐνθα ψηφίζονται οἱ Νόμοι, καὶ λοιπὰ.

Αἱ Ἀθῆναι εἶναι πόλις καθαρὰ, ἔχει πλατείας ὁδοὺς,

καὶ μικροπρόκτους μεγελοπρεπεῖς οἰκίαι. Τὸ μάρμα-
ρον φέρουσιν ἐκ τῆς Παντέλης.

Πολλὰ δημόσια καὶ φιανθρώπινα κητεστήματα
υπάρχουσιν ἐν Ἀθήναις. Τὸ πρῶτον διὰ τὸ ὅποιον ὑπε-
ρηφανεῖται ἡ Ἑλλὰς εἶναι τὸ *Πανεπιστήμιον* αὐτῆς.
Εἰς τὸ Πανεπιστήμιον σπουδάζουσι 2500 φοιτηταὶ ἐκ
τε τῆς ἐλευθέρας καὶ ἐκ τῆς δοῦλης Ἑλλάδος. Κατ'
ἔτος δὲ ἐξέρχονται ἐπιστήμονες ὑπὲρ τοὺς 250 ἐξ
ὅλων τῶν Σχολῶν τοῦ Πανεπιστημίου. Αἱ Σχολαὶ εἶναι
ἡ Θεολογική, ἡ Νομική, ἡ Φιλοσοφική, ἡ Ἰατρικὴ καὶ
τὸ Φαρμακευτικὸν σχολεῖον.

Περὶ πλεῖστος τοῦ Πανεπιστημίου ἐκτίσθη μεγελο-
πρεπεῖς ἐκ μαρμάρου κτίριον· εἶναι ἡ *Ἀκαδημία*.

Τὸ *Ἀρσάκειον* εἶναι τὸ μέγα παρεκκώγειον τῆς
Ἑλλάδος. Ἐν αὐτῷ σπουδάζουσιν αἱ κόραι, αἱ ὅπουτι
λαμβάνουσι πτυχίον διδασκαλίσσης.

Ἡ *Ριζάρειος Σχολή* εἶναι ἀξιόλογος ἱερτικὴ
σχολή.

Γυμνάσια ὑπάρχουσιν ἐξ ἐν Ἀθήναις. *Σχολαρχεῖα*
δὲ ἐπὶ τὰ. Καὶ *Διδασκαλεῖον* ἐν, ὅπου σπουδάζουσιν
οἱ δηρῶ διδάσκαλοι.

Ὁρφατοτροφεῖον ὑπάρχει ἐν. Μουσεῖον τέσσαρα
ἀρχαιολογικὰ καὶ ἐν φυσιογραφικόν. Ἐν *Πολυτεχνεῖον*,
δύο *Πολιτικὰ Νοσοκομεῖα* καὶ ἐν *Στρατιωτικόν*. Καὶ ἐν
Ὁφθαλματρεῖον.

Τὰ *Ἀνάκτορα* εἶναι εἰς ὑψηλὴν καὶ ὠρεῖαν θέσιν.
Ὅπισθεν τούτων ἐκτείνεται ὁ ὠρεῖος βασιλικὸς κήπος.

Πλατεῖαι ὑπάρχουσιν ἑξ. Ἐκ τούτων κεντρικώτεραι

εἶναι ἢ τοῦ Συναγματος ἔμπροσθεν τῶν ἀνκιστρῶν καὶ ἢ τῆς Ὀμοροίας. Καὶ εἰς τὰς δύο παικνίζει μουσική.

Ὁ ἱπποσιδηρόδρομος κἀμνει τὴν συγκοινωνίαν ἐντὸς τῆς πόλεως· ἀτμοσιδηρόδρομος δὲ συνδέει τὰς Ἀθήνας μὲ τὸ Φάληρον καὶ τὸν Πειραιᾶ.

Θέατρον ὑπάρχει ἐν χειμερινὸν καὶ τέσσαρα θερινά.

Λουτρὰ θαλάσσια τεχνητὰ εἶναι πρὸς τὰ θερινὰ θέατρα ἐντὸς τῆς κοίτης τοῦ Ἰλισσοῦ ποταμοῦ. Διὰ μηχανῶν καὶ σωλῆνων ἔφερον ἐκεῖ τὸ θαλάσσιον ὕδωρ ἀπὸ τοῦ Φαλήρου· ἡ ἀπόστaxis δὲ εἶναι τριῶν τετάρτων τῆς ὕλης ἀπὸ τῆς θαλάσσης.

Πρὸς τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς πόλεως ὑψοῦται ὁ βράχος τῆς Ἀκροπόλεως. Ἐξ αὐτῆς σφύζονται τὰ λείψανα ἐπισημοτάτων καὶ σπουδαιοτάτων κτιρίων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ὁ μεγαλοπρεπὴς Παρθενὼν, ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς, ἦτο ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως.

Παραπλεύρως τῆς Ἀκροπόλεως εἶναι τὸ Θησεῖον· περίφημος ναὸς τοῦ Θεσέως.

Ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῆς Ἀκροπόλεως ἔχει τις ἐνώπιόν του τὸ ὀραϊστάτον τῶν πανοραμμάτων τοῦ κόσμου. Ἐκεῖθεν βλέπει τὴν παιδιάδα τῆς Ἀττικῆς, τὸν βράχον τοῦ Λυκαβητοῦ, τὸν Ὑμηττόν, τὴν Πεντέλην, τὴν Πάρνηθα, τὸν Κιθαιρῶνα, τὸν Σαρωνικὸν κόλπον, τὴν Αἴγινα, τὴν Σαλαμίνα καὶ τέλος τὰ σιτιζόμενα ὅρη τῆς Ἀργολίδος· πέρα τοῦ Σαρωνικοῦ. Πλησιέστερον δὲ βλέπει τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς, τῆς Μουνυχίης καὶ τοῦ Φαλήρου.

Τὸ Φάληρον εἶναι ἡ καλλίστη παραθλασσία θερινή ἐξοχή τῶν Ἀθηνῶν. Χιλιάδες Ἀθηναίων καταβαίνουνε τὸ θέρος καθ' ἐκάστην εἰς αὐτὸ διὰ τῶν δύο σιδηροδρόμων καὶ λούονται εἰς τὸν αἰγιαλὸν καὶ διασκεδάζουσιν εἰς τὸ ἐκεῖ λαμπρὸν θέατρον.

Πρὸς Α. τῆς Ἀκροπόλεως παρὰ τὰ θερινὰ θέατρα ἦτο ὁ περίφημος Ναὸς τοῦ Διὸς. Τοῦτου σώζονται σήμερον 16 μόνον ὑψηλότατοι μαρμαρίνοι στύλοι. Ἐν Ἀθήναις καὶ πάμπολλαι ἄλλαι ἀρχαιότητες ὑπάρχουσιν.

Τὸ ἔδαφος τῆς Ἀττικῆς δὲν εἶναι πολὺ εὖρορον. Τὸ κλίμα ὅμως αὐτῆς εἶναι ὕμνηρόν. Ὁ δὲ καιρὸς πολὺ εὐμετάβλητος καὶ ὁ οὐρανὸς γαλανὸς καὶ γελοῖς, ὅπως οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ.

Ἡ πόλις σήμερον ἔχει ὀγδοήκοντα χιλιάδας κατοίκων, ἐνῶ πρὸ πέντε ἐτῶν εἶχεν 65 μόνον χιλιάδας. Ἡ αὔξησις τῆς εἶναι καταπληκτικὴ. Καθ' ἐκάστην πολλὰ ἀνεγείρονται ὠραῖαι μαρμαρίναι οἰκοδομαί.

Πρὸς Α. τῶν Ἀθηνῶν καὶ πολὺ πλησίον αὐτῶν εἶναι ἡ ὠραία θερινὴ ἐξοχὴ τῶν Ἀμπελοκήπων, κατάφυτος ὑπὸ λευκῶν, ἐλκιῶν, ἀμυγδαλεῶν, ἀμπέλων καὶ ὠρειῶν κήπων. Πέριξ δὲ τῆς πόλεως εἶναι διάφορα χωρία, ὡς τὸ Χαλάνθρι, τὸ Ἀμαρουσίον ἢ Κηφισιά, τὸ Μαινίδε καὶ ἄλλα, κατοικούμενα πάντα ὑπ' ἄλβανογλώσσων.

Λοιπὸν αἱ Ἀθῆναι εἶναι ἡ ὠραιότατη τῶν πόλεων τῆς Ἑλλάδος, εἶναι ἡ πρωτεύουσα ὅλου τοῦ Βασιλείου. Ἐν αὐτῇ ἐδρεύει ὁ βασιλεὺς, οἱ Ὑπουργοὶ καὶ ὅλαι αἱ ἀνώταται ἀρχαὶ τοῦ κράτους. Ἐχει δὲ ὀγδοήκοντα χιλιάδας κατοίκων σήμερον. Διάφορα δημόσια καὶ φιλανθρωπικὰ καταστήματα καὶ ἐκπαιδευτήρια καὶ τὸ Πανεπιστήμιον ὑπάρχουσιν ἐν Ἀθήναις. Ἐκ τῶν περιφη-

μῶν κτιρίων τῆς ἀρχαιότητος σώζονται λείψανα σήμερον ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ εἰς ἄλλα μέρη.

39. Ἀπὸ Ἀθηνῶν μέχρι Θηβῶν.

Δαφνί. Ἐλευσίς. Μάνδρα. Πλαταιαί.

Ἀναχωροῦμεν ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν καὶ λαμβάνομεν διεύθυνσιν πρὸς δυσμᾶς. Ἡ ὁδὸς εἶναι πλατεία καὶ ἀμαξιτή. Ἐξερχόμενοι τῆς πόλεως εἰσέρχόμεθα εἰς τὸν ἐλαιῶνα τῆς πεδιάδος, ὁποῦθεν διέρχεται ὁ ποταμὸς Κηφισός.

Ἀπὸ τοῦ Κηφισοῦ προχωροῦντες φθάνομεν εἰς μικράν τινα δασώδη κοιλάδα, ἐν τῇ μέσῃ τῆς ὁποίας ὑπάρχει τὸ ἀρχαιότατον Μορυστήριον τοῦ Δαφνίου, ἐκεῖ δὲ πλησίον καὶ Φρεγοκομεῖον ἐσχάτως ἀνεγερθέν. Ἀπὸ τῆς κοιλάδος ταύτης ἔξερχόμενοι ἔχομεν πρὸ ἡμῶν τὸν μικρὸν κόλπον τῆς Ἐλευσίνος ὁπισθεν τῆς νήσου Σαλαμῖνος. Εἰς τὴν θάλασσαν ταύτην ἐγένετο ἡ ἑνδοξὸς ναυμαχία τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν.

Βαδίζοντες παρὰ τὴν παραλίαν φθάνομεν μετ' ὀλίγον εἰς τὴν Ἐλευσίνα. Ἡ ὁδὸς ἀπὸ Ἀθηνῶν μέχρις Ἐλευσίνος εἶναι τεσσάρων ὥρων, ἐκαλεῖτο δ' εἰς τὴν ἀρχαιότητα Ἰερὰ ὁδός, διότι δι' αὐτῆς οἱ Ἀθηναῖοι μετέβαινον εἰς Ἐλευσίνα καὶ ἐτέλουν τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια. Εἰς τὴν Ἐλευσίνα κατασκευάζεται ἐκλεκτὸς σάπων.

Μετὰ τὴν Ἐλευσίνα ἡ ὁδὸς ἀπομακρύνεται πλέον τῆς παραλίας, στρέφεται πρὸς βορρᾶν καὶ διέρχεται διὰ

τῆς κομποπόλεως Μάνδρας (2 500 κατ.) κατοικουμένης
ὑπ' ἀλβανογλώσσων.

Βαδίζομεν παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Κιθαιρώνος. Ἡ
ὁδὸς ἀρχίζει νὰ καθίσταται ἀνωφερής. Εἶναι ἔρημος.
Μετὰ πολλὰς ὥρας φθάνομεν εἰς ἕνα μικρὸν σταθμὸν,
ὅστις καλεῖται *Πουρνάρι*. Ἐκεῖθεν προχωροῦντες δι-
βαίνομεν τὸν Κιθαιρῶνα, εἰς τὸν ὅποιον συναντῶμεν
πολλοὺς ποιμένεας. Κατωτέρω ἐκτείνεται ἐνώπιον ἡμῶν
ἡ εὐρεῖα πεδιάς τῶν Θηβῶν, εἰς τὴν ὁποίαν τέλος εἰσ-
ερχόμεθα.

Προχωροῦντες βλέπομεν πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἡμῶν τὸ
χωρίον *Κόκλια*, εἰς τοὺς βορείους πρόποδας τοῦ Κιθαι-
ρώνος. Τὸ χωρίον τοῦτο εἶναι αἱ ἀρχαῖαι *Πιλαταιαί*, ὅ-
που ὁ Σπαρτιάτης Πausanίας κατενίκησε τῷ 419 π. Χ.
τὰ ὑπὸ τὸν Μαρδόνιον λείψανα τοῦ περσικοῦ στρατοῦ.

Τέλος εἰσερχόμεθα εἰς τὰς Θήβας μετὰ πορείαν 12
καὶ πλέον ὥρων ἀπὸ τὰς Ἀθῆνας.

Λοιπὸν ἀναχωρήσαντες ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν διήλθομεν τὸν Ἑ-
λαιῶνα, τὸ Δαρνίον, τὴν Ἐλευσίνα, τὴν Μάνδραν, τὰς ὑπορείας
καὶ κλιτύας τοῦ Κιθαιρώνος, τὸ χωρίον Κόκλια καὶ ἐφθάσαμεν
εἰς τὰς Θήβας μετὰ δωδεκάωρον πορείαν.

40. Αἱ Θῆβαι.—Ἡ Κοπήξ.

Ἡ Λεβηδέα.

Αἱ Θῆβαι εἶναι πόλις μικρά. Αἱ οἰκίαι τῆς εἶναι
μικραὶ καὶ μενώροφοι. Ὅδὸς ἐν αὐτῇ ὑπάρχει μία ποτὶς
πλατεῖα. Οἱ δὲ κάτοικοι ἀνέρχονται εἰς τέσσαρες χιλιά-

δας Παρὰ τὴν πόλιν ὑπάρχει λόφος τις. Ἀναβαίνομεν εἰς τοῦτον καὶ αἶφνης εὐρισκόμεθα ἐντὸς τοῦ νεκροταφείου τῆς πόλεως. Ἐκεῖθεν φαίνεται λαμπρὰ ἡ πόλις καὶ τὰ περίε. Αἱ Θῆβαι εἶναι ἡ πατρίς τοῦ Ἐπαμινώνδα καὶ τοῦ Πελοπίδα.

Αἱ Θῆβαι εἶναι ὀνομασται διὰ τοὺς κήπους τῶν Κολεκόνθαι καὶ πέπονες γλυκεῖς παράγονται ἐκεῖ ἐν ἄρθονίᾳ. Ἡ δὲ πεδιάς τῶν Θηβῶν παράγει σιτηρά.

Ἀνχωροῦντες ἀπὸ τῶν Θηβῶν καὶ βαδίζοντες πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ διὰ μέσου τῆς Θηβαϊκῆς πεδιάδος εἰσερχόμεθα μετὰ πορείαν τεσσάρων ὥρων εἰς τὴν Λεβαδιακὴν πεδιάδα καὶ βλέπομεν πρὸς τὰ δεξιὰ ἡμῶν τὴν μεγάλην λίμνην Κωπαΐδα, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας οἱ περίε κατοικοῦντες πάσχουσι πολλοὺς πυρετοὺς, ἕνεκα τῶν ἀναθυμιάσεων.

Προχωροῦντες εἰσερχόμεθα εἰς τὴν Λεβαδιακὴν πεδιάδα καὶ τέλος εἰς τὴν πόλιν Λεβαδίαν μετὰ δεκάωρον πορείαν ἀπὸ τῶν Θηβῶν. Ἡ Λεβαδία εἶναι ὡραία πόλις παρὰ τοὺς βορείους πρόποδας τοῦ Ἑλικῶνος· ἔχει δὲ ὁ γλ. κατοίκων, οἱ ὅποιοι ὑποφέρουσιν ἐκ πυρετῶν, ἕνεκα τῆς Κωπαΐδος. Ἡ Λεβάδεια εἶναι κατάρυτος ἀπὸ κυπαρίσσους, πλατάνους, λεύκας, ἀμυγδαλέας, ροδακινέας καὶ ἀπιδέας.

Οἱ κῆποι τῆς Λεβαδίας παράγουσι περιζητήτους πέπονες, λάχανα, τομάτας, μῆλα, δαμάσκηνα, βερύκοκκα καὶ ἄλλα. Ἡ δὲ Λεβαδιακὴ πεδιάς ἐξάγει ἀραβόσιτον καὶ βόμβακα ἐκλεκτὸν καὶ ἄρθονον.

Λοιπὸν αἱ Θῆβαι εἶναι πόλις μικρά, ἔχουσα ὀνομαστοὺς κή-

πους, κλίμα ὑψηλὸν καὶ 4 χιλ. κατ. Ἀπὸ τῶν Θηβῶν προχωροῦντες βλέπομεν τὴν Κοπαΐδα καὶ τέλος εἰσερχόμεθα εἰς τὴν Λεβαδίαν, ἥ ὅποια ἔχει βαμβακία, ἔχει δὲ κλίμα νοσηρὸν καὶ κατοίκους πέντε χιλιάδας.

41. Ἀράχωβα. Χρυσόν.—Ἀμφίσσα.— Γαλαξείδιον.

Ἀνχωροῦντες ἀπὸ τῆς Λεβαδίας βαδίζομεν ἐπὶ γῆς οὐχὶ πολὺ καλλιεργημένης, ἕως οὗ μετὰ ἑξ ὥρας βλέπομεν ἐπὶ πετρώδους βράχου μίαν μεγάλην κομὴ-πόλιν εἶναι τὴν Ἀράχωβα, ἔχουσα 3 χιλ. κατοίκων. Ἐκεῖ ὁ Καραϊσκάκης τῷ 1826 κατέστρεψε τοὺς Τούρκους.

Ἀπὸ τῆς Ἀραχώβης προχωροῦντες πρὸς δυτικὰς ἐπὶ πῶν βράχων τοῦ Παρνασοῦ φθάνομεν μετὰ δύο ὥρας εἰς μίαν κομὴ-πόλιν, Χρυσόν καλουμένην καὶ ἔχουσαν 2 χιλ. κατ. Πρὸς Α. καὶ πλησίον τοῦ Χρυσοῦ ἦτο εἰς τὴν ἀρχαῖότητα τὸ μαρτεῖον τῶν Δελφῶν (νῦν Καστρί).

Διὰ τὴν καταβῆ τινε ἀπὸ τοῦ Χρυσοῦ πρὸς νότον μέ-
χει τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου χρειάζεται μόνον δύο ὥρας,
ἀλλὰ δι' ὁδοῦ κρημνωδεστάτης. Ἐνθ' καταβαίνει βλέπει
θεῖα αὐτοῦ πὴν ἐλαιόφυτον πεδιάδα τῆς Ἀμφίσσης.
Ἐὰν θελήσῃ νὰ μεταβῇ εἰς Ἀμφίσσαν (Σάλωνα) βαδίζ-
ει διὰ τῆς πεδιάδος τῆς Ἀμφίσσης καὶ φθάνει εἰς τὴν
πόλιν μετὰ δίωρον ἀπὸ τῶν Δελφῶν πορεύαν. Ἡ Ἀμ-
φίσσα εἶναι μικρὰ μεσόγειος πόλις ἐν μέσῳ πρασίνης
πεδιάδος ἔχουσα πέντε χιλιάδας κατοίκων.

Διὰ τὴν ἐπισκερθῶμεν τὴν Ἀμφίσσαν ἐξετάρημεν

τῆς ὁδοῦ μας. Χρειαζόμεθα τώρα, διὰ νὰ καταβῶμεν εἰς τὴν θάλασσαν δύο ὥρες καὶ ἡμίσειαν. Πορευόμενοι διὰ μέσου δασυδῶν λόφων τὸ πρῶτον, εἰσερχόμεθα εἴτα εἰς ἀληθὲς δάσος παναρχαίων ἐλαιῶν.

Ἐξερχόμενοι τοῦ δάσους τῶν ἐλαιῶν φθάνομεν εἰς οἰκίαν τινὰς νεοκτίστους ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς θαλάσσης· εἶναι τὸ ἐπίνειον τῆς Ἀμφίσσης, καλούμενον Ἰτέα ἢ Σκάλα τοῦ Σάλωνα.

Ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τοῦ λιμένος κεῖται τὸ Γαλαξειδίον ἀπέναντι τῆς Ἰτέας, τοῦ ὁποῦοις κάτοικοι, τέσσαρες χιλιάδες, εἶναι ἀποκλειστικῶς θαλασσινοί· ναυπηγοῦσι πλοῖα, προμηθεύουσι πλοῖα, πλέκουσι σχοινία, εἶναι πλοίαρχοι, ναῦται, ἄλυσες. Πολλοὶ τούτων πολλὰ ἔτη ἀπουσιάζουσι τῆς πατρίδος των, κινδυνεύοντες τὴν ζωὴν των ἐν τῇ θαλάσσῃ. Ἐν Γαλαξειδίῳ εἰ ἄνδρες εἶναι πολλοὶ ὀλιγώτεροι τῶν γυναικῶν (1300 ἄνδρες, 2700 γυναῖκες).

Λοιπὸν ἀπὸ τῆς Λεβαδίας ἐφθάσαμεν εἰς τὴν ὀρεινὴν κωμόπολιν Ἀράχωβαν, ἀπὸ τῆς Ἀραχώβης εἰς τὸ Χρυσόν, πλησίον τοῦ ὁποῦοις ἦτο τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, ἀπὸ τοῦ ΧρISOY εἰς τὴν Ἀμφίσσαν, ἀπὸ τῆς Ἀμφίσσης εἰς τὴν Ἰτέαν καὶ ἀπὸ τῆς Ἰτέας εἰς τὸ θαλασσινὸν Γαλαξειδίον.

42. Αἰδορίκιον. — Ναύπακτος. — Μεσολόγιον. — Αἰτωλικόν.

Εἰς τὸ Γαλαξειδίον τελειώνει ὁ ὁμαλὸς, εὐφορος καὶ καλλιεργήσιμος τόπος τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Ἐκεῖθεν

ἀρχίζουσιν ὄρη κρημνώδη καὶ ἄγρια. Ἔως ἐκεῖ ἡ Στερεὰ Ἑλλάς καλεῖται ἀνατολική Ἑλλάς, ἐκεῖθεν καλεῖται δυτική Ἑλλάς. Ἐπειδὴ δὲ δὲν δυνάμεθα νὰ πορευθῶμεν διὰ τῶν ἀποκρήμων ὑψέων, τὰ ὅποια φθάνουσι μέχρι τῆς παραλίας, ἀναγκαζόμεθα νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὰ μεσογυιότερα.

Ἐπανερχόμεθα πάλιν εἰς τὴν Ἀμφισσαν καὶ ἀπὸ ταύτης βαδίζοντες πρὸς δυσμὰς φθάνομεν μετὰ τέσσαρας ὥρας εἰς τὴν ὑψεινὴν κομόπολιν Λιθορικήιον. Οἱ κάτοικοί του εἶναι ποιμενικοί.

Ἀπὸ τοῦ Λιθορικήιου φθάνομεν εἰς ἓν χωρίον, Παλαιοξάριον καλούμενον, καὶ ἐκεῖθεν κατευθίνομεν εἰς μίαν παραλίαν μικρὰν πόλιν ὀπισθεν τοῦ Ἀντιρρίου· εἶναι ἡ Ναυπάκτος (2 χιλ. κατ.). Ἀπὸ τῆς Ἀμφίσσης μέχρι τῆς Ναυπάκτου ἡ ἀπόστασις εἶναι 18 ὥρων.

Ἀπὸ τῆς Ναυπάκτου προχωροῦμεν πρὸς δυσμὰς διαβαίνομεν τὸν Εὐχηνον ποταμὸν καὶ φθάνομεν μετὰ 10 ὥρας εἰς τὸ Μεσολόγγιον. Τὸ Μεσολόγγιον κεῖται ἐπὶ μιᾷ γλώσσης ξηρᾷ ἐξεχούσης εἰς τὸν τεναγῶδη καὶ ἀβαθὴ κόλπον τοῦ Μεσολογγίου· εἶναι πόλις νέα καὶ ἐμπορική, ἐξάγει ἔλαιον καὶ ἰχθῦς πολλοὺς καὶ ἔχει 6 500 κατοίκους. Τὸ ἔνδοξον Μεσολόγγι ἔχει τοὺς τάφους τοῦ Μάρκου Βάτσαρη, ὅστις ἐφρονεῖτο πολέμων εἰς τὸ Καρπενήσιον, καὶ τοῦ λόρδου Βύρωνος, ὅστις ἦλθεν ἐξ Ἀγγλίας τῷ 1823, ἕνεκα τοῦ μεγάλου του φιλελληνισμοῦ, καὶ τῷ 1824 ἀπέθανεν, ἀφοῦ ἐδαπάνησεν ἄφρονα χρήματα καὶ τὴν ζωὴν αὐτὴν ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος. Οἱ Ἕλληνες εὐγνωμονοῦντες τῷ ἔστησαν ἀνδριάντα.

Ἐπὶ μικρᾷ νήσῳ, εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου κει-
μένης, εἶναι ἡ ὥραϊς μικρὰ πόλις *Αἰτωλικόν*. Τὸ Αἰτω-
λικόν (4 χιλ. κατ.) συνδέεται μετὰ τῆς ξηρᾶς διὰ γε-
φύρας, ἀπέχει δὲ τοῦ Μεσολογγίου ὥρας τρεῖς.

Αἰκὴν ἀπὸ τοῦ Γαλαξειδίου ἐπιστρέψαμεν εἰς τὴν "Ἀμφισ-
σαν, ἀπὸ τῆς Ἀμφίσσης ἐρθάσαμεν εἰς τὸ ὄρεινόν Αἰδορίκιον,
ἐκείθεν μετὰ πορείαν 16 ὥρῶν ἐρθάσαμεν εἰς τὴν Ναύπακτον,
ἀπὸ τῆς Ναυπάκτου εἰς τὸ Μεσολόγγιον καὶ ἀπὸ τοῦ Μεσολογγίου
εἰς τὸ ὄρειον νησίδιον Αἰτωλικόν.

43. Ἀγρίνιον. — Κραθασαρχᾶς. — Βόνιτσα.

Ἀπὸ τοῦ Αἰτωλικοῦ βαδίζοντες πρὸς βορρᾶν ἀφίνο-
μεν πρὸς τὰ δεξιὰ ἡμῶν τὴν λίμνην Τριχωνίδα. Ἐξακο-
λουθούντες τὴν πορείαν διὰ μέσου πεδιάδος καταφύτου
ὑπὸ καπνῶν, φθάνομεν μετ' ὀλίγον εἰς μίαν πόλιν, ἐν τῇ
μέσῳ τῆς πεδιάδος εὕρισκομένην ἡ πόλις αὕτη εἶναι τὸ
Ἀγρίνιον (Βραχώριον), ἡ δὲ πεδιάς εἶναι ἡ Αἰτωλικὴ
πεδιάς.

Ἀπὸ Αἰτωλικοῦ μέχρις Ἀγρινίου εἶναι ὥραι ἕξ. Οἱ
κῆτοικοι τοῦ Ἀγρινίου εἶναι γεωργοί, τὸ δὲ κύριον
προϊὸν τοῦ τόπου εἶναι ὁ καπνός. Τὸ Ἀγρίνιον ἔχει 5
χιλ. κατοίκων.

Ἀπὸ τοῦ Ἀγρινίου βαδίζοντες πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ
διερχόμεθα μετ' ὀλίγον τὸν Ἀχελῷον καὶ εἰσερχόμεθα
εἰς τὴν Ἀκαρνανικὴν πεδιάδα. Βαδίζοντες διὰ μέσου
ταύτης παρέρχομεθα τὴν Ἀμπρακίαν λίμνην καὶ τέλος
φθάνομεν εἰς τὴν μικρὰν πόλιν *Κραθασαρχᾶν*, κειμένην

εἰς τὸν νοτιώτατον μυχὸν τοῦ Ἀμπρακικοῦ κόλπου. Ὁ Κραθασαρᾶς ἔχει δύο χιλιάδας κατοίκων καὶ ἐξάγει βαλανίδις.

Ἀπὸ τοῦ Κραθασαρᾶ προχωροῦντες πρὸς δυσμὰς παρὰ τὴν παραλίαν τοῦ Ἀμπρακικοῦ κόλπου φθάνομεν εἰς τὴν μικρὰν παράλιον πόλιν Βόνιτσαν (1800 κατ.).

Λοιπὸν ἀπὸ τοῦ Αἰτωλικοῦ πορευθέντες πρὸς Β εἶδομεν τὴν Τριγωνίδα λίμνην, ἐφθάσαμεν εἰς τὸ Ἀγρίνιον, ὅθεν ἐξάγονται καπνά, διέβημεν τὸν Ἀγελῶν, ἀνέβημεν εἰς τὸν Κραθασαρᾶ καὶ ἀπὸ τοῦ Κραθασαρᾶ μετέβημεν εἰς τὴν Βόνιτσαν.

44. Ἄρτα. — Καλαρρόται. — Τρίκκλα. — Τύρνιθος.

Ἀπὸ τῆς Βόνιτσης διὰ λέμβου ἢ διὰ πλοίου διαπλέομεν τὸν Ἀμπρακικὸν κόλπον καὶ φθάνομεν εἰς τὴν Ἡπειρον. Προχωροῦντες εἰς τὰ μισογειότερα ταύτης φθάνομεν εἰς τὴν πόλιν Ἄρταρ. Ἡ Ἄρτα κεῖται εἰς εὐφορον πεδιάδα παρὰ τὸν Ἀραχθὸν ποταμὸν, ὅστις εἶναι εἰς τὰ δυτικὰ αὐτῆς καὶ ὅστις χρησιμεύει ὡς σύνορον μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας. Γέφυρα λιθίνη ὑψηλὴ ἐπὶ τοῦ Ἀράχθου συνδέει τὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν Τουρκίαν πλησίον τῆς Ἄρτης. Ἡ Ἄρτα ἔχει πέντε χιλιάδας κατοίκων.

Ἀπὸ τῆς Ἄρτης πορευόμενοι παρὰ τὸν Ἀραχθὸν φθάνομεν μετὰ δώδεκα ὥρας εἰς τὴν κομρόπολιν Καλαρρότας, ἡ ὁποία κεῖται ἐπὶ τῶν μεθορίων Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας.

Ἀπὸ τῶν Καλαρρυτῶν δι' ὁδοῦ πετρώδους καὶ ὄρει-
νης ὑπερβαίνομεν τὸν Πίνδον καὶ καταβαίνομεν μετὰ πο-
ρεῖαν πολλῶν ὥρων εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Τρικκάλων.
Τέλος προχωροῦντες διὰ ταύτης φθάνομεν εἰς τὰ Τρίκ-
καλα.¹

Τὰ Τρίκκαλα διαρρέονται ὑπὸ ἐνὸς παραποτάμου
τοῦ Πηνειοῦ², καὶ εἶναι πρωτεύουσα τοῦ Νομοῦ μετὰ ἑξ
χιλιάδων κατοίκων.

Ἀπὸ τῶν Τρικκάλων βαδίζοντες πρὸς Α. διὰ μέσου
τῆς παχείας καὶ εὐφύρου πεδιάδος τῆς Θεσσαλίας φθά-
νομεν μετὰ ἑκτὴ ὥρας εἰς τὴν κόμην Ζάρκον. Ἐκείθεν
μετὰ ἑκτὴ πάλιν ὥρας διὰ μέσου τῆς παχυτάτης καὶ
εὐφορωτάτης πεδιάδος τῆς Λακίσσης φθάνομεν εἰς τὴν
πόλιν Τύρναβον, ἥ ὁποία κεῖται ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὁχθῆς
ἐνὸς μεγάλου παραποτάμου³ τοῦ Πηνειοῦ. Ὁ Τύρναβος
ἔχει 6 χιλ. κατ.

Λοιπὸν ἀπὸ τῆς Βουλτοῦς διαπλεύσαντες τὸν Ἀμπρακικὸν
κόλπον ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Ἑλβερον, εἴτα δ' εἰς τὴν Ἀρταν,
ἀπὸ τῆς Ἀρτις εἰς τὰς Καλαρρυτάς, ἀπὸ τῶν Καλαρρυτῶν εἰς
τὰ Τρίκκαλα καὶ διαλθόντες τὴν κόμην Ζάρκον ἐφθάσαμεν εἰς
τὸν Τύρναβον.

4. Τρίκκαλα εἶναι καὶ μία κοινὸς πόλις τῆς Κορινθίας ἐν Πε-
λοποννήτῳ.

2. Τοῦ Τρικκαλινιοῦ.

3. Τοῦ Εὐρώπου.

**45. Λάρισα. — Βόλος. — Βελεστίνον. —
Φάρσαλος. — Δομοκός.**

Ἀπὸ τοῦ Τυρνάβου δι' ὁδοῦ εὐθείας καὶ ὁμαλῆς φθά-
νομεν μετὰ τρεῖς ὥρας εἰς τὴν *Λάρισσαν*, ἥ ὁποία κεῖ-
ται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς τοῦ Πηνειοῦ. Ἡ Λάρισα ἔχει
διέφορα ἀνώτερα Δικαστήρια, Γυμνάσιον, Διδασκαλεῖον
καὶ 14 χιλιάδας κατοίκων. Αἱ ὁδοὶ αὐτῆς δὲν εἶναι
πολὺ καθαραί, οἱ δὲ κάτοικοι εἶναι γεωργοί, ἔμποροι καὶ
βιομηχανοί. Πολλοὶ Ἑβραῖοι κατοικοῦσιν ἐν τῇ Λαρίστῃ,
καθὼς καὶ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις τῶν Νέων Ἑπαρχιῶν.

Ἀπὸ τῆς Λαρίσσης διὰ σιδηροδρόμου καταβαίνομεν
εἰς τὸν *Βόλον*. Ὁ Βόλος κεῖται εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Πα-
γασητικοῦ κόλπου, ἔχει δ' χιλ. κατ. καὶ εἶναι πόλις ἐμ-
πορικὴ διὰ ταύτης ἐνεργεῖται τὸ ἐμπόριον τῆς Θεσσα-
λίας· ὁ ἥδη δὲ μάλιστα γινόμενος μεταξὺ Βόλου καὶ
Λαρίσσης σιδηροδρόμος πολὺ θά διευκολύνῃ τοῦτο.

Ἐκεῖ ὅπου κεῖται σήμερον ὁ Βόλος ἔκειντο αἱ ἀρ-
χαῖαι *Παγασαί*, ἐξ ὧν καὶ ὁ Παγασητικὸς κόλπος. Κα-
τωτέρω τῶν Παγασῶν ἔκειντο ἡ ἀρχαία πόλις *Ἰωλκός*,
ἐκ τῆς ὁποίας ὁ Ἰάσων μετὰ τῶν Ἀργοναυτῶν ἐξεστρά-
τευσε κατὰ τῆς Κολχίδος.

Ἀπὸ τοῦ Βόλου ἐπιστρέφοντες πάλιν διὰ τοῦ σιδη-
ροδρόμου Λαρίσσης κἀμνομεν σταθμὸν πλησίον τῆς κώ-
μης τοῦ *Βελεστίνου*. Ὁ Βελεστίνος (Φεραί) εἶναι ἡ πα-
τρίς τοῦ Ῥήγα τοῦ Φεραίου.

Ἀπὸ τοῦ Βελεστίνου ὁδοιποροῦντες φθάνομεν μετὰ

10 ὄρες εἰς τὴν Φάρσαλον (Φέρσαλα), ἣ ὁποία ἔχει 2 χιλ. κατοίκων, ἀσχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον.

Ἀπὸ τῆς Φαρσάλου μετὰ ἐπτὰ ὥρας ρηάνομεν εἰς τὸν Δομοκόν, ὅστις κεῖται πρὸς τοὺς βορείους πρόποδας τῆς Ὄθρυος, πρὸς Β. τῆς Ξενιάδος λίμνης, ἐπὶ βράχου ὑψηλοῦ καὶ κρημνώδους, ἔχει δὲ 1500 κατοίκους.

Λαίπν ἀπὸ τοῦ Τυρνάβου μετὰ τρίωρον πορείαν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Λάρισσαν, ἀπὸ τῆς Λαρίσσης διὰ τοῦ σιδηροδρόμου κατέβημεν εἰς τὸν παράλιον Βόλον, ἀπὸ τοῦ Βόλου μετέβημεν εἰς τὸ Βελεστίνον, ἐκείθεν εἰς τὴν Φάρσαλον καὶ ἀπὸ τῆς Φαρσάλου εἰς τὸν Δομοκόν.

16. Λαμία. — Θερμοπύλαι. — Ἀταλάντη. — Αὐλῆς. — Μιχαθών. — Μιχαρόπου- λον. — Λαύριον. — Ἀθήναι.

Ἀπὸ τοῦ Δομοκοῦ προχωροῦντες πρὸς Ν. δι' ἑδοῦ θρεινῆς ὑπερβαίνομεν τὰ παλαιὰ ὄρια (τὴν σειρὰν τῆς Ὄθρυος) τοῦ βασιλείου ἡμῶν καὶ εἰσερχόμεθα εἰς τὴν Σπερεὴν Ἑλλάδα.

Μετὰ ἐπτὰ ὥρας ρηάνομεν ἀπὸ τοῦ Δομοκοῦ εἰς τὴν Λαμίαν. Ἡ Λαμία εἶναι πόλις κειμένη εἰς τὴν ὥρειαν κοιλιάδα τοῦ Σπεργεῖος ποταμοῦ. Ἡ Λαμία θὰ συνδεθῇ μετὰ τῶν Ἀθηνῶν διὰ σιδηροδρόμου.

Ἀπὸ τῆς Λαμίας βαδίζοντες πρὸς τὰ νοτιοανατολικά διερχόμεθα κατωτέρω τὸν Σπεργεῖον καὶ ρηάνομεν εἰς ἓν μέρος βαλτιώδες μεταξὺ τῆς θαλάσσης καὶ ἐνδὲς ὄρους εἶναι τοῦτο αἰ εἰς ἀζοὶ Θερμοπύλαι. Ἡ δὲ τῶν Θερμο-

πολὼν πολὺ μετεβλήθη σήμερον. Τὸ στενὸν ὅπου ἐπολέμησεν ὁ Λεωνίδας ἐπλατύνθη πολὺ.

Ὁ δὲ Σπερχειὸς σήμερον ἐκβάλλει πλησίον τῶν Θερμοπυλῶν, ἐνῷ εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην αἰ ἐκβολαί του ἦσαν εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Μαλικκοῦ κόλπου. Ὁ Σπερχειὸς διὰ τῆς ἰλῦος (λάσπης), τὴν ὁποίαν συμπαρασύρει, ἐκάλυψε μεγάλην ἔκτασιν τοῦ κόλπου, ὅστις διὰ τοῦτο εἶναι λίαν ἀβαθής. Εἰς τὰς Θερμοπύλας ἐπολέμησεν ὁ Σπαρτιάτης Λεωνίδας τῷ 480 π. Χρ. κατὰ τῶν Περσῶν καὶ ὁ Ἀθηνάσιος Διᾶκος τῷ 1821 κατὰ τῶν Τούρκων.

Ἀπὸ τῶν Θερμοπυλῶν προχωροῦντες πρὸς ἀνατολὰς παρὰ τὴν παραλίαν διερχόμεθα διαφόρους κόμους καὶ χωρία, ἕως ὅθι φθάνομεν εἰς τὴν Ἀταλάντην. Ἡ Ἀταλάντη (1500 κατ.) ἀπέχει δύο ὥρας τῆς θαλάσσης, ἡ δὲ εὐφορος αὐτῆς πεδιάς παράγει ἄφθονον σῖτον.

Ἀπὸ τῆς Ἀταλάντης προχωροῦντες πρὸς τὰ νοτιο-ανατολικά παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς Οἴτης φθάνομεν εἰς ἓν μικρὸν χωρίον, Βαθὸν καλούμενον καὶ ἀπέναντι τῆς Χαλκίδος κείμενον. Τὸ Βαθὸν τοῦτο εἶνε ἡ ἀρχαία Ἀῶλις, εἰς τὴν ὁποίαν συναθροισθέντες οἱ Ἕλληνες ἐξεστράτευσαν κατὰ τῆς Τροίας.

Ἀπὸ τῆς Αὐλίδος ἐξακολουθοῦντες τὴν πορείαν μας φθάνομεν εἰς τὸν Ὠρωπὸν. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ὠρωποῦ μετὰ 7 ὥρας φθάνομεν εἰς τὸν τρισέβδοξον Μαραθῶνα. Ὁ Μαραθὼν εἶναι παρὰ τὴν Πεντέλην. Ἐκεῖ οἱ Ἀθηναῖοι τῷ 490 κατενίκησαν τοὺς Πέρτας.

Ἀπὸ τοῦ Μαραθῶνος βαδίζομεν πρὸς νότον. Πρὸς τὰ

δεξιὰ μας ἀφίνομεν τὴν Πεντέλην καὶ κατωτέρω τὸν Ὑμηττόν. Καὶ μετὰ δατῶ ὄρας ἀπὸ τοῦ Μαραθῶνος φθάνομεν εἰς τὸ χωρίον *Μαρκόπουλον*. Ἐκεῖ ἐξορύσσονται ἐν εἶδος γαιανθράκων,¹ οἱ ὅποιοι χρησιμοποιοῦνται εἰς τὰ ἐργαστήσια τοῦ Παιραιῶς καὶ τῆς Σύρου.

Προχωροῦντες πρὸς νότον διερχόμεθα ἐν ἄλλῳ χωρίῳ² περιστοιχισμένον ὑπὸ κήπων καὶ ἄλλων φυτειῶν καὶ τέλος κάμπτοντες μικρὸν τινα λόφον βλέπομεν τὴν θάλασσαν καὶ τὰς ἐν αὐτῇ νήσους. Εἰς δὲ τὸ βάθος μιᾶς κοιλάδος βλέπομεν σιδηροδρομικὰς ἀμύξας. Ὁ σιδηρόδρομος οὗτος χρησιμεύει διὰ τὰ μεταλλεῖα³ τοῦ μολύβδου, τὰ ὅποια ὑπάρχουσιν εἰς τὸ ἐκεῖ ὄρος *Λαύριον*. Τὰ μεταλλεῖα τοῦ Λαυρίου ἦσαν γνωστότατα εἰς τὴν ἀρχαιότητα. Μετὰ τοῦ μολύβδου δὲ εἶναι καὶ ἄργυρος ἀναμεμιγμένος.

Ἐπὶ τῆς νοτιωτάτης ὑπορείας τοῦ ὄρους παρὰ τὴν θάλασσαν σώζονται τὰ εἰσπία ἀρχαίου ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς (*Καβο-Κολόννας*), ἥ δ' ἄκρα εἶναι τὸ *Σούριον* ἀκρωτήριον.

Ἀπὸ τοῦ Σουνίου ἀναχωροῦντες διὰ τῆς Ἀθηνᾶς φθάνομεν εἰς αὐτὰς ἐκ τῆς ἀνατολικῆς των πλευρᾶς μετὰ δωδεκάωρον πορείαν ἐπὶ ὁδοῦ ἀμυξίτης. Σήμερον σιδηρόδρομος συνδέει τὸ Λαύριον μὲ τὰ περίχωρα τῶν Ἀθηναίων.

Τοιοῦτοτρόπως ἐπανερχόμεθα πάλιν εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἀναχωρήσαντες ἐξ αὐτῶν ἐπορεύθημεν πρὸς δυσμὰς καὶ περιηγήθημεν

1. Αὐγνίτης.

2. Τὴν Κεραιάν.

3. Ἐδὼ ὁ διδάσκαλος ἄ; ἀναπτύξῃ τί ἐστὶ μεταλλεῖον.

τὴν Στερεάν Ἑλλάδα. Ἐπειτα ἐστρέψαμεν πρὸς βορρᾶν, διήλθομεν τὸν Ἀμπερακιὸν κόλπον καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὴν Ἑπαιρὸν ἀπὸ ταύτης δὲ εἰς τὴν Θεσσαλίαν μέχρι τοῦ Βόλου. Ἀπὸ τοῦ Βόλου ἐστρέψαμεν πρὸς νότον, κατωτέρω εἰσήλθομεν πάλιν εἰς τὴν Στερεάν Ἑλλάδα, προσχωρήσαμεν μέχρι τοῦ Λαυρίου καὶ τοῦ Σουνίου καὶ ἐκεῖθεν ἐπανήλθομεν εἰς τὰς Ἀθήνας. Οὕτω ἐληξεν ἡ περιήγησίς μας ἀνὰ τὴν Στερεάν Ἑλλάδα καὶ τὰς Νέας Ἐπαρχίας. Μᾶς μένουσιν ἀκόμη αἱ Νῆτοι.

18.

Συστηματοποίησις καὶ συμπλήρωσις
τῶν περὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῶν
Νέων Ἐπαρχιῶν.

I. Ἡ Στερεὰ Ἑλλάς.

Α'. Νομοὶ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας.

(200 χιλ. κατ.)

Ὅπως ἡ Πελοπόννησος, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ Στερεὰ Ἑλλὰς καὶ αἱ Νέαι Ἐπαρχίαι διακροῦνται εἰς Νομοὺς καὶ οἱ Νομοὶ εἰς Ἐπαρχίας καὶ αἱ Ἐπαρχίαι εἰς Δήμους. Οἱ Νομοὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος εἶναι τρεῖς, αἱ δὲ Ἐπαρχίαι τῆς δέκα πάντε.

Ὁ Νομὸς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας περιλαμβάνει πάντε Ἐπαρχίας. Αὗται εἶναι :

1. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Ἀττικῆς (139 χιλ. κατ.).—

Αὕτη ὄρη ἔχει τὸ Λαύριον, τὸν Ὑμηττόν, τὴν Πεντέλην καὶ τὴν Πάρνηθον· ποταμοὶ δὲ τὸν Κηφισὸν καὶ τὸν Ἰλισσοῦν καὶ ἀκρωτήριον τὸ Σαῦνιον, λιμένα μέγαν δὲ τὸν Πειραιᾶ. Αἱ Ἀθήναι εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἑπαρχίας, τοῦ Νομοῦ καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος. — Πειραιεῖς, ἐπίνειον τῶν Ἀθηναίων, πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ μὲ 25 χιλ. κατοίκων. — Δεκελεία (Τατσί) εἰς τὰς ὑπορείας τῆς Πάρνηθος, ἔπαυλις τοῦ βασιλέως. — Μεγαθῶν, ὀπίσθεν τῆς Πεντέλης. — Κηφισιά, πρὸς Ν. τῆς Δεκελείας. — Λαύριον, χωρίον παρὰ τὸ ὁμώνυμον ὄρος. — Μαρκόπουλον, ἔχον ἀνθρακωρυχεῖα.

2. Ἡ Ἑπαρχία τῆς Αἰγίνης (7 χιλ. κατ.). — Ἐμπροσθεν τοῦ Πειραιῶς καὶ τοῦ Φαλήρου κεῖται ἡ νῆσος Αἶγινα ἐντὸς τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου. Εἰς ταύτην μεταβαίνουνσι τὸ θέρος πολλοὶ Ἀθηναῖοι καὶ Πειραιεῖς. — Αἶγινα, πόλις, πρωτεύουσα τῆς νήσου Αἰγίνης. Ἰγκίστρα, μικρὸν νησίδιον πρὸς Δ. τῆς Αἰγίνης ἐξάρχον ῥατίσκων καὶ οἶνον.

3. Ἡ Ἑπαρχία τῆς Μεγαρίδος (19 χιλ. κατ.). — Πρωτεύουσα ταύτης εἶναι τὰ Μέγαρα. — Ἀπ' Ἀθηναίων μέχρι Μεγάρων ἡ ὁδὸς εἶναι ἀμαζιτή, ἡ δὲ ἀπόστασις 12 ὥρων. Μετ' ὀλίγους μῆνας ἡ συγκοινωνία μεταξὺ Μεγάρων καὶ Ἀθηναίων θὰ γίνηται διὰ σιδηροδρόμου. Αἱ ὁδοὶ τῶν Μεγάρων εἶναι στεναὶ καὶ ἀνώμαλοι, ὁ δὲ πληθυσμὸς τῆς πόλεως 8 χιλιάδες. — Εἰς τὴν Ἑπαρχίαν ταύτην ἀνήκει καὶ ἡ Ἐλευσίς καὶ ἡ νῆσος Σαλαμίς.

4. Ἡ Ἑπαρχία τῶν Θηβῶν (24 χιλ. κατ.). — Αὕτη ἔχει ὄρη τὸν Κιθαιρῶνα καὶ τὸν Ἑλικῶνα καὶ

ποταμὸν τὸν Ἀσωπὸν, ὅστις ἐκβάλλει νοτιώτερον τοῦ πορθμοῦ τοῦ Εὐρίπου παρὰ τὸν Ὠρωπὸν. Πρωτεύουσα τῆς Ἐπαρχίας ταύτης εἶναι αἱ Θῆβαι, (4 χιλ. κατ.). — *Λεῦκτρα* (Λεῦκα) πλησίον τῶν Θηβῶν καὶ *Η. Ιαταιαί* (Κόκλαι), χωρίον, πρὸς νότον τῶν Θηβῶν. — *Αῶλις* (Βαθὺ) ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Εὐρίπου.

5. Ἡ Ἐπαρχία τῆς *Λεβαδείας* (20 χιλ. κατ.). — Ὅρη ἔχει τὸν Ἐλικῶνα πρὸς Ν. καὶ τὸν Παρνασσὸν πρὸς Δ, ποταμὸν δὲ τὸν Κηφισὸν χυνόμενον εἰς τὴν Κωπαΐδα λίμνην. Πρωτεύουσα τῆς Ἐπαρχίας εἶναι ἡ *Λεβαδία* (ἡ *Λεβάδεια*) ἔχουσα 5 χιλ. κατ. — *Χαιρώνεια* (Κάπραινα) πρὸς Β. τῆς Λεβαδείας καὶ πρὸς Δ. τῆς Κωπαίδος· ἐκεῖ τῷ 338 π. Χ. Φίλιππος ὁ Μακεδὼν ἐνίκησε τοὺς Ἑλληνας· ἐκεῖ τότε ἐνεστασιάσθη ἡ δόξα καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑλλάδος. — Ἀγρόχωβα εἰς τοὺς νοτίους πρόποδας τοῦ Παρνασσῦ.

Διοικὸν αἱ πέντε ἐπαρχίαι τοῦ Νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας εἶναι ἡ τῆς Ἀττικῆς, Αἰγίνης, Μεγαρίδος, Θηβῶν καὶ Λεβαδείας.

45.

Β'. Νομὸς Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος.
(150 χιλ. κατ.)

Ὁ νομὸς Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος περιλαμβάνει τέσσαρας Ἐπαρχίας. Αὗται εἶναι :

1. Ἡ Ἐπαρχία τῆς *Φθιώτιδος* (54 χιλ. κατ.). — Αὕτη ὅρη ἔχει τὴν Ὄθρυν πρὸς Β, τὴν Οἶταν πρὸς Ν.

καὶ τὸν Τυμφορηστὸν πρὸς Δ, ποταμὸν δὲ τὸν Σπερχεῖον καὶ πεδιάδα τὴν Λαμιακὴν. Πρωτεύουσα τῆς Ἐπαρχίας ταύτης καὶ ὄλου τοῦ Νομοῦ εἶναι ἡ Λαμία. Πρὸς Α. τῆς Λαμίας ἐπὶ τῆς βορείου παραλίας τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου εἶναι ἡ Στυλὶς (1800 κατ.), ἐπίνειον τῆς Λαμίας· πρὸς Δ. δὲ τῆς Λαμίας εἶναι ἡ Ὑπάτη (1700 κατ.), ἡ ὁποία ἔχει θερμὰ ἰαμακτικὰ ὕδατα.—Τὸ Πτελεόν, μικρὸν χωρίον.—Ἡ Σούρπη, κομμόπολις, βορειότερον τοῦ Πτελεοῦ ἐξάγουσα καπνὸν ἐξαιρετόν.

2. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Λοκρίδος* (24 χιλ. κατ.). — Ἡ βορεῖα παραλία τῆς Λοκρίδος βρέχεται ὑπὸ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου. Ἡ Ἀταλάντη (2 χιλ. κατ.) εἶναι πρωτεύουσα τῆς Λοκρίδος, ἀπέχει δὲ δύο ὥρας τῆς θαλάσσης. Αἱ Θερμοπόλεις εἶναι εἰς τὴν Ἐπαρχίαν τῆς Λοκρίδος.

3. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Παρνασσίδος (29 χιλ. κατ.). — Ὅρος ἐπίσημον ἔχει τὸν Παρνασσόν, ποταμοὺς δὲ πολλοὺς μικροὺς. Πρωτεύουσα ταύτης εἶναι ἡ Ἀμφισσα (Σάλλονα). — Οἱ Δελφοί, (νῦν Καστρί) μικρὸν χωρίον. — Τὸ Χρυσόον. — Τὸ Γαλαξείδιον (4 χιλ. κατ.), πόλις ναυτικῇ.

4. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Δωρίδος (23 χιλ. κατ.). — Πρὸς νότον βρέχεται αὕτη ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Ὅρος ἔχει πρὸς Β. τὸν Κόρακα. Τὸ Αἰδορίκιον (1000 κατ.) εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἐπαρχίας Δωρίδος.

Λοιπὸν αἱ τέσσαρες Ἐπαρχίαι τοῦ Νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος εἶναι ἡ τῆς Φθιώτιδος, ἡ τῆς Λοκρίδος, ἡ τῆς Παρνασσίδος καὶ ἡ τῆς Δωρίδος.

49.

Γ'. Νομός Αιτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας.

(140 χιλ. κατ.)

Ὁ Νομός οὗτος ἔχει ἕξ Ἐπαρχίας. Αὗται εἶναι :

1. Ἡ Ἐπαρχία τοῦ Μεσολογγίου (22 χιλ. κατ.) — Ποταμὸν ἔχει τὸν Εὐήνον καὶ κόλπον τὸν τοῦ Μεσολογγίου, ἀβαθὴ καὶ τεναγώδη, σχηματιζόμενον ὑπὸ τοῦ Πατραϊκοῦ κόλπου. Τὸ Μεσολόγγιον (6500 κατ.) εἶναι πρωτεύουσα τῆς Ἐπαρχίας καὶ ὄλου τοῦ Νομοῦ. Τὸ Αἰτωλικόν, ἐπίσημος κόμνη, ἐπὶ νησιδίου, πρὸς Β. τοῦ Μεσολογγίου.

2. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Ναυπακτίας (26 χιλ. κατ.) Ἡ Ναύπακτος (2 χιλ. κατ.) εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἐπαρχίας ταύτης.

3. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Τριφυρίας (18 χιλ. κατ.) — Ὅρος ἔχει τὸ Παναιτωλικόν, ποταμοὺς δὲ τὸν Εὐήνον πρὸς Α. καὶ τὸν Ἀχελῷον πρὸς Δ. καὶ λίμνας τὴν Τριχωνίδα καὶ τὴν Λυσιμαχίαν. Πρωτεύουσα ταύτης εἶναι τὸ Ἀργεῖριον (5 χιλ. κατ.), τὸ ὁποῖον παράγει καπνόν.

4. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Βορίτσης καὶ Ξηρομέρου (23 χιλ. κατ.) — Πρὸς Δ. βρέχεται αὕτη ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους· πολλὰ δὲ νῆσοι μικρὰ ὑπάρχουσι παρ' αὐτήν. Πρὸς Β. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Ἀμπρακικοῦ κόλπου. Ὅρη ἔχει τὰ Ἀκαρνανικά. Πρωτεύουσα τῆς Ἐπαρχίας ταύτης εἶναι ἡ Βόριτσα (1800 κατ.) εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Ἀμπρακικοῦ κόλπου. Τὸ κλίμα τῆς εἶναι νοσηρόν.

5. Ἡ Ἐπαρχία τοῦ Βάλτου (16 χιλ. κατ.) — Πρωτεύουσα τῆς Ἐπαρχίας ταύτης εἶναι ὁ Καρθασαῖος (2 χιλ. κατ.), ὅστις ἐξάγει βαλανίδιον.

6. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Εὐρυτανίας (35 χιλ. κατ.). — Ἡ Ἐπαρχία αὕτη εἶναι πολὺ ὄρεινῇ. Ὅρος ἔχει τὸν Τυμφρηστόν, πρωτεύουσάν δὲ τὸ Καρπενησίον (2 χιλ. κατ.), ἔνθα ἐρονεύθη τῷ 1823 ὁ Μάρκο-Βότσαρης πολεμῶν κατὰ τοῦ Ὁμῆρ Βριώνη.

Ἔως ἐδῶ τελειώνει ἡ Στερεὰ Ἑλλάς. Αἱ Ἐπαρχίαι ταύτης εἶναι 15, οἱ δὲ Νομοὶ τῆς 3. Κατωτέρω θὰ ἴδωμεν τὰς Νέας Ἐπαρχίας.

Λοιπὸν αἱ ἑξ' Ἐπαρχίαι τοῦ Νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας εἶναι ἡ τοῦ Μεσολογγίου ἡ τῆς Ναυπακτίας, ἡ τῆς Τριγωνίας, ἡ τῆς Βονίτσας καὶ Ξηρομέρου, ἡ τοῦ Βάλτου καὶ ἡ τῆς Εὐρυτανίας.

ΒΟ.

II. Ἡ Θεσσαλία.

A'. Νομὸς Λαρίσσης.

(148 χιλ. κατ.)

Οἱ Νομοὶ τῆς Θεσσαλίας εἶναι δύο, αἱ δὲ Ἐπαρχίαι αὐτῆς ἑνὲς. Ὁ Νομὸς τῆς Λαρίσσης ἔχει ἑξ' Ἐπαρχίας. Αὗται εἶναι:

1. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Λαρίσσης (32 χιλ. κατ.) — Ἡ Λάρισσα (14 χιλ. κατ.) εἶναι ἡ πρωτεύουσα πόλις τῆς Ἐπαρχίας καὶ ὅλου τοῦ Νομοῦ. Ποταμὸν ἔχει τὸν Πηνειόν, πεδιάδα τὴν τῆς Λαρίσσης καὶ ὄρος οὐδέν.

2. Ἡ Ἐπαρχία τοῦ Βόλου (57 χιλ. κατ.). — Ὁ

ρος ἔχει πρὸς Α. τὸ Πήλιον, κόλπον τὸν Παγασητικὸν καὶ πρωτεύουσαν τὸν Βόλον (5 χιλ. κατ.). — Παγασαί. — Βελεστίον.

3. Ἡ Ἐπαρχία τοῦ Ἀλμυροῦ (10 χιλ. κατ.), ὄρος ἔχει πρὸς Ν. τὴν Ὀθρυν. Ὁ Ἀλμυρὸς (3500 κατ.) ἐξάγει ἐξάριστον καπνόν. Κατωτέρω τοῦ Ἀλμυροῦ εἶναι ἡ κομφοπολις *Ηλίταρος* παρ' αὐτῆν οἱ Ἕλληνας τῷ 1878 ἔκαμον ἀψιμαχίαν τινὰς μετὰ τοῖς Τούρκοις.

4. Ἡ Ἐπαρχία Δομοκοῦ καὶ Φαρσάλων (18 χιλ. κατ.). — Αὕτη εἶναι πρὸς Δ. τῆς Ἐπαρχίας Ἀλμυροῦ, πρωτεύουσαν δ' ἔχει τὴν Φάρσαλον (1500 κατ.), ἡ δὲ ποία εἶναι ἐμπορικὴ πόλις. Πρὸς Ν. τῆς Φαρσάλου κεῖται ὁ Δομοκὸς (Θαυμαζία) ἐπὶ βράχου ὑψηλοῦ πρὸς Ν. δὲ τοῦ Δομοκοῦ εἶναι ἡ Εὐνιὰς λίμνη.

5. Ἡ Ἐπαρχία τοῦ Τυρνάβου (15 χιλ. κατ.). — Ἡ Ἐπαρχία αὕτη εἶναι πρὸς Β. τῆς Λαρίσσης, φθάουσα μέχρι τῶν συνόρων τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας.

6. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Ἀγρινίως (13 χιλ. κατ.). — Ἡ Ἐπαρχία αὕτη ἐκτείνεται μετὰ τῆς Ὀσσης καὶ τοῦ Πηλίου, ἔχει ὕδατα ἄρθονα καὶ εἶναι γονιμωτάτη. Πρωτεύουσαν ἔχει τὴν Ἀγρινίαν, (2 χιλ. κατ.).

Λοιπὸν αἱ ἑξ' Ἐπαρχίαι τοῦ Νομοῦ Λαρίσσης, εἶναι ἡ τῆς Λαρίσσης ἡ τοῦ Βόλου, ἡ τοῦ Ἀλμυροῦ, ἡ τοῦ Δομοκοῦ καὶ Φαρσάλων, ἡ τοῦ Τυρνάβου καὶ ἡ τῆς Ἀγρινίως.

§ 1.

Β'. Νομός Τρικκάλων.

(117 χιλ. κατ.)

Ὁ Νομός Τρικκάλων περιλαμβάνει τρεῖς Ἐπαρχίας.
Λύται εἶναι :

1. Ἡ Ἐπαρχία τῶν Τρικκάλων (27 χιλ. κατ.) —

Ἡ Ἐπαρχία αὕτη ἐκτείνεται ἐν τῇ ὁμωνύμῳ πεδιάδι,
διαρρέεται ὑπὸ τοῦ Πηνειοῦ ποταμοῦ καὶ ἔχει πεδιάδα
τὴν τῶν Τρικκάλων, πρωτεύουσάν δὲ τὰ Τρίγκαλα (6
χιλ. κατ.).

2. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Καλαμπάκας (20 χιλ. κατ.).

— Ἡ Ἐπαρχία αὕτη εἶναι πρὸς Β. τῆς τῶν Τρικκάλων.
Αἱ βόρειαι ἄκραι τῆς εἶναι μέρος τῶν συνόρων τῆς Ἑλ-
λάδος. Πρωτεύουσάν ἔχει τὴν Καλαμπάκαν, ἔχουσάν
1100 κατοίκους. Ἡ Καλαμπάκα ἀπέχει τῶν Τρικκάλων
4 ὥρας. Ὅπισθεν τῆς Καλαμπάκας εἶναι τὰ Μετέωρα·
ταῦτα εἶναι βράχοι ὑψηλοὶ καὶ ἀπόκρημνοι, ἐπὶ τῶν
ὁποίων εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τὰ Μοναστήρια.

3. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Καρδίτσας (60 χιλ. κατ.). —

Ἡ Ἐπαρχία αὕτη ἐκτείνεται πρὸς Ν. τῆς Ἐπαρχίας
τῶν Τρικκάλων καὶ πρὸς Δ. τῆς Ἐπαρχίας τῶν Φαρσά-
λων. Πρωτεύουσάν ἔχει τὴν Καρδίτσαν, ἔχουσάν 5 χιλ.
κατοίκων.

Λοιπὸν αἱ τρεῖς Ἐπαρχίαι τοῦ Νομοῦ Τρικκάλων εἶναι ἡ
τῶν Τρικκάλων, ἡ τῆς Καλαμπάκας καὶ ἡ τῆς Καρδίτσας.

32.

III. Ἡ Ἡπειρος.

Νομός Ἀρτης.
(52 χιλ. κατ.)

Ὁ Νομός Ἀρτης περιλαμβάνει δύο Ἐπαρχίας. Αὐταὶ εἶναι :

1. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Ἀρτης (15 χιλ. κατ.).—Πρωτεύουσα τῆς Ἐπαρχίας ταύτης εἶναι ἡ Ἀρτα (5 χιλ. κατ.), κειμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀράχθου ποταμοῦ.

2. Ἡ Ἐπαρχία τῶν Τσουμέρκων (17 χιλ. κατ.).—Αὕτη ἐκτείνεται πρὸς Β. τῆς Ἀρτης παρὰ τὰ τουρκικὰ σύνορα. Πρωτεύουσάν ἔχει τὰ Ἀγναντα (1300 κατ.) καὶ συνορεύει μὲ τὴν Ἐπαρχίαν τῆς Καλαμπάκας. Αἱ Καλαρρῦται εἶναι κομόπολις τῶν Τζουμέρκων, ἐπὶ τῶν συνόρων κειμένη.

Αὗται εἶναι αἱ δύο Ἐπαρχίαι τῆς Ἀρτης.

Ἡ Ἑλλάς πρὸς βορρᾶν συνορεύει μὲ τὴν Τουρκίαν. Τὰ ὅρια εἶναι, ἀπ' ἀνατολῶν, πρῶτον ἡ βορεῖα ἄκρη τῆς Ἐπαρχίας Τυρνάβου, ἀνωτέρω ἐλλίγον τοῦ Πηνειοῦ, δεύτερον ἡ ἄκρη τῆς Ἐπαρχίας τῶν Τρικκάλων, τρίτον ἡ τῆς Καλαμπάκας καὶ τέταρτον ὁ Ἀραχθὸς ποταμός.

Ἐδῶ τελειώνομεν καὶ τὰς Νέας Ἐπαρχίας. Αὗται μετὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος περιλαμβάνουσι Νομούς 6

καὶ Ἐπαρχίας 26. Ὁ δὲ πληθυσμὸς εἶναι τῆς μὲν Στερεᾶς Ἑλλάδος 470 χιλιάδες κατοίκων, τῶν δὲ Νέων Ἐπαρχιῶν 300 σχεδὸν χιλιάδες (265 χιλ. τῆς Θεσσαλίας καὶ 32 χιλ. τῆς Ἡπείρου), τῆς Στερεᾶς δὲ καὶ Ἡπειροθεσσαλίας ὁμοῦ 770 χιλιάδες. Τῶν Ἐπαρχιῶν τῆς Πελοποννήσου ὁ πληθυσμὸς εἶναι 745 χιλιάδες ὥστε ὅσος εἶναι ὁ πληθυσμὸς τῆς Στερεᾶς καὶ τῶν Νέων Ἐπαρχιῶν ὁμοῦ εἶναι σχεδὸν ὁ τῆς Πελοποννήσου μόνον.

Κατωτέρω θὰ ἐξετάσωμεν τὰς νήσους τῆς Ἑλλάδος.

Λοιπὸν αἱ δύο Ἐπαρχίαι τοῦ Νομοῦ Ἀρτης εἶναι ἡ τῆς Ἀρτης καὶ ἡ τῶν Τσουμέρκων. Τὰ βόρεια οὖν τῆς Ἑλλάδος εἶναι ὁ Ἀραχθός, καὶ αἱ Ἐπαρχίαι Καλαμπάκας, Τρικκάλων καὶ Τυρνάβου. Ὁ δὲ πληθυσμὸς Στερεᾶς καὶ Ἡπειροθεσσαλίας ὁμοῦ εἶναι 770 χιλιάδες ψυχῶν.

ΜΕΡΟΣ Γ'.

ΑΙ ΝΗΣΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Ι. ΑΙ ΝΗΣΟΙ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ.

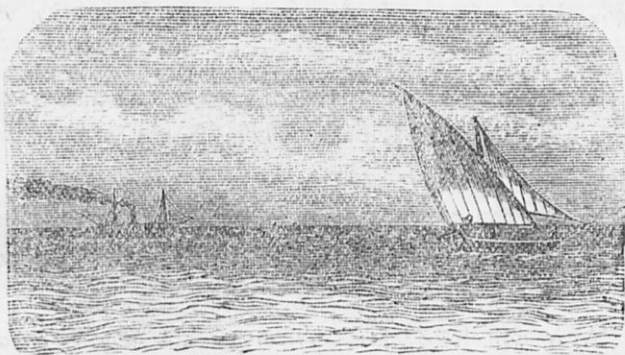
§§. Γενικά τινὰ περὶ νήσων.

Τὸ Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος ἀποτελεῖται οὐχὶ μόνον ἐκ τῆς Πελοποννήσου, τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῶν Νέων Ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ πολλῶν νήσων. Αἱ νῆσοι αὗται εἶναι περὶ τῆς Ἑλλάδος, ἐγκατεσπαρμέναι ἐντὸς τῶν θαλασσῶν, αἱ ὁποῖαι περιβρέχουσιν αὐτήν.

Αἱ νῆσοι τῆς Ἑλλάδος φαίνονται ἐκ τῆς μορφῆς τῶν καὶ ἐκ τοῦ σχήματος τῆς ἀπέναντί των παραλίας τῆς στερεᾶς, ὅτι πάλαι ποτὲ συνέχοντο μετὰ τῆς ἄλλης χερσονήσου, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀπεσπάρσθησαν, ἕνεκα σεισμῶν καὶ ἄλλων ἡρμιστευσθῶν αἰτίων, διότι τὸ σχῆμα ἐκάστης νήσου ἐφαρμόζει ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς ἀπέναντι αὐτῆς στερεᾶς, ὡς π. χ. ἡ μεγάλη νῆσος Εὐβοία ἐφαρμόζει ἐπὶ τῆς βορειοανατολικῆς παραλίας τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἡ Ζάκυνθος ἐπὶ τῶν δυτικῶν κοιλωμάτων τῆς παραλίας τῆς Πελοποννήσου, ἡ Σαλαμίς ἐπὶ τοῦ κόλπου τῆς Ἐλευσίνης κλπ.

Αἱ νῆσοι αὗται εἶναι ἄλλαι μὲν μεγαλείτεροι, ἄλλαι δὲ μικρότεροι. Ἡ μέγιστη πασῶν εἶναι ἡ Εὐβοία.

Διακρίνονται δὲ καὶ αἱ νῆσοι εἰς Νομοὺς καὶ εἰς Ἐπαρχίας καὶ εἰς Δήμους, ἡ δὲ συγκοινωνία γίνεται μεταξύ αὐτῶν δι' ἀτμοπλοίων καὶ ἱστιοφόρων πλοίων. Ἄς ἐπιχειρήσωμεν καὶ εἰς τὰς νήσους τῆς Ἑλλάδος μίαν περιή-

Πλοῖον ἱστιοφόρον καὶ ἀτμοπλοῖον.

γῆσιν. Ἄς ἀρχίσωμεν δὲ ἀπὸ τὰς νήσους, τὰς ὁποίας συναντῶμεν ἄμα τῇ ἐξόδῳ ἀπὸ τοῦ Παγκρητικοῦ κόλπου.

Λοιπὸν τὸ σχῆμα καὶ ἡ μορφή τῶν νήτων μαρτυρεῖ ὅτι αὗται ἀποτελοῦν ποτὲ μέρος τῆς σπεραῖς γῆς, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀπεσπάζθησαν· ἡ δὲ συγκοινωνία γίνεται μεταξύ αὐτῶν διὰ πλοίων ἱστιοφόρων ἢ δι' ἀτμοπλοίων.

ΣΗ. Ἡ Εὐβοία.

Τὰ ἡκρωτήρια τῆς Εὐβοίας καὶ ὁ πορθμὸς τοῦ Εὐβοίου.

Ἄμα διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου ἢ δι' ἱστιοφόρου πλοίου

εξέλθωμεν τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου καὶ ἀρχίσωμεν ν' ἀνχωόμεθα εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος θὰ ἴδωμεν δεξιόθεν ἡμῶν μεγάλην ἔκτασιν ξηρᾶς καὶ ὀλίγον ἀπώτερον ἐν ἀκρωτήριον αὐτῆς. Τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο εἶναι τὸ ἐνδοξον Ἀρτεμίσιον, ἡ δὲ ξηρὰ εἶναι ἡ μεγάλη νῆσος *Εὐβοία*.

Ἐξακολουθοῦντες τὸν πλοῦν παρὰ τὴν βορειοανατολικὴν παραλίαν τῆς Εὐβοίας φθάνομεν εἰς ἐν ἄλλο ἀκρωτήριο περὶ τὸ μέσον αὐτῆς, ὅπου ἡ νῆσος ἔχει τὸ μέγιστον πλάτος τῆς. Κατωτέρω φθάνομεν εἰς τὸν Καφηρέα (Καθοδόρον), ὅστις εἶναι τὸ ἀνατολικώτατον ἀκρωτήριο τῆς νήσου.

Ἀπὸ τοῦ Καφηρέως φθάνομεν εἰς τὸν Γεραιστόν καὶ ἐκεῖθεν ἐξακολουθοῦντες κόμπτομεν καὶ εἰσπρχόμεθα εἰς τὴν μεταξὺ Εὐβοίας καὶ Στερεᾶς Ἑλλάδος στενὴν λωρίδα τῆς θαλάσσης.

Ἐξακολουθοῦντες τὸν πλοῦν τοῦ πόρου τούτου φθάνομεν εἰς ἐν μέρος, ὅπου τόσον εἶναι στενὸς ὁ πόρος, ὥστε γέφυρα συνδέει τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα μὲ τὴν νήσον Εὐβοίαν. Τὸ πλάτος τῆς θαλάσσης ἐκεῖ μόλις εἶναι δέκα μέτρων. Ὁ στενὸς οὗτος πόρος τῆς θαλάσσης καλεῖται πορθμὸς τοῦ Εὐρίπου. Ἐκεῖ εἶναι ἐπὶ τῆς Εὐβοίας καὶ ἡ πόλις Χαλκίς.

Τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης, ῥέοντα ὡς ποταμός, σχηματίζουσιν εἰς τὸν πορθμὸν τοῦ Εὐρίπου ῥεύμα ὀρμητικώτατον, τὸ ὁποῖον ὅταν ῥέῃ ἐμποδίζει τὴν διάβασιν τῶν πλοίων.

Ἀπὸ τοῦ πορθμοῦ προχωροῦμεν πρὸς τὰ βορειοδυ-

τικά μεταξύ τῆς νήσου καὶ τῆς Στερεᾶς, ἕως οὗ φθάνομεν εἰς τὸ ἀκρωτήριο τῆς Εὐβοίας Κήλαιον, τὸ ὁποῖον φαίνεται ὡς νὰ εἶναι πῶμα τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου.

Ἀπὸ τοῦ Κηναίου κάμπτοντες πρὸς τὰ βορειοανατολικά φθάνομεν πάλιν εἰς τὸ στόμιον τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου, ὁπόθεν τὸ πρῶτον ἀνεχωρήσαμεν. Ἀπέναντι τῆς εἰσόδου τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου εἶναι εἰς μικρὸς λιμὴν τῆς Εὐβοίας. Ἐδῶ σταματῶμεν. Εἰμεθα εἰς τοὺς Ὠρεοὺς.

Λοιπὸν περιπλεύσαντες τὴν Εὐβοίαν εἶδομεν τὸ Ἀρτεμισίον ἀκρωτήριο, τὸν Καφηρέα, τὸν Γεραιστόν, τὸν πορθμὸν τοῦ Εὐρίπου, τὸ Κήναιον καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τοὺς Ὠρεοὺς.

§§. Οἱ Ὠρεοί. — Τὸ Ξηροχώριον. — Ἡ Αἰδηψός. — Τὸ Τελέθριον ὄρος. — Ἡ Ἀγία Ἄννα. — Τὸ Κανδάλιον ὄρος. — Ἡ Δέρφς, ὄρος. — Ὁ Αἰλάντος, ποταμός.

Ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου περιπλεύσαντες τὴν Εὐβοίαν μέχρι τῶν Ὠρεῶν εἶδομεν τὰ ἀκρωτήρια αὐτῆς καὶ τὸν πορθμὸν τοῦ Εὐρίπου. Ἄς ἀφήσωμεν τώρα τὸ πλοῖον καὶ ἂς εἰσέλθωμεν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς νήσου.

Τὸ μέρος εἰς τὸ ὁποῖον ἀπεβιβάσθημεν εἶναι ἐν μικρὸν χωρίον παράλιον, οἱ Ὠρεοί. Οἱ Ὠρεοί εἶναι τὸ ἐπίγειον τοῦ Ξηροχωρίου. Τὸ Ξηροχώριον εἶναι μικρὰ με-

σύγειος πόλις (3 χιλ. κατ.), φθάνομεν δ' εἰς αὐτὴν βαδίζοντες ἐκ τῶν Ὁρεῶν μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν πρὸς Α. διὰ μέσου πεδιάδος, εἰς τὴν ὁποίαν σπεύρουσι δημητριακοὺς καρπούς.

Ἀπὸ τοῦς Ὁρεοῦς στρέφοντες πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ διερχόμεθα πλησίον ὕρου τινὸς δασώδους καὶ μετὰ τέσσαρας ὥρας φθάνομεν εἰς ἓνα μικρὸν λιμένα. Εἰς τὸν μυχὸν τοῦ λιμένος τούτου κεῖται μία κομφοπολις, ἡ ὁποία καλεῖται *Αἰδοηφόρ*. Ἡ Αἰδοηφόρ εἶναι ἐπίσημος διὰ τὰ θερμὰ ἱαματικὰ λουτρά της. Πολλοὶ πάσχοντες βρουματισμοὺς καὶ ἄλλα νοσήματα μεταβαίνουνσιν ἐκεῖ τὸ θέρος καὶ ἰατρεύονται.

Ἀπὸ τῆς Ἀδοηφοῦ βαδίζοντες πρὸς Α. διερχόμεθα τὸ δασώδες ὕρος Τελέθριον καὶ μετὰ 10 ἕως 12 ὥρας φθάνομεν εἰς μίαν κόμην ἡ ὁποία καλεῖται *Ἀγία Ἄννα* (1300 κατ.).

Ἀπὸ τῆς Ἀγίας Ἄννης προχωροῦντες πρὸς Ν. διερχόμεθα διὰ μέσου κοιλάδων δασωδῶν ἀφίνοντες πρὸς τὰ δεξιὰ τὸ ὕρος *Καρδήλιον*¹ καὶ πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἐν ἄλλῳ ὕρῳ.² Τέλος εἰσερχόμεθα εἰς εὐρείαν τινὰ πεδιάδα κατὰφυτον ἀπὸ ἀμπέλους· εἶναι ἡ πεδιάς τῆς Χαλκίδος.³ Πρὸς ἀνατολὰς τῆς πεδιάδος ταύτης ἐκτείνεται ἐν ὕρῳ, τὸ ὁποῖον καλεῖται *Αἰθρος*. Ἀπὸ τῆς Αἰθροῦς ταύτης πηγάζει ὁ *Ἀήλιαντος* ποταμός· ὅστις διαρρέει τὴν

1. Ἔχει ὕψος 1210 μέτρα.

2. Τὴν Πυξερῖαν.

3. Τὸ Ἀήλιαντον πεδῖον.

πεδιάδα τῆς Χαλκίδος καὶ ἐκβάλλει νοτιώτερον τοῦ Εὐ-
ρίπου. Τέλος φθάνομεν εἰς τὴν πόλιν Χαλκίδα.

Λοιπὸν ἀπὸ τῶν Ὑπερῶν μετέβημεν εἰς τὸ Ξηροχώριον, ἀπὸ
τοῦ Ξηροχωρίου εἰς τὴν Αἰδηψόν, ἡ ὁποία ἔχει θερμὰ λουτρά,
ἀπὸ τῆς Αἰδηψοῦ εἰς τὴν Ἀγ. Ἀνναν καὶ ἀπὸ ταύτης τέλος εἰς
τὴν Χαλκίδα. Ὅρη διήλθομεν τὸ Τελέθριον, εἶδομεν δὲ τὸ Καν-
δήλιον καὶ τὴν Δίφυον.

56. Χαλκίς. — Ἑρέτρια ἢ Νέα Ὑάρά. —
Ἀλιθέριον. — Ὀχη, ὄρος. — Κάρυστος.

Ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Χαλκίδα. Ἡ Χαλκίς εἶναι ἐπὶ
ὁραίας θέσεως ἐκτισμένη. Ὁ στενότατος πορθμὸς τοῦ
Εὐρίπου εἶναι ἀκριβῶς ἔμπροσθεν τῆς πόλεως ταύτης· γέ-
φυρα δὲ κινητὴ συνδέει τὴν πόλιν μὲ τὴν ἀπέναντι Στε-
ρεάν Ἑλλάδα. Εἰς τὴν Χαλκίδα κατοικοῦσι καὶ τινες
Ἑβραῖοι καὶ ὀλίγοι Μωαμεθανοί· ὅλος δὲ ὁ πληθυσμὸς
τῆς ἀνέρχεται εἰς ἑπτὰ χιλιάδας.

Εἰς τὸ ἀντίθετον τῇ Χαλκίδι ἄκρον τῆς Εὐβοίας
ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας αὐτῆς εἶναι ἡ πόλις Κύμη,
παρὰ τὴν ὁποίαν ἐξάγονται γαιάνθρακες. Ἡ Κύμη ἔχει 4
χιλ. κατοίκων.

Ἀπὸ τῆς Χαλκίδος ἐξακολουθοῦντες τὴν πορείαν μας
διερχόμεθα διὰ τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἑρετρίας, ἡ ὁποία
σήμερον καλεῖται Νέα Ὑάρά.

Ἀπὸ τῶν Ν. Ψαρῶν φθάνομεν εἰς τὸ χωρίον Ἀλι-
θέριον. Ἐκεῖθεν στρέφοντες πρὸς Ν. διερχόμεθα πλη-
σίον μιᾶς λίμνης, ἡ ὁποία καλεῖται Λόστα.

Κατωτέρω τῆς Δύστης ἡ ὁδὸς εἶναι ἀλλαχρῶ μὲν ἐμαλῇ, ἀλλαχρῶ δὲ ἀνώμαλος, ἕως οὗ φθάνομεν εἰς τὸ ὄρος "Οχνη", τὸ ὅποιον κεῖται ἐπὶ τῆς νοτίης ἄκρας τῆς Εὐβοίας καὶ ἔχει ὕψος 1400 μέτρων. Ἐκ τῆς "Οχνης" ἐξορύσσονται καύσιμοι γαιάνθρακες (λυγνῖται). Ἐκεῖ ἀπαντῶσι καὶ διάφορα μεταλλικὰ στρώματα τοῦ ἐδάφους. Τὸ ἀνθρακωρυχείον τῆς "Οχνης" εἶναι πλησίον τοῦ Καρύστου.

Βαδίζοντες ἐπὶ τῶν διακλαδώσεων τῆς "Οχνης" φθάνομεν εἰς τὴν πόλιν Κάρυστον. Ἡ Κάρυστος κεῖται εἰς τοὺς νοτίους πρόποδας τῆς "Οχνης" καὶ ἔχει καλὸν λιμένα. Πλησίον τῆς Καρύστου ὑπάρχουσι πολλὰ πλοῦσια μεταλλεῖα χαλκοῦ, μολύβδου καὶ ἀργύρου. Ἡ Κάρυστος ἐξάγει ἐνομαστὸν μέλι, λευκὸν οἶνον, λεμόνια κλπ. Ἡ Κάρυστος ἔχει τέσσαρας γιλιάδας κατοίκων.

Λοιπὸν ἡ Χαλκίς εἶναι ἡ μεγίστη τῶν πόλεων τῆς Εὐβοίας ἐπὶ τοῦ Εὐρίπου κειμένη. Ἀπέναντι ταύτης ἔκειτο ἡ ἀρχαία Αὐλῆς. Ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἄκρας, τῆς ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐπιμήκους Εὐβοίας, κεῖται ἡ Κύμη, ἐξ ἧς ἐξάγονται γαιάνθρακες. Ἀπὸ τῆς Χαλκίδος μετέβημεν εἰς τὰ Νέα Ψαρά, ἀπὸ τούτων δὲ εἰς τὸ Ἀλιθέριον καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀλιθερίου εἰς τὴν Κάρυστον, κειμένην εἰς τοὺς νοτίους πρόποδας τῆς "Οχνης".

Β. Σκίαθος. — Σκόπελος. — Ἀλόνησος. — Σκῦρος.

Ἐπανερχόμεθα εἰς τοὺς Ὠρεοὺς. Ἐκείθεν μὲ τὸ πλοῖόν μας ἐξακολουθοῦμεν τὸν πλοῦν διευθυνόμενοι πρὸς τὰς νήσους, αἱ ὅσαι εἶναι πρὸς Β. τῆς Εὐβοίας.

Θὰ φθάσωμεν πρῶτον εἰς τὴν νῆσον *Σκιάθου*. Ἡ *Σκίαθος* εἶναι νῆσος ὀρεινὴ, ἔχει δὲ 3 χιλ. κατοίκων καὶ λίμνην ἀσφαλτέστινον.

Ἀπὸ τῆς *Σκιάθου* θὰ φθάσωμεν εἰς τὴν *Σκόπελον*. Ἡ *Σκόπελος* εἶναι μεγάλαιτέρη τῆς *Σκιάθου*, ἐξάγει δὲ ἀπὸ τῆς καλὰ, οἶνον καὶ κεράσια. Πρωτεύουσά τινος εἶναι ἡ πόλις *Σκόπελος*, ἡ ὁποία ἔχει τέσσαρες χιλιάδας κατοίκων. Ἀπὸ τῆς *Σκοπέλου* φθάνομεν εἰς τὴν *Ἀλόνησον*.

Ἀπὸ τῆς *Ἀλονήτου* πλείοντες πρὸς νότον φθάνομεν εἰς τὴν *Σκύρον*, ἡ ὁποία καῖται ἀπέναντι τῆς *Κύμης*. Εἰς τὴν *Σκύρον* ὑπάρχει γένος τι μικροτέρων ἵππων, οἱ ὅποιοι φέρουσι τὸ ὄνομα *Καρυστινοὶ ἵπποι*. Ἡ *Σκύρος* ἔχει 3300 κατ.

Ἡ *Σκιάθος*, ἡ *Σκόπελος*, ἡ *Ἀλόνητος*, ἡ *Σκύρος* καὶ ἄλλαι τινὲς νησίδες καλοῦνται ὅλα ὅμοι μὲ μίαν ὀνομασίαν *Σποράδες νῆσοι*.

Λοιπὸν ἀπὸ τῶν ὀρειῶν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν *Σκιάθον*, ἀπὸ τῆς *Σκιάθου* εἰς τὴν *Σκόπελον*, ἀπὸ ταύτης εἰς τὴν *Ἀλόνητον* καὶ ἀπὸ τῆς *Ἀλονήτου* εἰς τὴν *Σκύρον*, ἡ ὁποία ἔχει τοὺς ὠραίους μικροτέρους ἵππους.

28. Ἀνδρος. — Τήνος.

Ἀπὸ τῆς *Σκύρου* πλείοντες πρὸς νότον ἔχομεν πρὸς τὰ δεξιὰ τὴν *Εὐβοίαν*, φθάνομεν εἰς τὸν τρικυμιάδην *Καπάρειαν* καὶ κατωτέρω εἰς μίαν ἄλλην ὠραίαν νῆσον εἶναι αὕτη ἡ *Ἀνδρος*. Ἡ *Ἀνδρος* φθάνεται ὡς συνέχει

τῆς Εὐβοίας, χωρίζομένη ἀπὸ ταύτης διὰ στενοῦ πορθμοῦ.

Ἡ Ἀνδρος ἔχει εἰς πολλὰ μέρη ὠραίας καὶ τερπνὰς πεδιάδας κατὰ φύτους ἀπὸ λεμονέας, πορτοκαλλέας καὶ ἀμπέλους. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἀνδρου εἶναι ὀλίγον ὄρεινόν, τὸ δὲ κλίμα αὐτῆς δροσερὸν καὶ ὑγιερὸν. Ἀφθονα ὕδατι ἀρδεύουσι τὴν Ἀνδρον, ἐνῶ αἱ ἄλλαι νῆσοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον στεροῦνται τοιούτων.

Τῆς Ἀνδρου πρωτεύουσα εἶναι ἡ μικρὰ πόλις Ἀνδρος ἔχουσα δύο χιλιάδας κατοίκων, ἀσχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν καὶ μάλιστα τὴν ναυτιλίαν. Χωρὶς τῆς Ἀνδρου εἶναι τὰ ὠρεῖα Λάμυρα, τὸ Κόρθιον καὶ ἄλλα.

Μετὰ τὴν Ἀνδρον, ὡς συνέχεται ταύτης εἶναι ἡ νῆσος Τήνος. Στενὸς καὶ τρικυμιώδης πορθμὸς χωρίζει τὴν Τήνον ἀπὸ τῆς Ἀνδρου. Ἡ Τήνος εἶναι μικροτέρα καὶ πετρωδεστέρα τῆς Ἀνδρου. Χωρὶς ὅμως τινὰ αὐτῆς εἶναι λίαν καλῶς καλλιεργημένα.

Τῆς Τήνου πρωτεύουσα εἶναι ἡ μικρὰ πόλις Τήνος, ἔχουσα τὸν λαμπρὸν ναὸν τῆς Εὐαγγελιστρίας, τὸν ὅποιον χιλιάδες προσκυνητῶν ἐπισκέπτονται δις τοῦ ἔτους (τὴν 25 Μαρτίου καὶ τὴν 15 Αὐγούστου). Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως Τήνου εἶναι δύο χιλιάδες, ἄνθρωποι οὐχὶ πολὺ φιλόξενοι καὶ ὀλίγον φιλόπονοι, ἐνῶ οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων τῆς Τήνου εἶναι καὶ φιλόξενοι καὶ ἐργατικοί.

Τὰ χωρὶς τῆς Τήνου εἶναι πολλὰ. — Ὁ Πύργος, πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἀνδρου, ἐπίσημος διὰ τὰ πράσινα καὶ λευκὰ μάρμαρά του, τὰ Ἰστέργια καὶ ἄλλα.

Εἰς τὴν Τήνον κατοικοῦσι πολλοὶ δυτικοὶ τὸ θεήσκειυμ.χ.

Λοιπὸν φθάσαντες εἰς τὴν "Ανδρον εἶδομεν ὅτι αὕτη εἶναι ὠ-
ραία νῆτος με ἀφθονα ὕδατα, τὰ ὅποια ἀρδεύουσι τοὺς ἀγροὺς
τῶν Ἀνδρίων. Τὰ Ἀζμυρα καὶ τὸ Κόρθιον εἶναι χωρία τῆς "Αν-
δρου. Στενότατος τρικυμιώδης πορθμὸς χωρίζει τὴν "Ανδρον ἀπὸ
τῆς Τήνου. Ἡ Τήνος εἶναι ἐπίσημος διὰ τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν τῆς
Εὐαγγελιστρίας.

59. Μύκονος. — Ἀήλος. — Νάξος. — Πάρος.

Κατωτέρω τῆς Τήνου ἐπὶ τῆς αὐτῆς σειρᾶς εἶναι ἡ
πετρώδης καὶ ξηρὰ νῆτος Μύκονος, μικροτέρα τῆς Τή-
νου. Οἱ κάτοικοι τῆς Μυκόνου εἶναι ἄνθρωποι λίαν φιλό-
ξενοι. Ἡ νῆτος αὕτη εἶναι ἐπίσημος διὰ τὸν ἀρχαῖον
ναὸν τῆς Περθένου (νῦν *Tourliarῆς*), τὸν ὅποιον πολλοὶ
προσκυνηταὶ ἐπισκέπτονται κατ' ἔτος, τὴν 15 Αὐγού-
στου, ὅτε πανηγυρίζει.

Ἡ Μύκονος ἔχει ὠρκίαις τινὰς ἐξοχάς, αἱ ὁποῖαι κα-
θιστῶσιν αὐτὴν λίαν προσριλῆ εἰς τοὺς ἐπισκεπτομένους
αὐτήν.

"Εμπροσθεν τῆς Μυκόνου, πρὸς δυσμὰς αὐτῆς, εἶναι
ἡ μικρὰ νῆτος Ἀήλος, ἡ ὅποια κατέχει τὸ κέντρον ὅ-
λων τῶν ἄλλων, αὗται δὲ κεῖνται κύκλῳ αὐτῆς. Διὰ
τοῦτο μάλιστα καὶ καλοῦνται *Κυκλάδες νῆσοι*. Ἡ Ἀή-
λος εἰς τὴν ἀρχαίότητι θεωρεῖτο ἱερὰ νῆτος, καὶ διὰ
τοῦτο δὲν ἐπετρέπετο ἐπ' αὐτῆς οὔτε τοκετὸς οὔτε θά-
νατος. Σήμερον χρησιμεύει αὕτη ὡς λοιμοκαθαρτήριον.

Ἀπὸ τῆς Μυκόνου πλέοντες πρὸς Ν. φθάνομεν εἰς
τὴν νῆσον Νάξον. Ἡ Νάξος εἶναι ἡ μεγίστη καὶ ὠραιο-

τάτη τῶν Κυκλάδων νήσων, εἶναι ἡ βασιλεὺς ὄλων. Παράγει οἶνον ἐξαίρετον καὶ ἐξάγει ἐν σκληρότατον ὄρυκτόν, σμύριδα καλούμενον, μὲ τὸ ὅποιον προστρέβοντες καθιστῶσι λεῖα καὶ στίλβοντα διάφορα ἀντικείμενα τέχνης, ὡς τὴν ὕαλον, τὸ μάρμαρον, τὸν σίδηρον, κλπ. Ἡ Νάξος ἐξάγει προσέτι λευκὰ μάρμαρα καὶ μέταλλα ἐξ ὄλων τῶν εἰδῶν, ὡς ἄργυρον, χρυσόν, σίδηρον, ἀλλ' εἰς ἐλαχίστην καὶ ἐπομένως ἀσήμικτον ποσότητα.

Λεμονέαι, πορτοκαλλέαι, κιστρέαι καὶ ροδέαι ὑπάρχουσιν ἄφθονοι εἰς τὴν Νάξον· πρὸς τοῦτοις δὲ μωρέαι, ἐλαῖαι, συκῆ καὶ βάμβυξ. Πρωτεύουσα τῆς Νάξου εἶναι ἡ πόλις Νάξος, ἔχουσα δύο χιλιάδας κατοίκων καὶ οὕτω ἐκτισμένη ἐπὶ λόφου. Κομόπολις ἐπίσημος τῆς Νάξου εἶναι ἡ Ἀπειρανθοῦς, ἔχουσα 1800 κατοίκους· ἑτέρα εἶναι τὸ Φιλότιον καὶ ἄλλαι.

Ἀπὸ τῆς Νάξου πλείοντες πρὸς δυσμὰς αὐτῆς φθάνομεν εἰς τὴν Πάρον, ἐπίσημον διὰ τὰ λευκὰ μάρμαρά της, διὰ τὸ περίφημον ἐργαστάσιον τῶν μαρμάρων καὶ διὰ τὸν ἀρχαῖον καὶ ὠραῖον ἐκατόμυυλον ναὸν τῆς Παρθένου, ὅστις καλεῖται σήμερον Ἑκατομυυλιαγή. Οἱ κάτοικοι τῆς Πάρου εἶναι φιλόξενοι λίαν. Πλησίον τῆς Πάρου εἶναι ἄλλη τις μικρὰ νῆσος, ἡ ὅποια καλεῖται Ἀντίπαρος ἢ Ὠλίαρος, περίφημος διὰ τὸ ἐπ' αὐτῆς μέγα σπήλαιον καὶ διὰ τὰ μεταλλεῖά της.

Λοιπὸν ἀπὸ τῆς Τήνου ἐρθάταμεν εἰς τὴν πετρώδη Μύκονον, πλησίον τῆς ὁποίας εἶναι ἡ Δῆλος, ἀπὸ τῆς Μυκόνου δὲ εἰς τὴν ὠραίαν Νάξον καὶ ἐκείθεν εἰς τὴν μαρμαροῦχον Πάρον.

**60. Σύρος. — Γύαρος. — Κέα. —
Κύβνος. — Σέριφος.**

Ἀπὸ τῆς Πάρου πλέοντες πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ αὐ-
τῆς φθάνομεν μετὰ πλοῦν τριῶν σχεδὸν ὥρων εἰς τὴν
νῆσον Σύρον. Αὕτη εἶναι μικρὰ μὲν, ἀλλ' ἡ ἐπισημο-
τάτη ὅλων τῶν Κυκλάδων νήσων. Εἶναι ἡ πρωτεύουσα
τοῦ Νομοῦ τῶν Κυκλάδων, διενεργεῖ μέγχι ἐμπόριον καὶ
ἔχει 28 χιλιάδας κατοίκων. Πρωτεύουσα τῆς νήσου εἴ-
ναι ἡ Ἐρμούπολις, πόλις ἐμπορικωτάτη ἔχουσα 22 χιλ.
κατοίκων. Ἡ Ἐρμούπολις εἶναι ἐκ τῶν δευτερευουσῶν
πόλεων τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ νῆσος Σύρος εἶναι πετρώδης, τραχεῖα καὶ ὄρεινῇ
οἱ κάτοικοι ὅμως αὐτῆς διὰ τῆς μεγάλης φιλοπονίας τῶν
κατοικοῦσι νὰ ἔχωσιν ὠραιοτάτους λαχχνοκήπους, ἐκ
τῶν ὁποίων πολὺ πρωΐμως κατ' ἔτος εἰσάγονται ἄρθροισι
τομαῖται, κολοκύθαι, κύκλοι καὶ ἄλλα κηπεύματα.

Ἡ Σύρος εἶναι πόλις πλουσίη, ἔχει ὠραῖον λιμένα,
διάφορα ἐργαστήσια, λιθοστρώτους ὁδούς τῆς
καὶ τερπνοτάτης ἐξοχᾶς· στερεῖται ὅμως ὕδατος καὶ διὰ
τοῦτο ἀναγκάζονται νὰ φέρωσι τοῦτο μακρόθεν ὀλίγον,
ἢ νὰ συνάγωσιν ἐντὸς κιστερῶν τὸ βρόχιμον ὕδωρ τοῦ
χειμῶνος, διὰ νὰ το ἔχωσι τὸ θέρος. Οἱ κάτοικοι τῆς
Σύρου εἶναι φιλόξενοι, εὐγενεῖς καὶ ἀνεπτυγμένοι λίαν.

Ἀνωθεν τῆς Ἐρμούπολεως (Σύρου), σχεδὸν συνεχο-
μένη μετ' αὐτῆς, εἶναι ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ ἡ Ἄνω Σύ-
ρος λεγομένη. Ἐν αὐτῇ κατοικοῦσι (5 χιλ. κατ.) δυτι-

καὶ τὸ θρήσκευμα, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουσι πολλὰς σχέσεις μετὰ τοὺς κατοίκους τῆς Ἑρμουπόλεως· λέγονται δὲ κοινῶς *Φραγκοσυριακοὶ* καὶ εἶναι ἄνθρωποι μὴ ἀγαπῶντες τὴν καθαριότητα καὶ εἰς ἄκρον φανατικοὶ ὡς πρὸς τὴν ὀρθοκρίαν.

Ἀπὸ τῆς Σύρου πλέοντες πρὸς τὰ βραιοδυτικὰ περριχόμεθα τὸ ἀκατοίκητον νησίδιον *Γύαρον* καὶ φθάνομεν εἰς τὴν *Κέα*. Ἡ *Κέα* ἢ *Κέως* κεῖται πρὸς Δ. τοῦ *Σουνίου* καὶ ἔχει 4 500 κατοίκους.

Ἀπὸ τῆς *Κέας* φθάνομεν εἰς τὴν *Κύθιον* (3000 κατ.), ἡ ὁποία εἶναι ἐπίσημος διὰ τὰ θερμὰ λουτρά της καὶ καλεῖται κοινῶς *Θερμά*.

Ἀπὸ τῆς *Κύθιου* φθάνομεν εἰς τὴν *Σέριφον*. Ἡ *Σέριφος* εἶναι στρογγύλη τὸ σχῆμα, μικρὰ τὸ μέγεθος καὶ πετρώδης τὴν σύστασιν ἔχει δὲ 3 χιλ. κατοίκων.

Λοιπὸν ἀπὸ τῆς *Πάρου* ἐφθάσαμεν εἰς τὴν ἐμπορικωτάτην καὶ πλουσιωτάτην νῆσον *Σύρον*, τῆς ὁποίας πρωτεύουσα εἶναι ἡ Ἑρμούπολις (ἢ *Σῦρος*). Παρὰ τὴν Ἑρμούπολιν ἐπὶ τινος λόφου κεῖται ἡ Ἄνω *Σῦρος*, κατοικουμένη ὑπὸ δυτικῶν. Ἀπὸ τῆς *Σύρου* ἀποπλεύσαντες παρήλθομεν τὴν μικρὰν *Γύαρον* καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν *Κέα*, ἀπὸ δὲ ταύτης εἰς τὴν *Κύθιον* μετὰ τὰ θερμὰ λουτρά της, καὶ ἀπὸ τῆς *Κύθιου* εἰς τὴν *Σέριφον*.

61. Κίμωλος.—Μήλος.—Ρολέανδρος.— Σίκινος.—Ἴος.—Ἀμοργός.—Ἀνάφη.

Ἀπὸ τῆς *Σερίφου* πλέοντες πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ φθάνομεν εἰς τὴν μικρὰν καὶ ἄγονον νῆσον *Κίμωλον*,

ἡ ὁποία ἔχει θερμὰς πηγὰς καὶ ἐξάγει Κιμωλίαν γῆν, δι' ἧς γράφομεν ἐπὶ τοῦ μελανοπίνακος.

Ἀπὸ τῆς Κιμώλου φθάνομεν εἰς τὴν *Μῆλον*. Ἡ Μῆλος ἐξάγει θεῖον καὶ μυρολίθους, ἔχει θερμὰς πηγὰς καὶ εἶναι λίαν εὐφορος. Ὁ λιμὴν τῆς Μήλου εἶναι ἀριστος. Ταύτης πρωτεύουσα εἶναι ἡ πόλις *Μῆλος*, ἡ ὁποία κεῖται εἰς τὴν βορειοδυτικὴν περαλίαν τοῦ λιμένος ἐπὶ ὑψηλῆς κορυφῆς γῆς καὶ ἔχει γιλιούς κατοίκους. Ὅλη ἡ νῆσος ἔχει 3600 κατοίκους.

Ἐξερχόμενοι ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Μήλου καὶ κάμπτοντες αὐτὴν πλέομεν πρὸς ἀνατολάς. Φθάνομεν εἰς τὴν μικρὰν νῆσον *Φολέγανδρον*. Ἀπὸ τῆς Φολεγάνδρου φθάνομεν εἰς τὴν ἴσην σχεδὸν πρὸς ταύτην *Σίκινον*.

Ἀπὸ τῆς Σικίνου πλέοντες μεταβλίνομεν εἰς τὴν *Ἴον*. Αὕτη ἔχει καλὸν λιμένα καὶ 2 200 κατοίκους.

Ἀπὸ τῆς *Ἰου* μεταβλίνομεν εἰς τὴν ἐπιμήκη νῆσον *Ἀμοργόν*. Αὕτη εἶναι κρημνώδης καὶ δασώδης, παράγει δημητριακοὺς καρποὺς καὶ ἔχει ὅλη ἡ νῆσος 2 400 κατοίκους καὶ ὠραῖον λιμένα. Ἐν Ἀμοργῷ ἐξάγεται ἐκλεκτὴ μέταλλα.

Ἀπὸ τῆς Ἀμοργοῦ πλέοντες πρὸς νότον φθάνομεν εἰς τὴν *Ἀνάφη*. Ἡ Ἀνάφη εἶναι νῆσος μικρά καὶ ἡ ἐσχάτη τῶν Κυκλάδων καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος.

Λοιπὸν ἀπὸ τῆς Σερύφου μετέβημεν εἰς τὴν Κιμωλον, ἀπὸ τῆς Κιμώλου εἰς τὴν Μῆλον, ἀπὸ τῆς Μήλου εἰς τὴν Φολεγάνδρον ἀπὸ τῆς Φολεγάνδρου εἰς τὴν Σίκινον, ἀπὸ τῆς Σικίνου εἰς τὴν Ἴον, ἀπὸ τῆς Ἰου εἰς τὴν Ἀμοργόν καὶ ἀπὸ τῆς Ἀμοργοῦ εἰς τὴν Ἀνάφη.

62. Θήρα.

Γενικά τινα περὶ τῶν Κυκλάδων νήσων.

Ἀπὸ τῆς Ἀνάφης πλέοντες πρὸς δυσμὰς φθάνομεν εἰς τὴν νῆσον Θήραν. Ἡ Θήρα εἶναι νῆσος ἡφαιστειώδης. Συχνοὶ σεισμοὶ τινάττουσιν αὐτήν. Τὸ ἔδαφος τῆς Θήρας ἔχει ἀμπέλους, ἐξ ὧν ἐξάγεται οἶνος ὀνομαστότατος. Ἡ καλλίστη ποιότης τῶν οἴνων τῆς Θήρας ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἡφαιστειώδους φύσεως τοῦ ἔδαφους αὐτῆς. Ἐμπροσθεν τῆς Θήρας εἶναι διάφορα μικρὰ νησίδια, τὰ ὁποῖα κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἀνεφάνησαν ἐκεῖ, ἕνεκα ἡφαιστειωδῶν αἰτίων.

Ἐδῶ τελειώνομεν ὅλας τὰς Κυκλάδας νήτους. Αἱ Κυκλάδες νῆσοι καλοῦνται οὕτω, διότι κεῖνται κυκλόθεν τῆς μικρᾶς νήσου Δήλου. Εἶναι δὲ αὗται ἐν ὅλῳ δέκα ἐννέα πλήν, εἰς τὴν ἀρχαιότητα, Κυκλάδες ἐκαλοῦντο δώδεκα μόνον, αἱ ἐξῆς: Ἀνδρος, Τήνος, Μύκονος, Δήλος, Νάξος, Πάρος, Σῆρος, Ρόδος, Κέα, Κύθνος, Σέριφος καὶ Σίφνος. Αἱ δ' ἄλλαι ἐπτὰ εἶναι ἡ Ἴος, ἡ Ἀμοργός, ἡ Ἀνάφη, ἡ Θήρα, ἡ Σίκινος, ἡ Φολέγκανδρος καὶ ἡ Μήλος· πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἄλλα τινὰ ἀκατοίκητα νησίδια.

Ὅλας αἱ Κυκλάδες νῆσοι εἶναι βραχύνειαι καὶ ὄρειναι καὶ πολλὰ εἶναι ἡφαιστειοῦ φύσεως. Τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῶν Κυκλάδων εἶναι ἐπὶ τῆς Νάξου καὶ καλεῖται ὄρος τοῦ Διὸς (νῦν Ὀζιά), ἔχει δὲ ὕψος 1010 μέτρων.

Εἰς τὴν ἀρχαιότητα αἱ Κυκλάδες, ἔνεκα τῆς εὐφορίας των ἐκαλοῦντο οἱ μαργαρίται τῆς Ἑλλάδος, σήμερον ὅμως εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γυμναί, ἄνδροι καὶ πολὺ θερμὸν τὸ θέρος, κατ'ἀλληλοὶ δὲ πρὸς ἐμπορίαν καὶ ναυτιλίαν, ὡς ἐκ τῆς θέσεώς των καὶ τῶν λιμένων των.¹

63.

Συστηματοποιήσεις καὶ συμπλήρωσις τῶν περὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους.

Ὅλκι αἱ νῆσοι, τὰς ὁποίας ἕως ἐδῶ ἐμάθηνεν, καὶ ἡ Εὐβοία καὶ αἱ Σποράδες καὶ αἱ Κυκλάδες, κεῖνται πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ἑλλάδος καὶ περιβρέχονται ἅπασαι ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Διαιροῦνται δὲ ὅλκι εἰς δύο Νομοὺς, εἰς τὸν Νομὸν τῆς Εὐβοίας καὶ εἰς τὸν Νομὸν τῶν Κυκλάδων.

Ὁ Νομὸς Εὐβοίας περιλαμβάνει τέσσαρας Ἐπαρχίας. Αὗται εἶναι :

1. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Χαλκίδος (34 χιλ. κχτ.).— Αὕτη ὅρη ἔχει τὴν *Δίρφυν* καὶ τὸ *Καρδῆλιον*, ποτα-

1. Μετὰ τὰ ἕως ἐδῶ περὶ τῶν Κυκλάδων νήσων ἐκτεθέντα τάσσομεν τὸ κεφάλαιον τῆς συστηματοποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τούτων καὶ οὐχὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ παρόντος τρίτου μέρους, ὡς ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐπράξαμεν, διότι τὰ περὶ ἀπαστῶν τῶν νήσων τῆς Ἑλλάδος εἶναι πολλὰ νὰ ἐκτεθῶσιν ὅλα ὁμοῦ. Ἀφίνομεν λοιπὸν χωριστὰς τὰς Ἰονίους νήτους.

μόν τὸν *Ἀήλαρτον*, πεδιάδα τὴν τῆς *Χαλκίδος* καὶ πορθμὸν τὸν τοῦ *Εὐρίπου*.—Ἡ *Χαλκίς* (7 χιλ. κατ.) εἶναι πρωτεύουσα τῆς Ἐπαρχίης ταύτης καὶ ὅλου τοῦ Νομοῦ τῆς *Εὐβοίας*· φημίζεται δὲ διὰ τὴν περίφημον πάλιστρον τοῦ πορθμοῦ τοῦ *Εὐρίπου*.—*Ερέτρια*, σήμερον δὲ *Νέα Ψαρά*, πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς *Χαλκίδος*.—*Στενή*, κομόπολις μεσόγειος εἰς τὰς δυτικὰς ὑπώρεικας τῆς *Δίρ-φου*, ἔχουσα 1100 κατοίκους.

2. Ἡ Ἐπαρχία τῆς *Καρυστίας* (40 χιλ. κατ.).—*Αὔτη* ὅρος ἔχει τὴν *Ὀχυν*, λίμνην τὴν *Δύστην* καὶ ἀκρωτήρια τὸν *Καρφρέα* καὶ τὸν *Γερμιστόν*. Πρωτεύουσα ταύτης εἶναι ἡ *Κύμη* (4 χιλ. κατ.) κειμένη εἰς τὴν ΒΑ. ἄκρην τῆς Ἐπαρχίης καὶ ἀπέχουσα ἡμίσειαν ὥραν τῆς *Θαλάσσης*. Ἡ *Κύμη* ἐξάγει ἐξαίρετον μαῦρον οἶνον καὶ ἐξαίρετους γιανθόρρακας.—Ἡ *Κάρυστος*, πόλις, πρὸς Ν. τῆς *Κύμης* καὶ πολὺ μακρὰν αὐτῆς. Ἡ Ἐπαρχία τῆς *Καρυστίας* εἶναι λίαν ἐπιμήκης.—Τὸ *Ἀλιθέριον*, κομόπολις.—Εἰς τὴν Ἐπαρχίαν *Καρυστίας* ἀνάγεται καὶ ἡ ἀπέναντι τῆς *Κύμης* κειμένη νῆσος *Σκυρος* (3300 κατ.)· πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἡ *Πεταλία* νῆσος πρὸς Δ. τῆς *Καρύστου*.

3. Ἡ Ἐπαρχία τοῦ *Ξηροχωρίου* (12 500 κατ.).—*Αὔτη* ὅρος ἔχει τὸ *Τελέθριον*, πεδιάδα τὴν τοῦ *Ξηροχωρίου* καὶ ἀκρωτήρια τὸ *Ἀρτεμίσιον* καὶ τὸ *Κήραιο*.—Τὸ *Ξηροχῶριον* (3 χιλ. κατ.), ὠρεῖα καὶ κατὰφυτος πόλις, πρωτεύουσα τῆς Ἐπαρχίης *Ξηροχωρίου*.—Οἱ *Ὠρεοὶ* εἶναι ἐπίνειον τοῦ *Ξηροχωρίου*.—Ἡ *Αἰδημός*,

μικρὰ κόμμη, εἶναι ἐπίσημος διὰ τὰ θερμὰ ἰαμακτικά λουτρά της

4. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Σκοπέλου (11 χιλ. κατ.). — Ἡ Ἐπαρχία αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τῶν Σποράδων νήσων. Πρωτεύουσά τινός της εἶναι ἡ Σκόπελος (4 χιλ. κατ.) καὶ μετὰ τῶν περιχώρων της 5 χιλ.). Εἰς τὴν Ἐπαρχίαν Σκοπέλου ὑπάρχοντι καὶ ἡ Σκιάθος (3 χιλ. κατ.), ἡ Ἀλόγησος καὶ ἄλλα τινὰ μικρὰ νησίδες.

Λοιπὸν αἱ τέσσαρες Ἐπαρχίαι τοῦ Νομοῦ Εὐβοίας εἶναι ἡ τῆς Χαλκίδος, ἡ τῆς Καρυστίας, ἡ τοῦ Ξηροχωρίου καὶ τετάρτη ἡ τῆς Σκοπέλου. Ἐκ τούτων αἱ τρεῖς πρῶται εἶναι ἐπὶ τῆς Εὐβοίας αὐτῆς, ἡ δὲ τετάρτη ἀποτελεῖται ἐκ τῶν Σποράδων. Ἡ νῆσος Σκύρος ὑπάγεται εἰς τὴν Ἐπαρχίαν Καρυστίας.

64.

Β'. Νομὸς Κυκλάδων. (155 χιλ. κατ.)

Ὁ Νομὸς τῶν Κυκλάδων περιλαμβάνει ἑπτὰ Ἐπαρχίας. Αὗται εἶναι :

1. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Σύρου (32 χιλ. κατ.). — Πρωτεύουσά τινός της εἶναι ἡ Ἐρμούπολις (22 χιλ. κατ.). Εἰς τὴν Ἐπαρχίαν Σύρου ὑπάρχοντι καὶ αἱ νῆσοι Μύκορος, Ἀἴλος καὶ Γύαρος.

2. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Κέας (10 χιλ. κατ.). — Πρωτεύουσα τινός της εἶναι ἡ Κέα. Ἄλλαι νῆσοι τῆς αὐτῆς Ἐπαρχίας εἶναι ἡ Κύθρος καὶ ἡ Σέριφος.

3. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Ἀνδρου (23 χιλ. κκτ.). — Ἡ Ἐπαρχία Ἀνδρου ἀποτελεῖται ἐκ μόνῃς τῆς νήσου Ἀνδρου, ἔχει πρωτεύουσιν τὴν ὁμώνυμον πόλιν (2 χιλ. κκτ.) καὶ χωρὶς τὰ Λύμυρα, τὸ Κόρθιον καὶ ἄλλα.

4. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Τήνου (13 χιλ. κκτ.). — Ἡ Ἐπαρχία τῆς Τήνου ἀποτελεῖται ἐκ μόνῃς τῆς νήσου Τήνου, ἡ ὁποία χωρίζεται διὰ στενοῦ τρικυμιώδους πορθμοῦ ἀπὸ τῆς Ἀνδρου. Πρωτεύουσα τῆς Τήνου εἶναι ἡ πόλις Τήνος (2 χιλ. κκτ.). Ἡ Τήνος ἔχει πάμπολλα χωρία.

5. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Νάξου (22 χιλ. κκτ.). — Πρωτεύουσα ταύτης εἶναι ἡ Νάξος. Εἰς τὴν αὐτὴν Ἐπαρχίαν ὑπάγεται καὶ ἡ Πάρος καὶ ἡ Ἀντίπαρος, ἡ ὁποία εἶναι ἐπίσημος διὰ τὸ ἐν αὐτῇ μέγα, ὠραῖον καὶ πληθύνει σταλακτιτῶν σπήλαιον.

6. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Θήρας (20 χιλ. κκτ.). — Πρωτεύουσα ταύτης εἶναι ἡ Θήρα. Ἄλλα νῆσοι τῆς αὐτῆς Ἐπαρχίας εἶναι ἡ Ἀμοργός, ἡ Ἴος, ἡ Ἀνάφη, καὶ ἄλλαι τινὲς μικραί.

7. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Μήλου (13 χιλ. κκτ.). — Ἡ Ἐπαρχία αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ὁμώνυμου νήσου, ἐκ τῆς Κυμώλου, Σίφνου, Φολεγάδρου καὶ Σικίνου καὶ ἔχει πρωτεύουσιν τὴν πόλιν Μῆλον. Ἡ Μῆλος ἐξάγει μυρολόιθους.

Αὗται εἶναι αἱ ἐπὶ τὰς Ἐπαρχίας τοῦ Νομοῦ τῶν Κυκλάδων.

Οἱ κάτοικοι τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τὰς ὁποίας ἕως ἐδῶ ἐξητάσαμεν, εἶναι 230 χιλιάδες.

Περὶ τῶν νήσων Σαλαμῖνος, Αἰγίνης, Σπετσῶν, Ὑδρας καὶ Κυθήρων, αἵτινες περιβρέχονται ὑπὸ τοῦ Αἰγίου πελάγους, εἴπομεν ἀλλοχού τὰ δέοντα.

Κατωτέρω θὰ ἴδωμεν τὰς νήσους τοῦ Ἰονίου πελάγους.

II. Αἱ ΝΗΣΟΙ ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ.

63. Ζάκυνθος.

Ἀφίνοιντες τὰς νήσους τοῦ Αἰγίου πελάγους πλέομεν πρὸς τὸν Μυλαῖον. Κάμπτοντες τοῦτον ἀφίνομεν πρὸς ἀριστερὰ τῇ νήσῳ Κύθηρα. Ἡ νῆτος αὕτη συγκαταριθμεῖται μετὰ τῶν Ἰονίων νήσων, ὑπάγεται δὲ σήμερον εἰς τὸν Νομὸν Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας.

Ἐξακολουθοῦντες τὸν πλοῦν ἀφίνομεν πρὸς τὰ δεξιὰ τὸν Λακωνικὸν κόλπον, τὸ Ταΐναρον, τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον, τὸν Ἀκρίαν καὶ στρέφομεν ἔπειτα πρὸς βορρᾶν. Διερχόμεθα πλησίον τῆς μικρᾶς νήσου Σφακτηρίας, ἀφίνομεν πρὸς τὰ δεξιὰ τὸν Κυπριασιακὸν κόλπον καὶ τέλος πλησιάζομεν πρὸς τῇ νήσῳ Ζάκυνθοι. Τὸ πᾶν νόημα μικρόθιν παρουσιάζεται θελκτικώτατον· ὠραία πόλις ἰταλικοῦ σχεδίου μὲ ὠρικούς κήπους, πλήρεις ἀνθέων καὶ δέδρων, φαίνεται πρὸ τῶν ὀρθοκλμῶν ἡμῶν. Πέριξ τῆς πόλεως ἐκτείνονται πράσιναι πεδιάδες.

Ἡ Ζάκυνθος ἐκ τῆς ὠραιότητός της καλεῖται «*Ἀρθος ῥῆς Ἀγατολῆς*», «*γῆῖνος παράδεισος*», χρυσὴ νῆ-

σος». Οἱ κάτοικοι τῆς Ζακύνθου εἶναι περισσότερον τῶν ἄλλων Ἑλλήνων πεπολιτισμένοι, διότι ἐπὶ πολλὰ ἔτη αἱ Ἰόνιοι νῆσοι ἦσαν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν διαφόρων εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν καὶ ἐσχάτως ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας, ἡ ὁποία ὅτε ἦλθεν ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν Γεώργιος παρεχώρησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τούτας.

Ἡ γλῶσσα τῶν Ζακυνθίων εἶναι μεμιγμένη μὲ πλείστας ἰταλικὰς καὶ ἀγγλικὰς λέξεις καὶ ἐκφράσεις. Οἱ δὲ κάτοικοι ὅλης τῆς νήσου εἶναι 45 χιλιάδες, τῆς δὲ πόλεως μόνον 17 χιλιάδες.

Ὅλον τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ζακύνθου εἶναι πεδινόν, περικυκλούμενον ὑπὸ ὄρεων. Ἀμπελοι μετ' ἐλαιῶν, οἰκίαι, ἐξοχικαὶ ἐν μέσῳ πορτοκαλλεῶν καὶ ῥοδεῶν ζωογονοῦσι τὴν πεδιάδα τούτην. Πενταχόθεν αὐλακες ἀρδεύουσι τὴν πεδιάδα. Σπαρὶς δὲ εἶναι τὸ κύριον προϊόν τῆς Ζακύνθου· εἶτα ἔλαιον, οἶνος καὶ ὀπωρικά. Εἰς τὴν Ζακύνθον σώζεται πρὸς τούτοις καὶ τὸ λεῖψκνον τοῦ ἀγίου Διονυσίου, ὅστις λατρεύεται ὡς προστάτης τῆς νήσου. Οἱ Ζακύνθιοι εἶναι πολὺ φίλοι τῆς μουσικῆς.

Λοιπὸν ἀπὸ τῶν Κυκλάδων πρώτην ἐπισκέψθημεν τὴν ὠρὴν Ζάκυνθον τὴν περιβεβλημένην ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους. Αὕτη εἶναι κατὰφυτος ὑπὸ δένδρων καὶ ἀνθέων καὶ εἶναι πόλις ἐκπεπολιτισμένη.

66. Κεφαλληνία. — Ἰθάκη. — Λευκάς.

Ἀφίνοντες τὴν Ζάκυνθον πλέομεν κατ' εὐθεῖαν πρὸς βορρᾶν καὶ μετὰ δίωρον πλοῦν φθάνομεν εἰς τὴν νῆσόν

Κεφαλληνίαν καὶ τέλος εἰσερχόμεθα εἰς τὸν περίφημον αὐτῆς λιμένα, τοῦ ὁποίου τὸ στόμιον εἶναι πρὸς νότον.

Εἰς τὴν εἰσοδὸν τοῦ λιμένος τούτου, ἐν δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι, εἶναι τὸ *Ἀργαστόλιον*, πόλις πρωτεύουσα τῆς νήσου. Τὸ *Ἀργαστόλιον* εἶναι πολὺ κατώτερον τῆς *Ζακύνθου*. Πανταχόθεν λόφοι γομνοὶ καὶ ξηροὶ περιβάλλουσιν αὐτό. Τὸ *Ἀργαστόλιον* ἔχει 8 χιλ. κατοίκων. Ὑψηλότερον δὲ ὄρος τῆς *Κεφαλληνίας* καὶ ὅλων τῶν *Ἰονίων* νήσων εἶναι ὁ *Αἶνος*, εἰς τὴν νότιν τῆς νήσου, ἔχων ὕψος 1520 μέτρων. Ὁ *Αἶνος* εἶνε κεκαλυμμένος ὑπὸ ἐλατῶν πελωρίων, ἐξ ὧν κατσκευάζουσιν ἱστούς πλοίων καὶ ἄλλα ἀντικείμενα.

Τὰ προϊόντα τῆς *Κεφαλληνίας* εἶναι σταφίς, οἶνος, ἔλαιον καὶ τυρός. Οἱ κάτοικοί τῆς εἶναι πολὺ ἐπιτεθόμενοι εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν, πολὺ δὲ φίλοι τῆς μουσικῆς, ὅπως καὶ οἱ *Ζακύνθοι*.

Εἰς τὰς *Ἰονίους* νήσους γίνονται συνήθως σεισμοί, μάλιστα δὲ εἰς τὴν *Κεφαλληνίαν*.

Ἀπέναντι τοῦ *Ἀργαστολίου*, εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην τοῦ λιμένος, εἶναι τὸ *Ληξούριον*, πόλις ἔχουσα 6 χιλ. κατοίκων, ἀσχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ναυτιλίαν.

Ἡ *Ἰθάκη* εἶναι νῆσος (12 χιλ. κατ.), ὀλίγον ἀπέχουσα τῆς *Κεφαλληνίας*, πρὸς Α. αὐτῆς. Ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς μιᾶς νήσου μέχρι τῆς ἄλλης εἶναι ὁρατός. Ἡ νῆσος *Ἰθάκη* εἶναι ἡ πατρίς τοῦ σοφοῦ καὶ πολυμαθέως *Ὀδυσσεως*. Μεγαλειτέρα πόλις τῆς *Ἰθάκης* εἶναι τὸ *Βαθὺ*

(5 χιλ. κατ.). Τὸ Βαθὺ ἔχει ὠρεῖον καὶ βαθὺν λιμέναν, τὴν εἰσόδον τοῦ ὁποῖου φράσσει μικρὸν νησίδιον.

Ἐξερχόμενοι τοῦ λιμένος τοῦ Ἀργοστολίου καὶ μετ' ὀλίγον κάμπτοντες πρὸς βορρᾶν πλέομεν παρὰ τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τῆς νήσου. Ἀφοῦ περὶέλθωμεν ὅλην τὴν Κεφαλληνίαν πλησιάζομεν εἰς ἓν ἀπόκρημνον ἀκρωτήριον μιᾶς ἄλλης νήσου. Τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο εἶναι ὁ Λευκάτας, ἡ δὲ νῆσος εἶναι ἡ Λευκάς. Ἡ Λευκάς εἶναι νῆσος ὄρεινὴ ἔχουσα δύο πολὺ μικρὰς πεδιάδας, αἱ ὁποῖαι εἶναι κατὰφυτοὶ ὑπὸ ἀμπέλων καὶ ἐλκιῶν. Ἡ πόλις Λευκάς (καὶ κοινῶς *Ἀγία Μαύρα*) ἔχει 4 χιλ. κατοίκων, κήπους ὀρεινότητας καὶ ὕδατι ἄφθονον. Πάσχει δὲ καὶ ἡ νῆσος αὕτη ἐκ σεισμῶν.

Προχωροῦντες πρὸς τὰ βόρεια τῆς νήσου πλησιάζομεν πολὺ πρὸς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα. Πορθμὸς στενότατος, ὀλίγων μόνον μέτρων, χωρίζει τὴν νῆσον ἀπὸ τῆς. Ἐμπροσθεν δὲ φαίνεται τὸ στόμιον τοῦ Ἀμπρακικοῦ κόλπου καὶ ἡ Ἑλληνικὴ πόλις *Πρόβεζα*, ἡ ὁποία δυστυχῶς ἀνήκει εἰς τοὺς Τούρκους. Μεταξὺ δὲ τῆς Λευκάδος καὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος εἶναι διάφορα μικρὰ ἀνεκτοίκετα νησίδια.

Λοιπὸν ἀπὸ τῆς Ζακύνθου ἐπλεύσαμεν εἰς τὴν Κεφαλληνίαν, τῆς ὁποίας εἶδομεν τὸ Ἀργοστόλιον καὶ τὸ Ἀγξούριον, ἐκείθεν δὲ ἐπλεύσαμεν εἰς τὴν πατρῴδη πατρίδα τοῦ Ὀδυσσεύος νῆσον Ἰθάκην καὶ ἐκ τῆς Ἰθάκης εἰς τὴν Λευκάδα, ἡ ὁποία πολὺ πλησιάζει πρὸς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα.

67. Παξοί.—Κέρκυρα.

Ἀπὸ τῆς Λευκάδος πλέοντες πρὸς βορρᾶν διερχόμεθα πρὸς τοὺς Παξούς. Οἱ Παξοὶ εἶναι νῆσος μικρά, πετρώδης καὶ ἀνυδρος, παράγουσα μόνον ἔλαιον.

Τέλος τὸ ἀτμόπλοιον εἰσέρχεται εἰς τὸ στενὸν τῆς θαλάσσης, τὸ ὁποῖον χωρίζει τὴν νῆσον Κέρκυραν ἀπὸ τῆς ἄλλης στερεᾶς Ἑλλην. Χερσονήσου. Ἡ Κέρκυρα παρουσιάζει ὄψιν πολὺ ἡμερον καὶ τερπνὴν κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀπέναντί της στερεάν, ἡ ὁποία εἶναι ὄρεινὴ καὶ πῶς ἀγρία.

Ἡ Κέρκυρα ἔχει σχῆμα πολὺ ἐπίμηκες, πλατύτερον μὲν πρὸς τὰ ἄνω, στενότερον δὲ πρὸς τὰ κάτω. Τὸ βόρειον αὐτῆς μέρος εἶναι ὄρεινότερον τοῦ νοτίου. Ἡ Κέρκυρα εἶναι εὐφορος ἐξάγουσα καλὰ γεώμηλα καὶ πολὺ ἔλαιον. Ἐλαιῶνες ἐκτεταμένοι καλύπτουσι τὴν νῆσον ταύτην.

Πρωτεύουσα τῆς νήσου εἶναι ἡ πόλις Κέρκυρα, ἡ ὁποία εἶναι πόλις μεγάλη καὶ ἐμπορικὴ ἔχουσα 17 χιλ. κατοίκων καὶ μεγάλας οἰκοδομὰς. Σεισμοὶ δὲν συμβαίνουσιν εἰς τὴν Κέρκυραν, ὅπως συμβαίνουσιν εἰς τὰς ἄλλας νήσους.

Ἐν Κερκύρᾳ σώζεται τὸ λείψανον τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνος, ὅστις λατρεύεται ὡς προστάτης τῆς νήσου.

Καὶ οἱ Κερκυραῖοι, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι Ἑπτανήσιοι, πολὺ ἀγαπῶσι τὴν μουσικὴν. Ἡ Κέρκυρα ἔχει Φρεγοχομεῖον καὶ πολλὰ ἄλλα κατεστήματα, ἐν οἷς καὶ ἡ Διδασκαλεῖον.

Ἡ νῆσος Κέρκυρα εἶναι ἡ μεγίστη τῶν Ἰονίων νήσων, ἃν καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται τοιαύτη ἐπὶ τοῦ χάρτου ἡ Κεφαλληνία. Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας ἦτο Κερκυραῖος.

Πανταχοῦ τῆς Κερκύρας ὑπάρχουσιν ὁδοὶ ἀμαξιταί, τὰς ὁποίας κατασκεύασαν οἱ Γάλλοι (μέχρι τοῦ 1814) καὶ οἱ Ἄγγλοι (μέχρι τοῦ 1863).

Πρὸς τὰ βορειοανατολικά τῆς νήσου ἐκτείνεται τὸ ὄρος Παντοκράτωρ, τὸ ὁποῖον ἔχει ὕψος χιλίων σχεδὸν μέτρων. Ἀπὸ τούτου βλέπει τις τὸ ἐκτεταμένον Ἀδριατικὸν πέλαγος μέχρις αὐτῶν τῶν ἀκτῶν τῆς Ἰταλίας, ὅταν ὁ οὐρανὸς εἶναι αἴθριος καὶ ἡ θάλασσα γαληνεύει.

Ἀπέναντι τῆς νοτίου ἄκρας τῆς Κερκύρας ἐπὶ τῆς Ἠπείρου εἶναι ἡ παράλιος ἐλληνικὴ πόλις Πάργα καὶ εἰς τὰ μεσογειότερα τὸ ἔνδοξον καὶ ἡρώϊκον Σούλι, τὸ ὁποῖον δυστυχῶς ἀνῆκει μετὰ τῆς Πάργας εἰς τοὺς Τούρκους.

Ἐδῶ τελειώνομεν πλέον τὴν περιήγησιν καὶ τῶν Ἰονίων νήσων καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος.

Λοιπὸν ἀπὸ τῆς Λευκάδος ἀναχωρήσαντες ἐπλεύσαμεν παρὰ τοὺς Παξοὺς καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν ὠραίαν καὶ ἐπιμήκη νήσον Κέρκυραν, τῆς ὁποίας ὑψηλὸν ὄρος εἶναι ὁ Παντοκράτωρ.

Συστηματοποιήσεις καὶ συμπλήρωσις τῶν περὶ τῶν Ἰονίων νήσων.

Αἱ Ἰόνιοι νῆσοι εἶναι ἑπτὰ. Διὰ τοῦτο καὶ καλοῦν-

ται ὅλοι ὁμοῦ Ἑπτάνησος. Αὗται εἶναι ἡ Κέρκυρα, οἱ Παξοί, ἡ Λευκάς, ἡ Ἰθάκη, ἡ Κεφαλληνία, ἡ Ζάκυνθος καὶ τὰ Κύθηρα. Πᾶσαι δὲ αἱ νῆσοι αὗται προσηρτήθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα τῷ 1863 δωρηθεῖσαι εἰς αὐτὴν ὑπὸ τῶν Ἀγγλων, ὅτε ἦλθεν ὁ βασιλεὺς ἡμῶν Γεώργιος. Ἐκ τῶν Ἑπτὰ Νήσων τὰ Κύθηρα, ἀποτελοῦντα ἰδίαν Ἐπαρχίαν, ὑπάγονται εἰς τὸν Νομὸν Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας.

Αἱ Ἰόνιοι νῆσοι κεῖνται πᾶσαι, πλὴν τῶν Κυθήρων, πρὸς δυσσεμὰς τῆς Ἑλλάδος καὶ περιβρέχονται ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους. Διαιροῦνται δὲ εἰς τρεῖς Νομοὺς, τὸν Νομὸν τῆς Ζακύνθου, τὸν τῆς Κεφαλληνίας καὶ τὸν τῆς Κερκύρας.

69.

Α'. Νομὸς Ζακύνθου (45 χιλ. κατ.)

Ὁ Νομὸς τῆς Ζακύνθου περιλαμβάνει μίαν Ἐπαρχίαν. Αὕτη εἶναι ἡ Ἐπαρχία Ζακύνθου.

Ἡ Ἐπαρχία Ζακύνθου (45 χιλ. κατ.).—Αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ μόνης τῆς νήσου Ζακύνθου, ἡ ὁποία ὡς ἐκ τῆς ὀρειότητός της καλεῖται Ἄρθος τῆς Ἀνατολῆς. Τὸ ἔδαφος τῆς Ζακύνθου εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον πεδινόν, κατάρυτον ὑπὸ σταφιδαμπέλων καὶ ἐλαιῶν. Πρωτεύουσα ταύτης εἶναι ἡ ὁμώνυμος πόλις Ζάκυνθος ἔχουσα 17 χιλ. κατοίκων. Ἐν Ζακύνθῳ ὑπάρχει τὸ λείψανον τοῦ Ἁγίου Διονυσίου.

70.

Β'. Νομός Κεφαλληνίας.

(80 χιλ. κατ.)

Ὁ Νομός τῆς Κεφαλληνίας περιλαμβάνει τέσσαρας Ἐπαρχίας. Αὗται εἶναι :

1. Ἡ Ἐπαρχία Κραναιας (32 χιλ. κατ.).—Πρωτεύουσα ταύτης καὶ ὅλου τοῦ Νομοῦ εἶναι τὸ Ἀργοστόλιον. Ἡ Ἐπαρχία Κραναιας κατέχει ὅλην τὴν δεξιὰν πτέρυγα τῆς νήσου, ὅπου εἶναι τὸ ὑψηλὸν ὄρος Αἶρος.

2. Ἡ Ἐπαρχία Πάλλης (19 χιλ. κατ.).—Ἡ Ἐπαρχία Πάλλης κατέχει τὴν ἀριστερόθεν τοῦ κόλπου τοῦ Ἀργοστολίου πτέρυγα τῆς νήσου. Πρωτεύουσα ταύτης εἶναι τὸ Ἀηξούριον.

3. Ἡ Ἐπαρχία Σάμης (17 χιλ. κατ.).—Αὕτη ἐκτείνεται εἰς τὰ βορειοανατολικά τῆς νήσου, ἄνωθεν τοῦ Αἴνου. Πρωτεύουσιν ἔχει τὴν Σάμην καὶ κόλπον τὸν τῆς Σάμης.

4. Ἡ Ἐπαρχία Ἰθάκης (12 χιλ. κατ.).—Αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τῆς νήσου Ἰθάκης κειμένης πρὸς Ἀ τῆς Κεφαλληνίας καὶ πολὺ πλησίον αὐτῆς. Πρωτεύουσιν ἔχει τὴν πόλιν Ἰθάκην (νῦν Βαθὺ) ἔχουσιν 5 χιλ. κατοίκων καὶ κειμένην εἰς τὰς ἀκτὰς λιμένος ἀσφαλεστάτου πρὸς τὰ ἀνατολικά τῆς νήσου.

Λοιπὸν αἱ τέσσαρες Ἐπαρχίαι τοῦ Νομοῦ Κεφαλληνίας εἶναι ἡ τῆς Κραναιας ἔχουσα πρωτεύουσιν τὸ Ἀργοστόλιον, ἡ τῆς Πάλλης ἔχουσα τὸ Ἀηξούριον, ἡ τῆς Σάμης τὴν Σάμην καὶ ἡ τῆς Ἰθάκης τὸ Βαθὺ (ἡ Ἰθάκην).

71.

Γ'. Νομός Κερκύρας.

(106 χιλ. κατ.)

Ὁ Νομός Κερκύρας ἀποτελεῖται ἐκ τῆς νήσου Κερκύρας, ἐκ τῶν Παξῶν καὶ ἐκ τῆς Λευκάδος, περιλαμβάνει δὲ πέντε Ἐπαρχίας, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ τρεῖς κεῖνται ἐπὶ τῆς νήσου Κερκύρας.

1. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Κερκύρας (27 χιλ. κατ.). — Αὕτη κατέχει τὸ μέσον τῆς νήσου. Πρωτεύουσα ταύτης καὶ ὄλου τοῦ Νομοῦ εἶναι ἡ Κέρκυρα, πόλις ὠραία καὶ ἐμπορικὴ ἔχουσα 17 χιλ. κατοίκων.

2. Ἡ Ἐπαρχία Ὄρους (27 χιλ. κατ.). — Αὕτη ἐκτείνεται πρὸς Β. τῆς νήσου, ἔχει ὄρος τὸν Παντοκράτορα καὶ πρωτεύουσιν τὸ Σκριπερόν (1000 κατ.).

3. Ἡ Ἐπαρχία τῆς Μέσσης (24 χιλ. κατ.). — Αὕτη ἐκτείνεται πρὸς τὰ νότια τῆς νήσου καὶ ἔχει πρωτεύουσιν τὸν Ποταμόν (1500 κατ.).

4. Ἡ Ἐπαρχία τῶν Παξῶν (5 χιλ. κατ.). — Αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τῶν δύο νήσων, Παξοῦ καὶ Ἀντιπάξου, καὶ ἔχει πρωτεύουσιν τὸν Γάϊον.

5. Ἡ Ἐπαρχία Λευκάδος (23 χιλ. κατ.). — Αὕτη ἀκρωτήριον ἔχει τὸν ἀπόκρημνον Λευκάταν καὶ πρωτεύουσιν τὴν πόλιν Λευκάδα (4 χιλ. κατ.) πρὸς τὰ βόρεια τῆς νήσου κειμένην.

Ἐδῶ τελειώνομεν τὰς νήσους τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ τὴν Ἑλλάδα ὅλην.

Ὁ πληθυσμὸς τῶν Ἰονίων νήσων, ἐκτὸς τῶν Κυθήρων, εἶναι 230 χιλιάδες ψυχῶν. Ἄλλος τόπος εἶναι καὶ ὁ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἥτοι ὅλων τῶν νήσων 460 χιλιάδες. Εἰς τὸν πληθυσμὸν τούτων ἂν προστεθῇ καὶ ὁ τῶν Κυθήρων, Ὑδρας, Σπετσῶν, Αἰγίνης καὶ Σαλαμῖνος χιλιάδες περίπου 45, τότε ὁ πληθυσμὸς ὅλων ὁμοῦ τῶν νήσων τῆς Ἑλλάδος ἀνέρχεται εἰς 500 σχεδὸν χιλιάδας, ἥτοι εἰς ἥμισυ ἐκατομμύριον.

Λοιπὸν αἱ πέντε Ἐπαρχίαι τοῦ Νομοῦ Κερκύρας εἶναι ἡ τῆς Κερκύρας, ἡ τοῦ Ὄρους, ἡ τῆς Μέσσης, ἡ τῶν Παξῶν καὶ ἡ τῆς Λευκάδος, ὁ δὲ πληθυσμὸς ἀπασῶν τῶν νήσων τῆς Ἑλλάδος 500 χιλιάδες.

72.

Συγκεφαλαίωσις.

Ἡ Ἑλλὰς διακρινεῖται εἰς 16 Νομούς, οὗτοι υποδιαίρουνται εἰς 71 Ἐπαρχίας καὶ αἱ Ἐπαρχίαι εἰς 443 Δήμους. Ἰδοὺ οἱ Νομοὶ καὶ αἱ Ἐπαρχίαι μετὰ τῶν πρωτευουσῶν καὶ τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῶν.

1. Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας (Ἀθῆναι)	1. Ἀττικῆς (Ἀθῆναι).....	χιλ. 130
	1. Αἰγίνης (Αἶγινα).....	7
	3. Μεγάρδος (Μέγαρα).....	49
	4. Θηβῶν (Θῆβαι).....	24
	5. Λεβαδείας (Λεβαδία).....	20
		<u>200</u>

2. Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος (Λαμία)	{ 6. Φθιώτιδος (Λαμία)χιλ. 54 { 7. Λοκρίδος (Ἀταλάντη) 24 { 8. Παρνασσίδος (Ἀμφισσα) 29 { 9. Δωρίδος (Λιδορίχιον) 23 130
3. Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας (Μεσολόγγιον)	{ 10. Μεσολογγίου (Μεσολόγγιον) · 22 { 11. Ναυπκτίας (Ναύπκτος) ···· 26 { 12. Τριχωνίας (Ἀγρίνον) ···· 18 { 13. Βονίτσης καὶ Ξηροῦ. (Βόνιτσα) 23 { 14. Βάλτου (Κραθασαράς) ····· 16 { 15. Εὐρυτανίας (Καρπερήσιον) ··· 35 140
4 Ἄρτης (Ἄρτις)	{ 16. Ἄρτης (Ἄρτα) ·········· 15 { 17. Τσουμέρκων (Ἄγριαρτα) ····· 17 32
5. Τρικκάλων (Τρίκκαλα)	{ 18. Τρικκάλων (Τρίκκαλα) ······ 37 { 19. Καλαμπάκας (Καλαμπάκα) ··· 20 { 20. Καρδίτσης (Καρδίτσα) ······ 60 117
6. Λαρίσσης. (Λάρισσα)	{ 21. Λαρίσσης (Λάρισσα) ········ 35 { 22. Βόλου (Βόλος) ·········· 57 { 23. Ἀλμυροῦ (Ἀλμυρός) ········ 10 { 24. Δομοκοῦ καὶ Φαρσάλων (Φάρ- σαλος) ·········· 18 { 25. Τυρνάβου (Τύρναβος) ······· 15 { 26. Ἀγυῖας (Ἀγινιά) ········· 13 148

7. Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας (Ναύπλιον)	{	27. Ναυπλίας (Ναύπλιον) ... χιλ.	16
		28. Ἀργους (Ἀργος)	24
		29. Κορινθίας (Κόρινθος)	50
		30. Τροιζηνίας (Πόρος)	9
		31. Ὑδρας (Ὑδρα)	8
		32. Σπετσῶν καὶ Ἑρμιονίδος (Σπέ- τσαι)	17
8. Ἀχαιῶς καὶ Ἡλίδος (Πάτραι)	{	33. Κυθήρων (Κύθηρα)	14
		138	
		34. Πατρῶν (Πάτραι)	57
		35. Αἰγιαλείας (Ἄγιον)	18
		36. Καλαβρύτων (Καλάβρυτα) ...	42
9. Μεσσηνίας (Καλάμυ)	{	37. Ἡλείας (Πύργος)	65
		182	
		38. Καλαμῶν Καλάμυ)	30
		39. Μεσσήνης (Νησίον)	35
		40. Πυλίας (Πύλος)	25
10. Λακωνίας (Σπάρτη)	{	41. Τριφυλίας (Κυπαρισσία)	35
		41. Ὀλυμπίας (Ἀρδρίτσαινα) ...	30
		155	
		43. Λακεδαιμόνος (Σπάρτη)	52
		44. Γυθίου (Γύθιον)	16
11. Ἀρκαδίας	{	45. Οἰτύλου (Ἀρεόπολις)	30
		46. Ἐπιδόρου Λιμηρῆς (Μολάοι) ·	22
		120	
		47. Μαντινείας (Τρίπολις)	52
		48. Κυνουρίας (Λεωνίδιον)	32
	{	49. Μεγαλοπόλεως (Μεγαλόπολις)	20
		50. Γορτυνίας (Δημητσάρα)	64
		150	

12. Εὐβοίας (Χαλκίς)	{ 51. Χαλκίδος (Χαλκίς).....χιλ. 34 { 51. Καρυστίας (Κάρυστος)..... 40 { 53. Ξηροχωρίου (Ξηροχώριον).... 12 { 54. Σκοπέλου (Σκόπελος) 11 97
13. Κυκλάδων (Σύρος)	{ 55. Σύρου (Ἑρμοῦπολις).....χιλ. 32 { 56. Κέας (Κέως)..... 40 { 57. Ἀνδρου (Ἀνδρος)..... 23 { 58. Τήνου (Τήρος)..... 13 { 59. Νάξου (Νάξος)..... 22 { 60. Θήρας (Θήρα)..... 20 { 61. Μήλου (Μῆλος)..... 13 133
14. Κερκύρας (Κέρκυρα)	{ 62. Κερκύρας (Κέρκυρα)..... 27 { 63. Ὀρους (Σκριπερόν) 27 { 64. Μέσης (Ποταμός)..... 24 { 65. Παζῶν (Γάϊος)..... 5 { 66. Λευκάδος (Λευκάς)..... 23 106
15. Κεφαλληνίας (Ἀργοστόλιον)	{ 67. Κερναίας (Ἀργοστόλιον)..... 32 { 68. Πάλης (Αἰξούριον) 19 { 69. Σάμης (Σάμη)..... 17 { 70. Ἰθάκης (Ἰθάκη)..... 12 80
16. Ζακύνθου (Ζάκυνθος)	{ 71. Ζακύνθου (Ζάκυνθος)..... 45 45

Οὗτοι εἶναι οἱ 16 Νομοὶ καὶ αἱ 71 Ἐπαρχίαι τῆς Ἑλλάδος μετὰ τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῶν πρωτευουσῶν αὐτῶν, ὡς δείκνυνται εἰς τὸν ἄνω πίνακα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.

73. Τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος. Οἱ πόροι τοῦ βίου. Τὰ προϊόντα. Ἡ συγκοινωνία. Ὁ πληθυσμός. Ἡ ἐκπαίδευσις. Ἡ θρησκεία.

Κλίμα. — Τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι οὔτε πολὺ ψυχρὸν οὔτε πολὺ θερμὸν, ἀλλ' εὐκραές. Εἰς τὰ ὄρεινά μέρη εἶναι ψυχρότερον, εἰς δὲ τὰ πεδινά, τὰ παράλια καὶ τὰς νήσους θερμότερον. Ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ὄρεων ἡ χιὼν διατηρεῖται ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Εἰς τὰ ὄρεινά δὲ ταῦτα μέρη εὐδοκιμοῦσιν αἱ καρυδαί, αἱ καστανεαί, αἱ ἄγριαί πεῦκαι, αἱ κέδροι, αἱ ἐλάται καὶ ἄλλα δένδρα, εἰς δὲ τὰ πεδινὰ εὐδοκιμεῖ ἡ σταφίς, ἡ ἄμπελος, ἡ συκῆ, ἡ πορτοκαλλέα, ἡ λεμονέα, ἡ ἐλαίη κλπ.

Πόροι τοῦ βίου. — Οἱ κυριώτεροι πόροι τοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων ἐν Ἑλλάδι εἶναι ἡ γεωργία, ἡ ναυτιλία, τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία. Ἐν Ἑλλάδι καλλιεργοῦσι τὴν σταφίδα, τὴν ἄμπελον, τὴν ἐλαίαν, τὸν βάμβακα,

τὴν συκῆν, τὸν καπνὸν καὶ τὰ δημητριακὰ προϊόντα. Ἡ νευτιλίη δέ, τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία ἐπίσης προοδεύουσι πολύ. Ἐν Ἀθήναις ὑπάρχουσι διάφορα ζυλουργεῖα, καθελκοποιεῖα, ἀγγειοπλαστεῖα κατοπτροποιεῖα κλπ., ἐν Πειραιεῖ δὲ διάφορα ἐργοστάσια, ὡς νηματοურγεῖα, σιδηρουργεῖα, ἀτμόμυλοι, ὑφαντήρια, χαρτοποιεῖον ἐν Φαλήρῳ καὶ ἄλλα. Εἰς τὴν Σῦρον ὑπάρχει νευπηγεῖον, κτενοποιεῖα, βυρσοδεψεῖα δι' ἀτμοῦ καὶ ἄλλα ἀκόμη ἐργοστάσια. Εἰς δὲ τὰς Πάτρας εἶναι νηματοποιεῖα οἰνοποιεῖα κλπ., εἰς τὰς Καλάμας καὶ τὴν Ζάκυνθον νηματοურγεῖον καὶ εἰς τὴν νῆσον Πάρον μέγα ἐργοστάσιον μαρμάρων.

Προϊόντα. — Τὰ κύρια προϊόντα τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν εἶναι ἡ σταφίς, τὸ ἔλαιον, ὁ βάμβαξ, ὁ καπνός, τὰ σῦκα, ὁ οἶνος, ὀρυκτά τινα (μόλυβδος, σμύρις, γαιάνθρακες), μέταλλα καὶ μολύβδιον. Ἐκ τούτων πλοῦτον πολὺν φέρει εἰς τόπον πρῶτον ἡ σταφίς, εἶτα τὰ σῦκα, ὁ καπνός καὶ ὁ βάμβαξ.

Συγκοινωνία. — Εἰς τὰ παράλια μέρη ἡ συγκοινωνία γίνεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ θαλάσσης. Ἀτμόπλοια διαφόρων ἐταιρειῶν προσεγγίζουσιν εἰς ὅλας τὰς ἀκτὰς τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς τὰς νήσους αὐτῆς ἐπίσης δὲ καὶ πλοῖα ἱστιοφόρα. Εἰς δὲ τὰ μεσόγεια μέρη ἡ συγκοινωνία γίνεται διὰ ζώων ἢ δι' ἀμαξῶν καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ διὰ σιδηροδρόμου. Εὐτυχῶς σήμερον πολὺ θὰ διευκολυνῶσι τὴν συγκοινωνίαν καὶ τὸ ἐμπόριον αἱ ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος κατασκευαζόμεναι ὁδοὶ καὶ οἱ σιδηροδρόμοι.

Πληθυσμός. — Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος ἀνέρ-

χεται εἰς δύο περίπου ἑκατομμύρια διανεμέμενος κατὰ τὴν χωρογραφικὴν διαίρεσιν τοῦ βασιλείου ὡς ἑξῆς :

χιλ.

1. Πελοπονν. (πλὴν Κυθήρων, Ὑδρας καὶ Σπετσῶν)	710
2. Στερεῖς Ἑλλάδος	470
3. Νέων Ἐπαρχιῶν	300
4. Ὀλῶν ὁμοῦ τῶν νήσων	500

1980

Ἐκπαίδευσις.— Πρὸς μόρφωσιν τῶν πολιτῶν ὑπάρχουσιν ἐν τῷ ἔθνει διάφορα ἐκπαιδευτήρια, ὡς Δημοτικὰ σχολεῖα, Ἑλληνικὰ, Γυμνάσια καὶ ἀνώτατον πάντων τὸ Πανεπιστήμιον. Πρὸς τούτοις ὑπάρχουσι διάφοροι ἱερατικαὶ σχολαί, τέσσαρα Διδασκαλεῖα, ἡ στρατιωτικὴ σχολὴ τῶν Εὐελπίδων ἐν Πειραιεῖ, τὸ σχολεῖον τῶν ὑπαξιωματικῶν ἐν Ἀθήναις, τὸ Πολυτεχνεῖον, ἡ ἡ Ῥιζάρειος σχολὴ καὶ πολλὰ ἄλλα ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια ἐν τε ταῖς Ἀθήναις καὶ ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις.

Θρησκεία.—Οἱ Ἕλληνες εἶναι χριστιανοὶ πρεσβεύοντες τὴν ἀνατολικὴν ὀρθόδοξον θρησκείαν. Δύναται ὅμως ἐλευθέρως ὅσοι θέλουσι νὰ ἔχωσι καὶ ἄλλο θρήσκευμα. Διὰ τοῦτο ὑπάρχουσι καὶ τινες δυτικοί, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦσιν εἰς τὰς νήσους καὶ μάλιστα εἰς τὰς τοῦ Νομοῦ Κυκλάδων. Πρὸς τούτοις ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουσιν Ἑβραῖοι, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦσιν εἰς τὴν Χαλκίδα, εἰς τὴν Κέρκυραν, εἰς τὸν Βόλον καὶ εἰς τὴν Λάριссαν. Γλωσσοῦν δὲ πάντες λαλοῦσι τὴν Ἑλληνικὴν, ὀλίγοι δὲ τὴν Ἀλβανικὴν. Πάντες οἱ Ἕλληνες εἶναι ἀπόγονοι γνήσιοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

Λειπὸν τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι εὐκραές, πόροι τοῦ βίου εἶναι ἐν αὐτῇ τὸ ἐμπόριον, ἡ γεωργία καὶ ἡ ναυτιλία, προϊόντα κύρια ἡ σταφίς, τὸ ἔλαιον, ὁ καπνός, ὁ βάμβαξ, ἡ συγκοινωνία γίνεται εἰς μὲν τὰ παράλια δι' ἀτμοπλοίων ἢ δι' ἰστιοφόρων πλοίων, εἰς δὲ τὰ μεσόγεια δι' ἁμαξῶν ἢ διὰ ζώων καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ διὰ σιδηροδρόμου, ὁ πληθυσμὸς εἶναι 2 000 000, ἡ Ἐκπαίδευσις τοῦ λαοῦ γίνεται ἐν ταῖς διαφόροις σχολαῖς, θρησκεία δὲ τοῦ κράτους εἶναι ἡ Ἀνατολικὴ Ὁρθόδοξος Χριστιανισμὸς.

23. Ἡ Διοίκησις τοῦ Βασιλείου.

Τὸ Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος ἔχει Βασιλέα Γεώργιον τὸν Α'. Ὁ Βασιλεὺς εἶναι ἀνεύθυνος διὰ τὰς πράξεις του. Ἐπικυροῖ ἢ ἀκυροῖ τοὺς Νόμους, τοὺς ὁποίους ψηφίζει ἡ Βουλὴ. ἐκδίδει δὲ καὶ διάφορα Διατάγματα ἐρμηνευτικὰ ἢ συμπληρωτικὰ τῶν Νόμων. Τοὺς Νόμους θεσπίζει ἡ Βουλὴ. Τὴν Βουλὴν δὲ ἀπαρτίζουν 241 βουλευταὶ, τοὺς ὁποίους ἀνὰ τετραετίαν ἐκλέγει διὰ τῆς ψήφου τοῦ λαοῦ κατ' Ἐπαρχίας.

Οἱ Νόμοι ὅλοι μὲ τοὺς ὁποίους κυβερνᾶται ἡ Ἑλλὰς λέγονται **Συνταγματικὸν πολιτεύμα** τῶν Ἑλλήνων. Τοῦ Συνταγματικοῦ πολιτεύματος βῆσις εἶναι νὰ εἶναι ὅλοι οἱ πολῖται ἴσοι πρὸς ἀλλήλους ἐνώπιον τοῦ Νόμου.

Ὁ διάδοχος τοῦ ἐλληνικοῦ θρόνου εἶναι ὁ Κωνσταντῖνος, πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Βασιλέως Γεωργίου. Ὁ Κωνσταντῖνος εἶναι σήμερον 17 ἐτῶν (ἐγεννήθη τῇ 27 Ἰουλίου 1868).

Ὅλον τὸ Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος διοικεῖ ἡ Κυβέρ-

νησις συμφώνως πρὸς τοὺς συνταγματικοὺς νόμους. Ἡ Κυβέρνησις εἶναι μία, ἡ ὁποία ἀπαρτίζεται ἐκ τῆς πλειονότητος τῶν βουλευτῶν. Ἡ Κυβέρνησις αὕτη εἶναι διηρημένη εἰς ἑπτὰ Ὑπουργεῖα, τὰ ὁποῖα διευθύνουσιν ἑπτὰ ὑπουργοί. Εἰς Ὑπουργὸς δύναται νὰ διευθύνῃ καὶ πλείονα τοῦ ἑνὸς ὑπουργεῖα. Ἐκ τῶν ὑπουργῶν εἶναι εἰς ἀνώτατος πάντων, ὁ ὁποῖος καλεῖται πρωθυπουργός. Τὰ ἑπτὰ ὑπουργεῖα εἰ-

1. *Τῶν Ἐξωτερικῶν.* — Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν φροντίζει περὶ τῶν ἐλλήνων ὑπηκόων, οἱ ὁποῖοι εἶναι εἰς διάφορα ξένα μέρη τοῦ κόσμου, διορίζει τοὺς πρέσβεις καὶ τοὺς προξένους, φροντίζει περὶ ἐμπορικῶν συμβάσεων καὶ συνθηκῶν μετὰ ξένων κρατῶν καὶ ἐν γένει περὶ τῶν ἐξωτερικῶν υποθέσεων τοῦ ἔθνους.

2. *Τῶν Ἐσωτερικῶν.* — Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν φροντίζει περὶ τῆς δημοσίας ἀσφαλείας, περὶ ἐκλογῆς βουλευτῶν, περὶ στρατολογίας, περὶ δημοσίας ὑγιείας, περὶ ἐμπορίου, βιομηχανίας καὶ γεωργίας, περὶ τῶν μεταλλείων, περὶ κατασκευῆς δημοσίων κτιρίων, περὶ ὁδῶν, γεφυρῶν, σιδηροδρόμων, λιμένων, ἀτμοπλοίας, φάρων καὶ φανῶν. Φροντίζει περὶ τῶν τηλεγράφων, καὶ περὶ τῶν ταχυδρομείων καὶ διορίζει τοὺς Νομάρχας καὶ τοὺς Ἐπαρχοὺς.

3. *Τῆς Δικαιοσύνης.* — Τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης φροντίζει περὶ τῶν διαφόρων δικαστηρίων τοῦ κράτους, ὃν τὸ ἀνώτατον εἶναι ὁ "Ἀρειος Πάγος. Φροντίζει περὶ τῶν φυλακῶν, τῶν υποδίκων καὶ τῶν καταδίκων.

κων, περὶ τῶν σωφρονιστηρίων καὶ περὶ ἐκτελέσεως τῶν θανατικῶν ποινῶν.

4. *Τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως.* — Τὸ ὑπουργεῖον τοῦτο φροντίζει περὶ τοῦ κλήρου, ὁ ὁποῖος δυστυχῶς εὐρίσκεται εἰς ἐλεεινὴν κατάστασιν, ἕνεκα τῆς ἀμαθείας, φροντίζει περὶ τῶν Δημοτικῶν σχολείων, τῶν Ἑλληνικῶν, τῶν Γυμνασίων καὶ τοῦ Πανεπιστημίου, καὶ περὶ τῶν ἀρχαιοτήτων.

5. *Τῶν Στρατιωτικῶν.* — Ἐκαστος πολίτης Ἕλλην εἶναι υπόχρεως νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα ὡς στρατιώτης, ἄλλος μὲν ἐν ἔτει, ἄλλος δὲ δύο. Ἡ δύναμις τοῦ στρατοῦ ἐν ὄρῳ πολέμου ἀνέρχεται εἰς 70 περίπου χιλιάδας. Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν φροντίζει νὰ συγκαλῇ τοὺς στρατευσίμους, νὰ τρέφῃ καὶ νὰ ἐκγυμνάξῃ αὐτοὺς διὰ τῶν ὑπαξιωματικῶν καὶ τῶν ἀξιωματικῶν, νὰ προδιδάξῃ τοὺς ἱκανοὺς ἢ ἀρχαίους στρατιώτας καὶ ἐν γένει φροντίζει περὶ παντὸς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν τοῦ ἔθνους. Τὰ σώματα τοῦ στρατοῦ εἶναι τὸ Πεζικόν, τὸ Ἱππικόν, τὸ Πυροβολικόν, τὸ Μηχανικόν, τὸ Εὐζωνικόν καὶ ἡ Χωροφυλακή.

6. *Τῶν Ναυτικῶν.* — Τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο φροντίζει περὶ τῶν ναυτικῶν στρατιωτῶν καὶ ἀξιωματικῶν, περὶ πολεμικῶν πλοίων καὶ ἐν γένει περὶ τῆς κατὰ θάλασσαν δυνάμεως τοῦ ἔθνους.

7. *Τῶν Οἰκονομικῶν.* — Τὸ ἔθνος διὰ νὰ μισθοδοτῇ τοὺς ὑπαλλήλους του καὶ ἐν γένει διὰ νὰ συντηρῇται ἔχει ἀνάγκην χρημάτων. Τὰ χρήματα ταῦτα συνάγει ἐκ τῶν φόρων, τοὺς ὁποίους πληρώνουσιν οἱ πολῖται.

Τὸ Ὑπουργεῖον λοιπὸν τῶν Οἰκονομικῶν φροντίζει περὶ τῶν φόρων, περὶ τῶν τελωνείων, περὶ ἐθνικῶν δανείων, περὶ τῶν Τραπεζῶν, περὶ τοῦ χαρτοσήμου καὶ τοῦ γραμματοσήμου, περὶ τῶν ἱμακτικῶν ὑδάτων, περὶ τῶν ἀλυκῶν καὶ τῶν ἀλαταποθηκῶν, περὶ τῶν ταμείων, περὶ τῶν ἐφοριῶν, περὶ τοῦ καπνοῦ, περὶ τῶν δασῶν καὶ ἐν γένει περὶ παντὸς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τοῦ ἔθνους.

Τὰ ἔσοδα τοῦ κράτους εἶναι 80 ἑκατομμύρια δραχμῶν κατ' ἔτος, τὰ δὲ ἔξοδα εἶναι περίπου ἄλλα τόσα.

Λοιπὸν τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι συνταγματικόν. Τοὺς Νόμους ψηφίζει ἡ Βουλὴ καὶ τοὺς ἐπικυροῖ ὁ Βασιλεὺς, τοὺς ἐκτελεῖ δὲ ἡ Κυβέρνησις, ἡ ὁποία ἀπαρτίζεται ἐκ τῆς πλειονότητος τῶν βουλευτῶν. Ἡ Κυβέρνησις εἶναι διηρημένη εἰς ἑπτὰ Ὑπουργεῖα, τῶν Ἐξωτερικῶν, τῶν Ἑσωτερικῶν, τῆς Δικαιοσύνης, τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, τῶν Στρατιωτικῶν, τῶν Ναυτικῶν καὶ τῶν Οἰκονομικῶν.

γβ. Ὁ προορισμὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐπὶ 375 δολόκληρᾷ ἔτη (τοῦ 1453) ἔμεινεν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Τούρκων. Ἐφ' 1821 οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἐπανάστατήσαντες ἠλευθερώθησαν, ἀλλ' ὄχι πάντες. Τὸ μέγιστον μέρος τῶν Ἑλλήνων διικτελεῖ ἀκόμῃ ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγόν, περιμένει δὲ τὴν εὐκαιρίαν ν' ἀποτινάξῃ τοῦτον.

Ἡ ἐλευθέρα Ἑλλάς, ἡ ὁποία θεωρεῖται ὡς μήτηρ τῆς δούλης, ἔχει καθήκον νὰ φροντίξῃ περὶ αὐτῆς, ὥς οὗ ἐλευθερώσῃ καὶ ταύτην. Κατὰ ταῦτα προορισμὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους εἶναι νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς δούλους ἀδελφούς του καὶ νὰ καταστῇ μέγα κράτος ἐν Εὐρώπῃ, ὡς εἶναι δίκαιον καὶ πρέπον.

ΤΕΛΟΣ.

ΕΞΕΛΟΘΗΣΑΝ ΥΠΟ Θ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

**Ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τῶν μαθημάτων δημοτ.
σχολείου (ἐν εἴδει συντόμου ὁδηγοῦ).**

Ἑλληνικὴ Ἱστορία μετὰ εἰκόνων. "Εκδοσις Γ'.

**Ἡ Παιδαγωγικὴ τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἱστορία τοῦ
1821, μετὰ πολλῶν εἰκόνων. "Εκδοσις Β'.**

**Ἀριθμητικὴ, μετὰ εἰκόνων διὰ τὴν κατωτέραν τά-
ξιν τῶν δημοτικῶν σχολείων καὶ διὰ τὰ Νηπιαγω-
γεῖα. Τεῦχος Α'.**

**Ἀριθμητικὴ, διὰ τὰς ἀνωτέρας ἐτάξεις τῶν δημοτι-
κῶν σχολείων. Τεῦχος Β'.**

**Ὁ ἄνθρωπος, ἥτοι περιγραφή τοῦ ἀνθρωπίνου σώ-
ματος, τερπνὸν ἀνάγνωσμα μετὰ πολλῶν εἰκόνων
"Εκδοσις Γ'.**

**Ἀλφαριθμητικὸν καὶ Ἀναγνωσματικὸν μετὰ
εἰκόνων ὑπὸ Θ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ καὶ Δ. ΚΟΡΑΝΗΣ
ἐπαινεθὲν ὑπὸ τῆς ἐπὶ τοῦ περὶ διδασκτικῶν βιβλίων
ἐπιτροπείας διαγωνισμοῦ. Ἐκ τῶν ἐπτὰ ὑποβληθέν-
των εἰς τὸν διαγωνισμὸν Ἀλφαριθμητικῶν εἶναι τὸ
πρῶτον ἐπιλαχόν.**

Ἄπαντα τὰ ἀνωτέρω βιβλία πωλοῦνται εἰς τὸ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ Ο «ΚΟΡΑΝΗΣ»

ΑΛΕΞΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

Τιμᾶται Ἀρχμῆς